

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: «Формування, розподіл та використання прибутку підприємства»
(на матеріалах ТОВ «Агрофірма «ім.Довженка»)

Виконав: здобувач ІV курсу, групи 402-ЕП
Першого рівня вищої освіти
Спеціальності 076
«Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»
Хурса Віктор Валерійович

Керівник: Чевганова В.Я

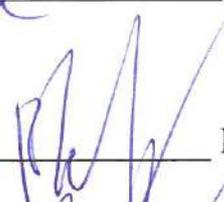
Рецензент: Жовнір Н.М.

Консультанти:

з кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
(охорона праці)

07.06.20 р. В.В. Биба

Здобувач 11.06.2021 р. В.В. Хурса

Керівник роботи 14.06.20 р. В.Я Чевганова

Нормоконтроль 14.06.20 р. В.Я. Чевганова

Допустити до захисту
Завідувачка кафедри 18.06.21 р. В.Я. Чевганова

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

ступінь вищої освіти «бакалавр»

Напрямок підготовки _____

(шифр і назва)

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки, підприємництва
та маркетингу

В.Я. Чевганова

“ 3 ” _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Хурса Віктор Валерійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Формування, розподіл та використання прибутку підприємства
(на матеріалах ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»»)

керівник роботи Чевганова В.Я., к.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “ 03 ” 03 2021 року № 158 фс

2. Строк подання здобувачем роботи 14.06.2021 р.

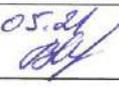
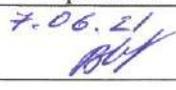
3. Вихідні дані до роботи Законодавство України, навчальна, наукова, довідкова та
методична література, фахові періодичні видання, інформаційні ресурси, установчі
документи підприємства, фінансова, оперативна та статистична звітність
підприємства

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи бакалавра (перелік питань, які потрібно розробити) Р1. Математичні аспекти формування, розподілу та використання прибутку підприємства. Р2. Організаційно-економічна характеристика товариства з обмеженою відповідальністю «Агрофірма ім. Довженка». Р3. Теоретичні аспекти формування, розподілу та використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»

5. Перелік графічного матеріалу:

Ілюстративний матеріал у кількості 23 аркушів представлений у
Додатку Г

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Биба В.В., к.т.н., доцент	21.05.21 	7.06.21

7. Дата видачі завдання 26.04.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретична частина	26/04–09/05	30%
2	Аналітична частина	10/05–23/05	60%
3	Проектна частина	24/05–06/06	88%
4	Виготовлення ілюстративного матеріалу, перевірка на плагіат	07/06–13/06	95%
5	Рецензування та підготовка до захисту	14/06–20/06	100%
6	Захист випускної роботи бакалавра	22/06–27/06	+

Здобувач

(підпис)

Хурса В.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Чевганова В.Я.

(прізвище та ініціали)

Примітки:

46. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломного проекту (роботи) і контролю за ходом роботи з боку кафедри (циклової комісії) і декана факультету (завідувача відділення).

47. Розробляється керівником дипломного проекту (роботи). Видається кафедрою (цикловою комісією).

48. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки.

РЕФЕРАТ

Хурса В.В. «Формування, розподіл та використання прибутку підприємства (на матеріалах ТОВ «Агрофірма «ім.Довженка»»». Машинопис. Кваліфікаційна робота здобувача першого рівня вищої освіти спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Полтава: Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, 2020.

Робота містить 111 сторінку, 18 таблиць, 18 рисунків, 80 найменувань використаних джерел, 4 додатки.

Об'єктом дослідження є процес формування, розподілу та використання прибутку підприємства.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає у глибокому вивченні формування, розподілу та використання прибутку підприємства..

У першому розділі розглянено підходи до трактування поняття «прибуток», види прибутку, джерела формування прибутку підприємства, обґрунтовано методи оцінювання ефективності розподілу та використання прибутку.

У другому розділі бакалаврської роботи, наведено аналіз стану та перспектив розвитку аграрного бізнесу; проаналізовано організаційно-правові основи діяльності ТОВ «Агро-фірма ім.Довженка», проведено аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності зазначеного підприємства, а також досліджено стан охорони праці.

У третьому розділі проведена оцінка ефективності формування, розподілу та використання прибутку в товаристві, розроблено напрями вдосконалення системи управління розподілом та використанням прибутку товариства, проведено оцінку запропонованих заходів.

Одержані результати можуть бути використані у практичній діяльності досліджуваного підприємства та сприяти підвищенню ефективності його функціонування.

Ключові слова: прибуток, дохід, фінансовий результат, джерела формування прибутку, розподіл прибутку.

ABSTRACT

Khursa V.V. "Formation, distribution and use of the company's profit (based on the materials of Dovzhenko Agrofirma LLC)". Typescript. Qualification work of the applicant of the first level of higher education of specialty 076 "Entrepreneurship, trade and exchange activity". - Poltava: Poltava National Technical University named after Yuri Kondratyuk, 2020.

The work contains 111 pages, 18 tables, 18 figures, 80 names of used sources, 4 appendices.

The object of research is the process of formation, distribution and use of enterprise profits.

The purpose of the qualifying bachelor's thesis is to study in depth the formation, distribution and use of enterprise profits.

The first section considers approaches to the interpretation of the concept of "profit", types of profit, sources of profit of the enterprise, substantiates the methods of assessing the effectiveness of distribution and use of profits.

In the second section of the bachelor's thesis, an analysis of the state and prospects of agrarian business development is given; the organizational and legal bases of activity of LLC Dovzhenko Agro-firma are analyzed, the analysis of the basic economic and financial indicators of activity of the specified enterprise is carried out, and also the state of labor protection is investigated.

In the third section the estimation of efficiency of formation, distribution and use of profit in the company is carried out, the directions of improvement of system of management of distribution and use of profit of the company are developed, the estimation of the offered actions is carried out.

The obtained results can be used in the practical activities of the researched enterprise and help to increase the efficiency of its operation.

Key words: profit, income, financial result, sources of profit formation, profit distribution.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
Розділ 1. Теоретичні основи формування, розподілу та використання прибутку підприємства.....	12
1.1. Підходи до трактування поняття «прибуток», види прибутку.....	12
1.2. Джерела формування прибутку підприємства.....	21
1.3. Методи оцінювання ефективності розподілу та використання прибутку.....	29
Розділ 2. Організаційно-економічна характеристика товариства з обмеженою відповідальністю «Агрофірма ім. Довженка».....	42
2.1. Аналіз стану та перспектив розвитку аграрного бізнесу.....	42
2.2. Організаційно-правові основи функціонування товариства.....	47
2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності товариства.....	55
2.4. Стан охорони праці в товаристві.....	66
Розділ 3. Удосконалення формування, розподілу та використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».....	75
3.1. Оцінка ефективності формування, розподілу та використання прибутку в товаристві.....	75
3.2. Вдосконалення системи управління розподілом та використанням прибутку товариства.....	86
3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів.....	89
Глосарій.....	93
Висновки та пропозиції.....	99
Список використаних джерел.....	103
Додатки.....	112
Додаток А. Фінансова та статистична звітність за 2017 рік.....	113
Додаток Б. Фінансова та статистична звітність за 2018 рік.....	136

Додаток В. Фінансова та статистична звітність за 2019 рік.....	155
Додаток Г. Ілюстративний матеріал.....	177

ВСТУП

Формування і розвиток ринкової інфраструктури в Україні істотно змінюють фінансову, економічну, інформаційну та правову середу компаній, а також зміст їх господарської діяльності. В умовах інтеграції української економіки у світову трансформацію фінансових відносин відбувається на мікрорівні. Тепер, коли велика кількість збиткових підприємств стало характерною рисою, зростає потреба у вивченні причинно-наслідкових зв'язків, пов'язаних з процесом отримання прибутку підприємства та ефективністю її використання.

Прибуток - найпростіша і в той же час найскладніша категорія ринкової економіки. Його простота визначається тим, що він є ядром і головною рушійною силою ринкової економіки, основним мотивом підприємців в сучасній економіці. У той же час його складність визначається різноманітністю і різноманітністю основних аспектів, які він відображає, а також його роллю в розвитку ринкової економіки. Прибуток - головна мета компанії і головний чинник, що забезпечує її розвиток. Процеси глобалізації вітчизняної економіки потребують удосконалення методів розрахунку показників ефективності економічних одиниць відповідно до законів ринку з метою захисту інтересів працівників, компаній і держави. Тому питання формування, використання і розподілу прибутку в ринкових умовах стають особливо актуальними.

Американський економіст Ф. Найт зазначає, що жоден економічний термін або поняття не використовується в такій величезній кількості значень, як «прибуток», це стосується і категорії «доходу».

Не дивлячись на важливість прибутку, до цього часу відсутній єдиний підхід до визначення його економічної сутності. Основною причиною різних трактувань є розбіжність поглядів на питання про природу виникнення та особливості формування прибутку. Спробу розкрити сутність прибутку робили такі класики політекономії, як Д. Мілль, Д. Рікардо, Н. Сеніор, С. Сісмонді, А. Сміт, Ж.-Б. Сей, І. Фішер та ін [25].

Теоретичні та практичні аспекти формування і використання прибутку підприємств розглянуті в працях вітчизняних та зарубіжних науковців М.Д. Білик [13], Л.Д. Буряк [16], А.Власенко [18], О.Д. Верхоглядов [17], О.А. Зінченко [33], І.М.Єпіфанова [31], М.П.Матинюк [46], В.О. Мец [49], А.М. Поддєрьогін [64], Т.О. Примак [65] Г.В. Савицька [67], А.Д. Шеремет [80] та ін. Ними зроблено значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності прибутку і процесів його формування та використання

Теоретичні та практичні аспекти управління прибутком підприємства розглянуті у працях таких науковців, як: М.Д. Білик [13], В. Онищенко [55], О.Р.Кривицька [39] та ін. Також серед західних економістів дослідження сутності прибутку знайшло відображення у роботах Ф.Кене, А.Бабо, В.Петті, Д.Рікардо, А.Сміта, А.Маршала, Л.Р. Брейлі та ін [15].

Дослідження проблем управління фінансовими результатами діяльності підприємств викладені у працях таких вітчизняних науковців як Г.І. Андрєєв [3], П.І. Возняк [8], І.В. Волошин [9], В. І. Клименко [14], Ю. О. Кучерявенко [19], А. М. Поддєрьогін [28], А.В. Растяпін [36], Є. Ю. Ткаченко [40], та багатьох інших вчених-економістів.

Проблемам обліку і аналізу прибутку приділяється значна увага в роботах вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків, таких як Н.Ю. Лобанів [44], Г.В.Савицька [67], О.Д. Василик [6], Т.В.Журавльова [32] та інших.

З'ясуванню сутності й природи прибутку значну увагу приділяли представники зарубіжної економічної та фінансової науки. Внесок у дослідження зазначеної проблеми зробили вчені Д. Гелбрейт, Ф. Найт, Дж. Робінсон, Е. Сайке, П. Самуельсон, Р. Харрод, Е. Чемберлін, Й. Шумпетер й ін [11].

З розвитком корпоративних фінансів, фінансового менеджменту й корпоративного управління як напрямків економічної науки зарубіжні дослідники виявляли особливий інтерес до проблем формування прибутку фірм, що знайшло відображення у працях таких економістів, як Г. Александер, Д. Бейлі, Р. Брейлі, Є. Брігхем, Б. Коласс, С. Майєрс, А. Мертенс, І. Шарп та ін [42].

У період командно-адміністративної економіки науковці активно займалися аналізом фінансових проблем на мікрорівні, звертаючи значну увагу на теоретичні аспекти прибутку, механізми його формування, розподілу і використання. Вивченню вказаної проблематики присвячені роботи М. Атлас, Г. Козлов, Д. Коров'яковський, В. Логвиненко, А. Мілейковський, Ю. Палкін, М. Погорелов, В. Радаєв, А. Рум'янцев, І. Ступницький, М. Черненко та вітчизняних науковців Л. Алексеєнко, Л. Безгубенко, М. Білик, О. Вовчак, М. Володькіна, В.Гребельний, В. Загорський, І. Зятковський, Є. Іонін, О. Кириленко, Г.Кірейцев, М. Крупки, В. Кудряшов, М. Мальчик, Н. Парижак, А. Поддєрьогін, В. Федосов та ін.

Проте динамічність ринкового середовища та зміни законодавства вносять ряд коректив щодо засад управління прибутком і вимагає деяких уточнень даного механізму. При цьому недостатньо уваги приділяється питанням оцінки впливу факторів на процес формування прибутку на підприємстві.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає у глибокому вивченні формування, розподілу та використання прибутку підприємства. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- розглянути підходи до трактування поняття «прибуток», види прибутку;
- дослідити джерела формування прибутку підприємства;
- охарактеризувати методи оцінювання ефективності розподілу та використання прибутку;
- проаналізувати стан та перспективи розвитку аграрного бізнесу;
- охарактеризувати організаційно-правові основи функціонування товариства;
- здійснити аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності товариства;
- оцінити стан охорони праці в товаристві;
- провести оцінку ефективності формування, розподілу та використання прибутку в товаристві;
- запропонувати вдосконалення системи управління розподілом та використанням прибутку товариства;

- обґрунтувати оцінку ефективності запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження виступає процес формування, розподілу та використання прибутку підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування, розподілу та використання прибутку підприємства ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи:

- теоретичні: аналіз, синтез, систематизація, зіставлення, класифікація джерел інформації, що дозволило узагальнити та систематизувати погляди вчених на проблему, яка вивчається;

- методи математичної обробки результатів дослідження: обробка даних та графічна презентація результатів здійснювалась за допомогою функції SmartArt.

- метод узагальнення під час написання висновків та формування рекомендації.

В даній роботі надано практичні рекомендації щодо покращення діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у напрямку розподілу та використання прибутку.

У роботі використано законодавчо-нормативну базу та періодичну літературу українських видавництв, статті, монографії, підручники та інші джерела. Для аналізу використовувалися дані офіційних веб-порталів Мінфіну України, Державної служби статистики України, веб-сайту «Сміда».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ, РОЗПОДІЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Підходи до трактування поняття «прибуток», види прибутку

Прибуток - найважливіший показник фінансових результатів підприємства, а його максимізація – це одна з головних цілей розвитку підприємства і безпосередній об'єкт управління фінансовими менеджерами. Незважаючи на те, що термін «прибуток» широко використовується і сприймається багатьма як належне, насправді явище прибутку не таке просте, як здається на перший погляд.

Досить часто поняття «прибутку» ототожнюють з поняттям «доходу». Про те дослідники О.В. Дейнека та О.А. Остапенко [26, с.35] стверджують, що поняття «дохід» ширше поняття «прибуток». Дохід широко використовується на загальному, економічному та побутовому рівні. Можна говорити про національний дохід держави, дохід громадян, дохід підприємства. Дохід – це загальна сума грошових надходжень підприємства від реалізованої продукції, виконаних робіт або послуг. В той час як прибуток підприємства є складовою частиною доходу, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства. Він характеризує перевищення надходжень над витратами, мету підприємницької діяльності і вважається одним з головних показників результативності діяльності підприємства.

Протягом декількох століть економісти-класики вивчали сутність терміна «прибуток» і висловлювали різні концепції її створення. У діловій літературі одні автори розглядають прибуток з точки зору заробітної плати, відсотків і ренти; інші стверджують, що це відсотки на капітал. У марксистській літературі прибуток розглядається як перетворена форма доданої вартості, створеної за рахунок агентської роботи. У Сполучених Штатах та інших країнах з розвиненою економікою існує

поширене уявлення про те, що прибуток - це нагорода за підприємницькі навички. У цьому випадку, на думку більшості авторів, основним джерелом доходу є капітал [67].

Виходячи з вище викладеного, узагальнимо основні концепції економічної сутності прибутку, (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 — Наукові погляди на сутність категорії «прибуток» [узагальнено автором на основі 64, с.134]

Автор	Трактування
Міжнародні стандарти фінансової звітності [12]	Прибуток - залишкова вартість після вирахування витрат (включаючи коригування на капітальний ремонт, якщо необхідно), отримана з доходів від капітального ремонту на початку періоду.
Банківська енциклопедія [64, с.135]	Прибуток - одна з форм вартості додаткового продукту, яка виступає як різниця між продажною ціною продукту і вартістю його відтворення.
А. Поддєрьогін [48, с.34]	Прибуток розглядається в трьох основних аспектах: - «Прибуток як вираз результату фінансово-господарської діяльності компанії і винагороду за бізнес-ризик»; - Прибуток як вираз ефективності управління операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю компанії. ; - Прибуток як джерело власного фінансування.
А. Сміт та Д. Рікардо [64, с.134]	Прибуток - це природний результат продуктивності капіталу, як винагороду капіталіста за його працю і ризик, як відрахування з частини неоплаченої праці робітника.
К Маркс [45, с.55]	Прибуток складається з перевищення вартості товарів над витратами виробництва, тобто перевищення загальної кількості праці, що міститься в товарах, над кількістю оплаченого праці, що міститься в них.
І.О. Бланк [10, с. 381].	Прибуток - виражена в грошах чистий прибуток підприємця від вкладеного капіталу, яка характеризує його компенсацію за ризик ведення бізнесу, який представляє собою різницю між загальним доходом і загальними витратами на здійснення цієї діяльності.
Ф.Х.Найт [61, с.89]	Прибуток - результат вирахування з вартості, реалізованої при продажу продукту, значень усіх факторів виробництва, які дозволяють оцінювати, чи іншої частини продукту після поставки елементів виробництва з усього, що вони вклали в конкурентне середовище. механізм.
С.Ф. Покропивний, Л.І. Шваб та Н.М. Бондар [12, с.129]	Прибуток - це частина продажів, яка залишається після відшкодування всіх витрат, пов'язаних з виробничою і торговою діяльністю компанії.
О.О. Гетьман та В.М. Шаповал	Прибуток - це різниця між продажною ціною і вартістю виробництва (товарів, робочої сили, послуг), між сумою отриманої виручки та сумою витрат на виробництво і продаж продукції.

Отже, на основі проведеного аналізу різних поглядів на сутність і зміст такої економічної категорії, як прибуток, можна зробити висновок, що розвиток поглядів на природу прибутку починається з появою меркантилізму, найбільш яскравим

представником якого в Англії був Т. Мен. Меркантилісти розглядали зовнішню торгівлю як джерело доходу. Вони стверджували, що прибуток створюється в зверненні, і визначали її як різницю між продажною і купівельною вартістю товарів [14, с.58].

З появою в 17 столітті класичної школи політичної економії, заснованої Вільямом Петті, з'явилося твердження про походження прибутку «виробництва», джерелом якої є не цикл, а праця, виробництво. У зв'язку з тим, що в процесі роботи робітник отримує не всю створену ним цінність, а лише мінімум засобів до існування, Петті вважає додатковий продукт, який використовують його власники, в своїх інтересах [17, с.45].

В. Петті не розглядав прибуток як окрему категорію, а скоріше пов'язував її з ренною, яка враховувалася в двох її проявах: рента з землі і рента з грошей (відсотків), які були основною формою додаткового продукту. Таким чином, В. Петті і його найближчі послідовники приходять до висновку, що прибуток у вигляді ренти і відсотка виникає в результаті створення додаткового продукту за рахунок праці. Також у 18 столітті, дотримуючись вчення В. Петті, розвивалася школа фізіократів, дослідження якої були спрямовані в області виробництва. Вони стверджували, що прибуток приносить лише сільське господарство. Основною формою доданої вартості є базова рента, яку фізіократи ототожнюють з «чистим продуктом», який є результатом додаткової праці робітника [17, с.46].

Найвидатніший прихильник класичної економічної теорії 18 століття - Адам Сміт. Беручи до уваги теорію прибутку А. Сміта, слід підкреслити, що дослідник на відміну від меркантилістів, які вважали, що прибуток проводиться в сфері обігу і фізіократів, які зв'язували його з сільським господарством, тільки виробництво є первинним джерелом прибутку [64, с.135].

У своїй праці «Дослідження природи та причини багатства», яка була опублікована в 1776 році А. Сміт розробив основні концепції трудової теорії вартості. Він стверджував, що прибуток - це продукт праці, присвоєний власником засобів виробництва. Тому дослідник зазначає, що «цінність, яку робітники додають до

матеріалів, зводиться до двох частин, одна з яких сплачує їм винагороду, а інша - прибуток роботодавця від всієї суми у вигляді матеріалів і оплати праці [64, с.135].

А. Сміт також зазначає, що «окупність інвестицій визначається вартістю капіталу, витраченого на працю, і принципово відрізняється від оплати праці. Ще одним ціновим фактором, що визначає мінову вартість товарів, крім праці і прибутку, є рента [64, с.136]. На цій підставі дослідник приходять до висновку, що заробітна плата, рента і прибуток є трьома основними джерелами доходу і мінової вартості.

Давид Рікардо, представник класичної політичної економії був прихильником і послідовником теорії вартості праці А. Сміта. Як і останній, Д. Рікардо стверджував, що прибуток створюється тільки працею. Тобто дохід і заробітна плата не є джерелами, а компонентами цінності, створюваної працею. Аналізуючи співвідношення прибутку до заробітної плати, він приходять до висновку, що зростання заробітної плати призводить до зниження прибутку і, навпаки, збільшення прибутку відбувається за рахунок більш низької заробітної плати [19, с.118].

Погляди А. Сміта і Д. Рікардо лягли в основу концепції продуктивності капіталу, згідно з якою прибуток є результатом заміни людської праці капіталом і виконання таких завдань, які людська праця виконати не може. Таким чином, теорія формування прибутку А. Сміта і Д. Рікардо заклала основу теорії вартості праці, яка в той час ще не була затверджена як цілісна концепція прибутку. В майбутньому концепція продуктивності капіталу переросте в теорію трьох факторів виробництва - праці, капіталу і землі, основоположником якої був Ж.Б.Сей [13, с.137].

З середини 19 століття формується теорія створення вартості Карла Маркса. У вигляді трансформованої форми створення вартості, прибуток є мотивом капіталістичної діяльності та показником ефективності розвитку капіталістичного виробництва. Прибуток виникає як перевищення доходу над вартістю капіталу, який безкоштовно використовується власниками засобів виробництва.

К. Маркс розглядав джерело прибутку як додатковий продукт, який створюється в сфері виробництва і реалізується в сфері обігу. Перетворення доданої вартості в прибуток засноване на тому факті, що капіталіст авансує свій капітал не тільки для найму робітників, але і для придбання засобів виробництва, без яких

процес виробництва і створення вартості неможливі. Отже, «додаткова вартість як продукт усього авансованого капіталу набуває перетворену форму прибутку» [45, с.53].

Таким чином, прибуток за твердженням К.Маркса є результатом експлуатації найманої праці капіталом, а відносини «капіталіст-найманий робітник» складають основу відносин капіталістичного суспільства. Слід зазначити як марксистську теорію прибутку, засновану на експлуатації праці капіталом, так і інші теорії «засобів виробництва» того часу зводилися до трактування прибутку в основному як оплати кваліфікованої праці менеджерів, тобто як різновиду заробітної плати. Іншими словами, до ХХ століття в економічній думці не існувало самостійної теорії прибутку [45,с. 54].

Тільки в ХХ столітті починає формуватись незалежна теорія прибутку, яка включає три основних джерела її створення:

- послідовне впровадження технічних, економічних і організаційних нововведень в господарський процес;
- компенсація прогнозованих і непередбачених ризиків;
- наявність монополії - обмежена конкуренція в різних її формах [45, с.58].

Суспільне визнання того часу отримала теорія прибутку Дж. Шумпетера. У своїй роботі «Теорія економічного розвитку» він розробив теорію прибутку в результаті інновацій. У його науковій концепції вперше введено поняття новатора, винахідника, що реалізує нові комбінації різних факторів виробництва, тобто інновації. При цьому він розглядав інновації як зміни в комерційній і фінансовій складових діяльності, тобто відкриття нових ринків і джерел сировини, створення нового продукту, а також революційні зміни в підприємства і технології виробництва. У зв'язку з цим, на думку Й. Шумпетера, прибуток є винагородою за підприємницьку діяльність, тобто цінним виразом того, що створюється або реалізується підприємцем [33, с.94].

Інша теорія прибутку розроблена Ф. Найтом, який також пов'язує походження прибутку з підприємницькою діяльністю, але з іншим аспектом, а саме з фактором підприємницького ризику. У своїй теорії він розрізняє два типи ризику: ризик, який

може бути розрахований і від якого він може бути застрахований підприємець, і непередбачуваний ризик, який неможливо розрахувати (невизначеність). За словами Найта, невизначеність і прибуток нерозривно пов'язані. Відповідно до його концепції, прибуток - це винагорода підприємця за прийняття рішень у невизначених умовах [61, с.90].

Більш сучасні представники економічної наукової думки визначають прибуток як категорію добробуту, тобто ступінь, в якій бізнес-одиниця поліпшила свій добробут за певний період часу. За словами Дж. Хікса: «мета визначення доходу на практиці - дати людям уявлення про те, скільки вони можуть витратити на споживання, не стаючи біднішими». Відповідно до цього поняття, дохід людини слід визначати як максимальну суму, яку він може витратити протягом тижня, за умови, що його добробут не знизиться до кінця тижня в порівнянні з її початком [39, с.14].

Експерти Американського інституту бухгалтерів по-різному бачать прибуток, стверджуючи, що «прибуток ... - це вартість, отримана шляхом вирахування вартості проданих товарів, інших витрат і збитків з доходу або прибутку ...» [34, с.90]. Замість цього експерти Американського інституту дипломованих бухгалтерів вважають, що «чистий прибуток (чистий збиток) - це перевищення (дефіцит) доходів над витратами за період ...» [20]. На поточному етапі економічного розвитку прибуток від економічної діяльності також інтерпретується більшістю економістів як перевищення доходів над витратами.

Ці визначення характеризують тільки кількісний аспект прибутку, який заснований на порівнянні доходів і витрат, але економічний зміст якого не береться до уваги в достатній мірі.

На основі дослідження сутності прибутку, можна узагальнити, що спільне у розглянутих підходів – це матеріальна вигода, яку суб'єкт господарювання отримує як результат виконаних дій. Такими діями може бути і виробнича діяльність, і торговельна, і сфера послуг, а розмір цього прибутку є якісним показником компетенції підприємця в питаннях управління.

Більш детально сутність прибутку можна розглядати через призму його класифікації. Тому відобразимо на рис.1.1 основні види прибутку.

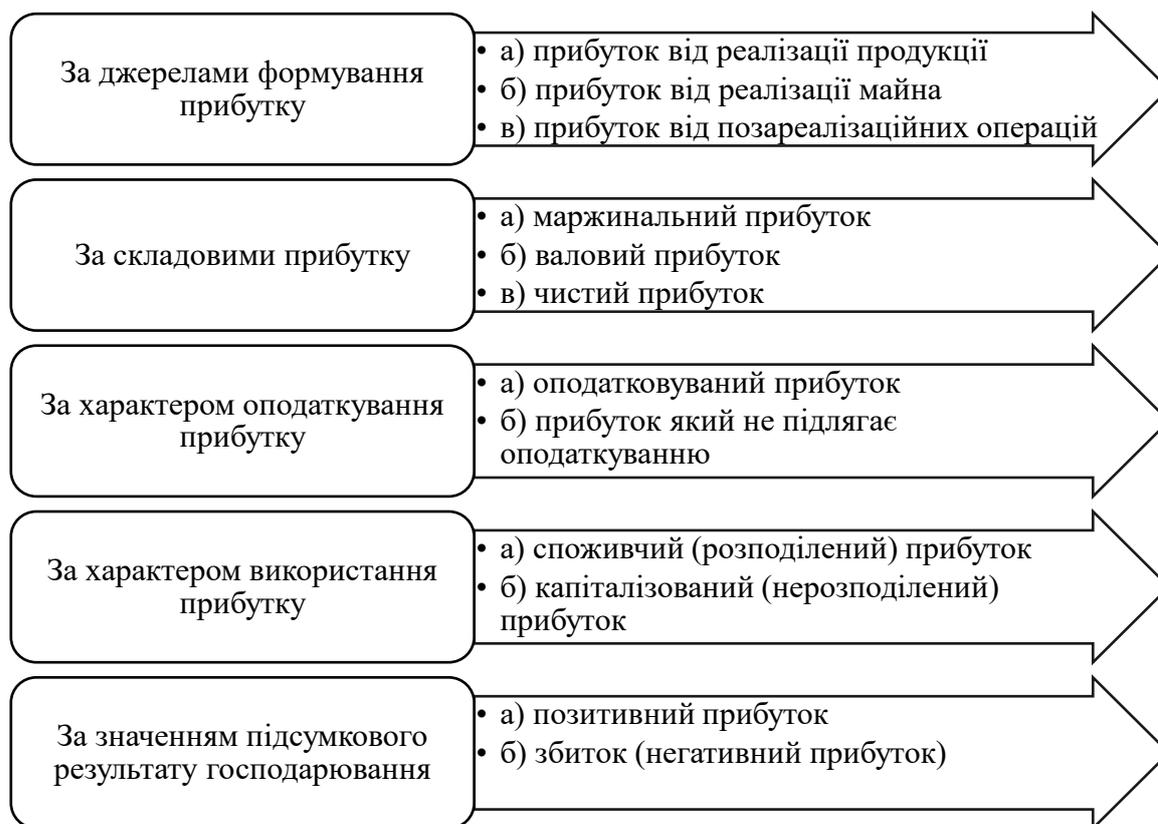

Рисунок 1.1 — Класифікація прибутку за основними ознаками [розроблено автором на основі 41]

Доречним є більш детальний розгляд перерахованих видів прибутку на рис.1.1.

Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) є основним видом на підприємстві. Він обчислюється як різниця між виручкою від реалізації (без ПДВ та акцизу) та виробничими та збутовими витратами.

Дохід від продажу нерухомого майна - це дохід від продажу зношених або невикористаних видів основних та нематеріальних активів, а також надмірно придбаних минулих запасів сировини, матеріалів та інших матеріальних активів, зменшених на суму витрат, понесених підприємство в процесі їх продажу [58, с.89].

Прибуток від позареалізаційних операцій відображається у звітності як різниця між отриманим доходом та витратами на ці операції. Склад доходу, який становить цей прибуток, включає дохід від участі цієї підприємства в діяльності інших компаній; доходи від облігацій, акцій та інших цінних паперів підприємства, доходи

від депозитів у банках, отримані штрафи, штрафи, штрафи, доходи від переоцінки товарів та інші.

Витрати включають штрафи, штрафи, збитки, сплачені компанією, витрати, пов'язані з випуском цінних паперів, деякі податки тощо.

В основі всіх розрахунків лежить валовий прибуток (чистий прибуток), що включає три основні елементи: прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), прибуток від продажу нерухомості та прибуток від нереалізованих магазинів. Валовий прибуток рідко приймає негативне значення. Вся справа в тому, що будь-яке підприємство реалізує продукцію за ціною вище собівартості. Якщо аналіз показує негативний результат, це може означати, що підприємство продає продукцію без урахування витрат на її виготовлення.

Маржинальний (граничний) прибуток визначається як виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) за мінусом суми змінних витрат.

У всіх ринкових економіках прибуток оподатковується тому даний вид прибутку – це валовий прибуток за вирахуванням відрахувань із резервних фондів, доходів від неоподаткованої діяльності, відрахувань на капітальні вкладення тощо.

Оподатковуваний прибуток після оподаткування становить чистий прибуток підприємства, з якого виплачуються дивіденди та формуються різні фонди.

Практики виділяють дещо іншу класифікацію прибутку підприємства, рис.1.2.

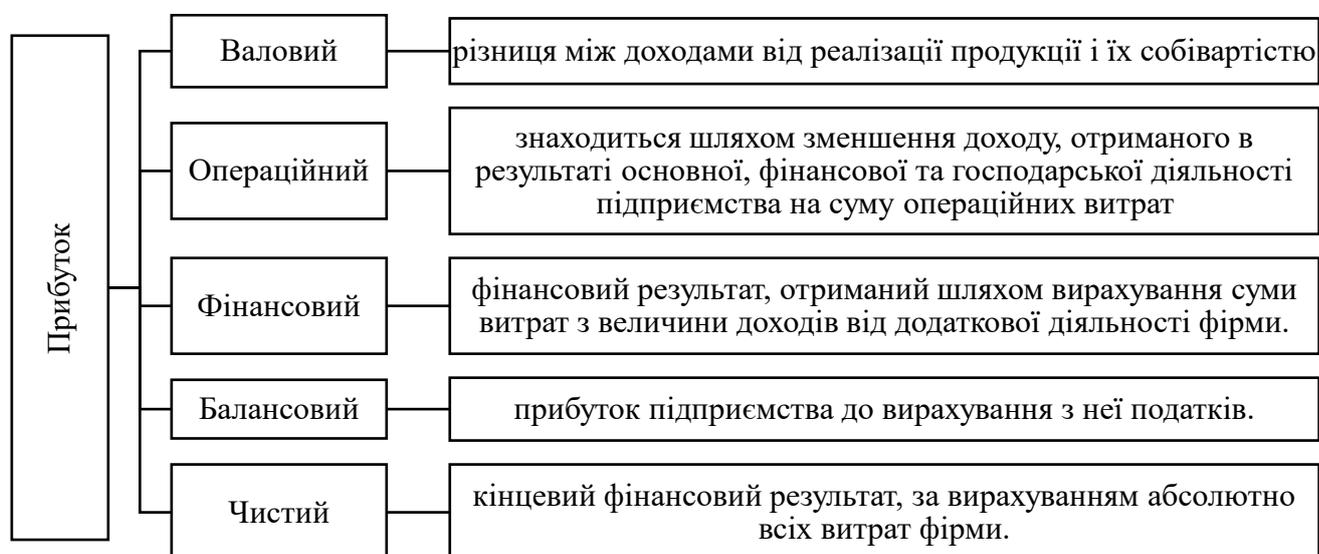

Рисунок 1.2 – Практичний підхід до класифікації прибутку [розроблено автором на основі 63, с.20]

Крім поділу прибутку фірми на основні види, дослідники його класифікують за ознаками [66, с.152]:

1. В залежності від витрат обігу, дохід може бути бухгалтерським або економічним. Перший знаходиться шляхом зменшення всіх доходів на витрати підприємства, а другий являє собою різницю між бухгалтерським виручкою і витратами, які неможливо компенсувати.

2. Значення кінцевого результату діяльності фірми також впливає на формування доходу. Якщо отримана виручка зможе покрити мінімальні витрати підприємства, її називають нормативною. Максимально можливим називають дохід, який отримано підприємством при невеликих витратах. Ну а якщо в результаті прийнятого керівництвом рішення підприємство отримала менше прибутку, ніж можна було отримати, прибуток називають недоотриманим.

3. В залежності від часу, дохід ділять на поточний і майбутній, а також прибуток минулих років.

Дана класифікація використовується при внутрішній оцінці підприємства.

Таким чином, можна зробити висновок, що категорії «прибуток» в економічній літературі приділяється підвищена увага, але на даний момент єдиного визначення прибутку немає, оскільки воно насамперед залежить від поставлених його користувачами цілей. Дослідивши еволюцію поглядів науковців, на нашу думку, з економічного погляду, прибуток – це кінцевий результат ефективної діяльності підприємства, який являє собою різницю між обсягом отриманої виручки та витратами понесеними для її досягнення. Вцілому, дослідники поділяють прибуток на три основні види: балансовий, операційний та чистий прибуток. Про те всі види прибутку, доступні підприємству, поділяються на прибуток, який бере участь у процесі накопичення, та прибуток, спрямований на споживання. Якщо прибуток не використовується для споживчих витрат, він залишається в компанії як нерозподілений прибуток за попередні роки та збільшує власний капітал компанії. Наявність нерозподіленого прибутку підвищує фінансову стійкість компанії, свідчить про наявність джерел для подальшого розвитку.

1.2. Джерела формування прибутку підприємства

Структура, порядок та джерела формування прибутку підприємства в сучасних умовах є одним із найважливіших питань. Надійні дані про результати діяльності та використання прибутку підприємств можуть бути основою для аналізу фінансового стану господарського підприємства, прояву його сильних і слабких характеристик. Крім того, проаналізовані дані можуть визначити напрямки поліпшення його фінансового стану або виходу зі складної фінансової ситуації.

Слід зазначити, що особливості сфери діяльності відіграють особливу роль у механізмі формування фінансових результатів компаній та організацій. Водночас, крім основних вимог цивільного законодавства, існують окремі нормативні акти для кожної сфери діяльності для певної сфери діяльності та певного виду діяльності. Ці стандарти є фундаментальними для формування фінансових результатів. Загалом, джерела формування фінансових результатів підприємств різних сфер діяльності наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 — Джерела та особливості формування фінансових результатів компаній та організацій у різних сферах діяльності [розроблено автором на основі 35, с.89; 60, с.134]

Сфера діяльності	Джерела формування прибутку	Особливості формування прибутку
Виробництво	Виробництво та реалізація продукції	Прибуток формується за рахунок виробництва (продажу) товарів, а також інших видів діяльності.
Торгівля	Торгівля товарами	
Послуги	Надання послуг	
Банківська діяльність (фінанси)	Доходи від операцій з цінними паперами, кредитування фізичних та юридичних осіб	Прибуток формується з курсової різниці, різниці у вартості цінних паперів, залежно від положення на ринку, рівня процентних ставок по кредитах і депозитах.
Страхова діяльність	Страховання майна, відповідальності, здоров'я та життя	Формування прибутку залежить від суми страхових внесків і кількості страхових виплат, які підлягають виплаті.

Отже, згідно табл.1.2, сфера діяльності є одним із чинників, які впливають на формування доходів підприємства та піддаються управлінню при ефективному підході. Отже, щоб визначити джерела формування прибутку, необхідно більш детально розглянути чинники та фактори які впливають на його зростання. Ці фактори різні для кожного виду діяльності. На основі досліджень напрацьовань [36, с.873], узагальнимо на рис.1.3 структуру факторів на прибуток для сільського господарства.

Рисунок 1.3 — Структура факторів що впливають на прибуток сільськогосподарського підприємства [розроблено автором на основі 36, с.874]

Отже, згідно рис.1.3, фактори, що впливають на прибуток агробізнесу, діляться на дві групи: зовнішні та внутрішні.

Зовнішні фактори - це чинники, які залежать від ділової активності підприємства. Оскільки сільське господарство - це особлива галузь, природні умови в найбільшій мірі впливають на її прибуток. Фактори, що впливають на прибуток, також включають державне регулювання цін, тарифів, податкових ставок і пільг, демографічну ситуацію, ціни на виробничі ресурси, конкуренцію і інфляцію.

Внутрішні фактори це ті, що безпосередньо залежать від діяльності підприємства: обсяг виробництва і продажів, структура продукту, виробничі витрати, якість продукту, ціни і багато іншого. Внутрішні чинники діляться на продуктивні і непродуктивні [10, с.134].

Фактори виробництва, в свою чергу, діляться на екстенсивні (вплив на прибуток через кількісні зміни - кількість матеріальних і фінансових ресурсів, кількість співробітників) і інтенсивні - підвищення продуктивності, зниження матеріаломісткості, збільшення продажів активів, які впливають на прибуток від кількості через зсув якості [10, с.135].

Обсяги продажів, загальні витрати, рівні цін і структура проданої продукції мають найбільший вплив на прибуток від реалізації продукції (табл.1.3).

Таблиця 1.3— Особливості впливу факторів на зміну прибутку від продажів [узагальнено автором на основі 19, с.118]

Фактор	Характеристика впливу
Обсяг реалізації окремого виду продукції	Збільшення (зменшення) обсягу реалізації прибуткової продукції призводить до збільшення (зменшення) суми прибутку.
Структура реалізованої продукції	У міру зростання обсягу продажів низькоприбуткової продукції загальний прибуток зменшується і навпаки.
Собівартість одиниці реалізованої продукції	Дія обернено пропорційно: збільшення витрат знижує розмір прибутку і навпаки.
Рівень цін	Дія прямо пропорційно: збільшення (зменшення) ціни збільшує (зменшує) розмір прибутку.

Основним фактором зростання прибутку сільськогосподарських підприємств є зниження собівартості продукції, до них належать [21, с.38]:

- 1) підвищення рівня технологічності виробництва (вдосконалення обладнання, технології, механізація, автоматизація виробничих процесів, використання нових, більш продуктивних сортів сільськогосподарських культур і порід тварин);
- 2) вдосконалення підприємством процесу виробництва і праці (розвиток спеціалізації виробництва, поліпшення підприємства праці);
- 3) зміна структури і обсягу виробництва (відносно зниження умовних постійних витрат, зміна структури виробництва);
- 4) поліпшення використання природних ресурсів, використання більш дешевих матеріалів і безвідходних технологій виробництва;
- 5) промисловість та інші фактори.

Також великий вплив на прибуток сільськогосподарського підприємства здійснюють ряд таких показників, як використання та руху основних фондів, а саме сільськогосподарських машин та інвентарю, які використовуються у виробничому процесі. Ці показники включають частоту оновлення, відчуження, інтенсивність заміщення, а також повернення інвестицій і повернення інвестицій.

Унікальність сільського господарства полягає ще і в тому, що воно залежить від такого фактора, як родючість ґрунту. Хоча, за даними державної служби статистики, в Україні 67% сільськогосподарських земель покрито родючими чорноземами, земельні ресурси з роками виснажилися і стали менш продуктивними через неправильне використання, забруднення та виснаження певних культур [25].

Використання енергії - дуже важливе питання в сільському господарстві, але в той же час підприємства в цьому секторі стикаються з можливістю виробництва біопалива, яке значно знизить їх витрати на інші види енергії і, в цілому, підвищить рентабельність за рахунок зниження залежності від імпорту палива. Це важливий фактор як для зниження виробничих витрат за рахунок зниження витрат на електроенергію, так і для отримання додаткового прибутку від продажів іншим підприємством. Також дослідники Т.І. Тесленко та Н.В. Конькова до непродуктивних факторів відносять поставки і маркетинг, а також екологічна діяльність, соціальні умови праці і життя і т.д [57, с.89].

Аналізуючи чинники, що впливають на прибуток, визначає доступні можливості збільшення прибутку за рахунок одного або декількох факторів, які для цього передбачені. Таким чином, основними факторами збільшення прибутку сільськогосподарського підприємства є: зниження собівартості продукції; підвищення рівня технологічності виробництва; зміна структури і обсягу виробів; виробництво біопалива.

Щодо джерела прибутку серед економістів різних шкіл та напрямів немає єдиної думки. Різні теорії по-різному трактують джерело прибутку. На думку Є.Б. Ткаченко [58, с.87], в сучасних ринкових умовах ближче до істини ті теорії, які джерело прибутку вбачають у безпосередньому виробництві і пов'язують його з додатковим продуктом. Обгрунтовано, що прибуток виступає як надлишок над витратами виготовлення товару. Реалізуючи товар, підприємець одержує певну суму грошей, що становить виручку або суму продажу. Якщо з цієї суми вирахувати загальні витрати виробництва, то це і буде прибуток, або чиста виручка. Оскільки ця виручка надходить лише після того, як реалізується виготовлений товар, створюється враження, що саме процес реалізації (обігу) і створює прибуток.

На думку Р.В. Скалюк [53, с.86] наведена вище позиція є поверхневою. Адже, лише в сфері обігу прибуток виникнути не може. При продажу товару втілена в ньому вартість додаткового продукту реалізується як надлишок грошей над витратами на виготовлення товару, тобто виступає як прибуток. Це дає підстави для висновку, що прибуток – це перетворена форма додаткового продукту і додаткової вартості, яка виражає відносини між власниками засобів виробництва і найманими працівниками з приводу створення такого продукту і його привласнення. Термін «перетворена форма» означає, що прибуток приховує справжнє джерело свого виникнення і створює враження, що участь у його створенні брали не лише працівники, а й засоби виробництва. Так зокрема, підприємець винагороджується прибутком. Це плата за те, що він організовує виробництво, управляє ним, упроваджує інновації і головне – ризикує. Виконуючи свої функції, підприємець забезпечує перевищення виручки (доходу) від реалізації продукту над витратами на його виробництво.

Загалом, основним джерелом формування прибутку є результати виробництва та збуту, а також фінансова та інша підприємницька діяльність, не заборонена законом. Під формуванням прибутку розуміється її створення в процесі господарської діяльності підприємства. Контроль за формуванням прибутку означає контроль обсягу продажів, тобто кількості та ціни продукції, щоб здійснювати діяльність з найменшими витратами. Якщо виходити з нормативно встановленої форми звітності, а саме звіту про фінансові результати, процедуру формування фінансових результатів можна представити у такій формі (рис. 1.3).

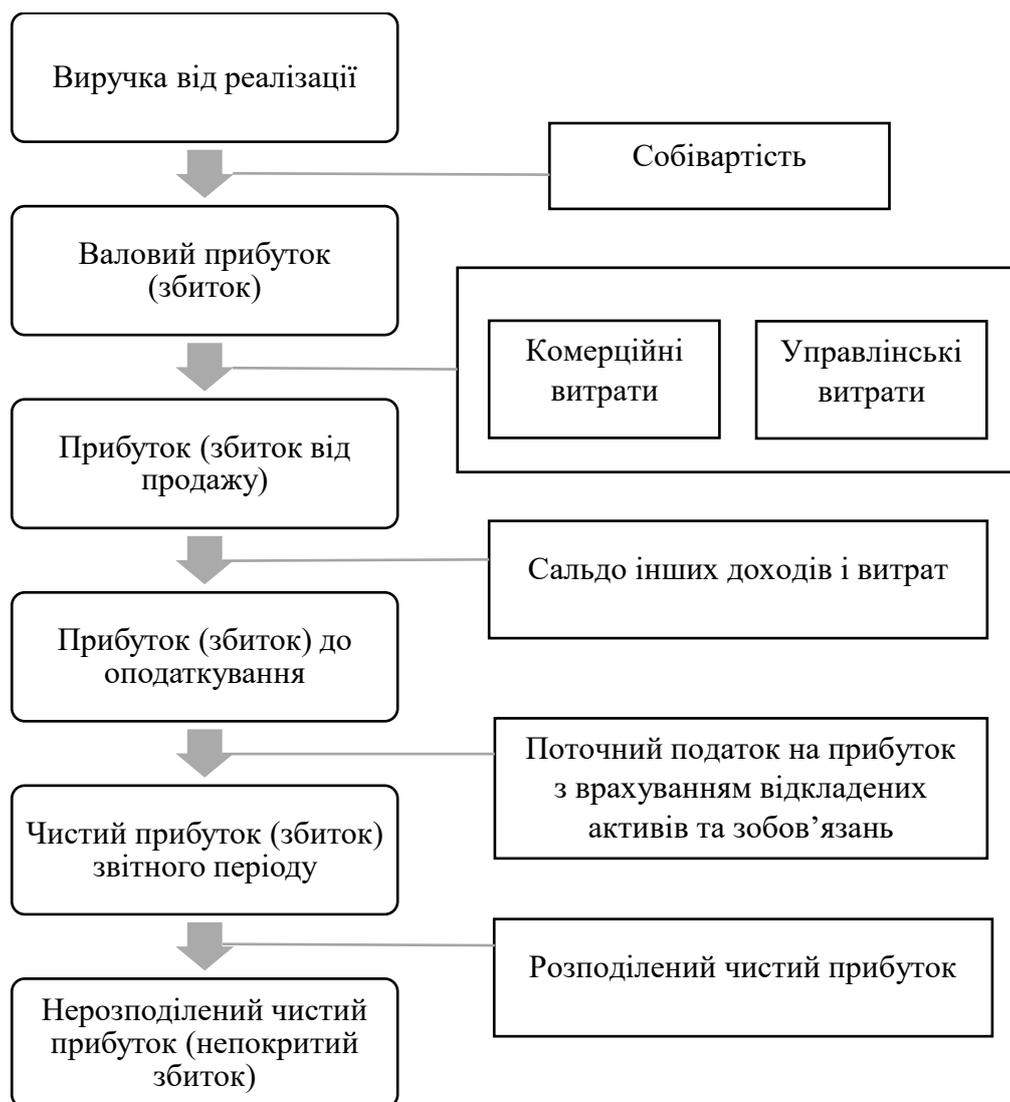

Рисунок 1.3 — Джерела формування прибутку [розроблено автором на основі 46, с.56]

На формування прибутку як фінансового показника підприємства, що відбивається в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений порядок визначення фінансових результатів діяльності; розрахунок вартості продукції (робіт, послуг); загальні витрати; визначення прибутку (збитків) від фінансових операцій та іншої діяльності.

Таким чином, на нашу думку, прибуток є важливим показником, що характеризує фінансові показники підприємства. Механізм формування прибутку включає наступні складові: виручка від реалізації товарів; виручка від продажу робіт і послуг; вартість проданих товарів; валовий прибуток; адміністративні витрати, витрати на маркетинг; інші операційні витрати і доходи; прибуток (збиток) від операційної діяльності; інші доходи (витрати); дохід до сплати відсотків і податків; фінансові витрати; податок на прибуток; чистий прибуток.

Під формуванням прибутку розуміється її створення в процесі господарської діяльності підприємства. Управління формуванням прибутку - значить управління об'ємом продажів, тобто кількістю і ціною продукції, здійснювати діяльність з найменшими витратами [41].

Отже, чим нижче виробничі витрати, тим вище прибуток і навпаки. Кількісний прибуток - це різниця між доходом від продажу товарів і загальною вартістю їх виробництва. У ринковій економіці він функціонує як безпосередня мета виробництва на корпоративному рівні. Таким чином, основне завдання будь-якого бізнесу - максимізація прибутку, і в той же час це провідний, незмінний спосіб підвищення ефективності виробництва, підвищення добробуту і поліпшення соціального клімату в суспільстві. Прагнення отримати прибуток орієнтує виробників на збільшення виробництва товарів, необхідних споживачу, і в той же час на зниження виробничих витрат. З розвитком конкуренції досягається не тільки мета підприємництва, але й задоволення суспільних потреб. Для власника бізнесу прибуток - це сигнал, який вказує, де можна домогтися найбільшого збільшення вартості, і створює стимул для розвитку та інвестицій в цій галузі. Втрати теж грають роль. Вони показують помилки і невірні судження в напрямку використання коштів, підприємства виробництва і збуту продукції.

Таким чином, процес формування прибутку дослідники Ю Мірошніченко та Ю.В. Корконос розглядають як досягнення певного фінансового результату бізнес-одиницею, яка здійснює виробничу, торговельну, дослідницьку та іншу діяльність [41].

На формування абсолютного прибутку підприємства впливають:

- а) результати, тобто ефективність її фінансово-господарської діяльності;
- б) сфера діяльності;
- в) промисловість;
- г) умови обліку фінансових результатів, встановлені законодавством.

Також дослідники виділяють два підходи до формування прибутку:

1) Бухгалтерський підхід, який передбачає формування прибутку як різниці між виручкою від реалізації продукції (товарів, послуг) і поточними виробничими витратами;

2) Економічний підхід передбачає, що прибуток формується як різниця між продажами і поточними виробничими витратами (продажами), а також витратами за втрачені можливості, які засновані на альтернативному процентний дохід від капіталу [41].

Прибуток відіграє важливу роль у розвитку підприємства і захисту інтересів її власників і співробітників. Розмір прибутку впливає на формування фінансових ресурсів підприємства, підвищення ринкової вартості підприємства; ефективність виробничої діяльності; економічний розвиток держави та вимагає ефективного і безперервного управління. Управління прибутком - це процес розробки і прийняття ефективних управлінських рішень з усіх важливих аспектів її створення, поширення і використання в бізнесі з метою максимального підвищення добробуту власників бізнесу в сьогоденні і майбутньому періодах.

Отже, узагальнюючи дослідження, можна зробити висновок, що джерелами формування загального прибутку підприємства є прибуток від продажу основної продукції підприємства, який є головним складником загального прибутку; прибуток від продажу майна, що не використовується підприємством; прибуток від позареалізаційних операцій.

1.3. Методи оцінювання ефективності розподілу та використання прибутку

Розподіл та використання прибутку є важливим економічним процесом, який одночасно відповідає потребам підприємства та приносить дохід суб'єктам господарювання. Механізм розподілу прибутку повинен бути розроблений таким чином, щоб всіляко сприяти підвищенню ефективності виробництва та сприянню розробці нових, залежно від об'єктивних умов суспільного виробництва на різних етапах розвитку економіки, система спільного використання змінилася і вдосконалилася. Однією з основних проблем розподілу прибутку як до переходу до ринкових відносин, так і в умовах їх розвитку є оптимальне співвідношення частки прибутку, що накопичується в доходах бюджету і доступна для господарських одиниць.

Отже, існує потреба у чіткій системі розподілу прибутку, особливо на етапі формування чистого прибутку, тобто тоді, коли прибуток, доступний для цього.

У працях дослідника О.В. Павловські [46, с.57], відображено наступні принципи розподілу прибутку:

1) прибуток, отриманий підприємством від виробничої, економічної та фінансової діяльності, розподіляється між державою та компанією як економічною одиницею;

2) прибуток держави надходить у відповідні домогосподарства у вигляді податків і зборів, податкові ставки яких можуть бути довільно змінені. склад і ставки податку, метод розрахунку та відрахування до бюджету визначаються законодавством;

3) розмір прибутку підприємства, який йому доступний після сплати податку, не повинен зменшувати його зацікавленість у збільшенні обсягу виробництва та покращенні результатів виробництва, а також економічної та фінансової діяльності;

4) прибуток, що залишається у підприємства, спочатку використовується для накопичення з метою забезпечення її подальшого розвитку, а в іншому випадку - лише для споживання.

Підприємство отримує прибуток і вирішує проблему його використання. Тип напрямку розподілу прибутку відображає стратегічні цілі підприємства.

Виплачуючи дивіденди, підприємство стимулює зростання своїх запасів і залишає прибуток у підприємства. Акціонери інвестують у розвиток виробництва.

Механізм впливу фінансів на економіку та її економічну ефективність полягає не в самому виробництві, а в розподілених грошових відносинах.

Розподіл прибутку є невід'ємною та неперервною частиною розподільчих відносин і, можливо, найважливішою разом із розподілом доходу особи [24, с.67-69].

В основному розподіл прибутку слід розглядати у трьох напрямках (рис. 1.4).

Рисунок 1.4 – Напрями розподілу прибутку [узагальнено автором на основі 20, с.169]

Прибуток розподіляється між державою, власниками підприємства та самою компанією. Пропорції цього розподілу мають як позитивний, так і негативний вплив на ефективність підприємства. Економічно обгрунтована система розподілу прибутку повинна спочатку забезпечити виконання фінансових зобов'язань перед державою та максимально задовольнити виробничі, матеріальні та соціальні потреби компаній та організацій.

Прибуток до оподаткування зменшується на суму прибутку, що оподатковується за різними ставками податку на прибуток, з відрахуваннями до резервів або подібних фондів, за винятком суми прибутку, на яку нараховуються податкові пільги [15,с.237].

Відносини між бізнесом та державою з точки зору прибутку базуються на його оподаткуванні.

Податкова система є дуже важливим елементом ринкової економіки, і, що не менш важливо, від неї залежать результати економічних перетворень. Податки є основною формою отримання державних доходів. На додаток до цієї суто фінансової функції, податковий механізм використовується для економічного впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку та структуру та рівень науково-технічного прогресу.

Податки мають значний вплив на формування фінансових результатів господарської діяльності підприємства та на величину чистого прибутку, який підприємство використовує для цілей накопичення та споживання. Частина податків входить у ціну продукції (товарів, робіт, послуг). Ці податки включають податок з продажу, податки на споживання та експортні мита.

Деякі податки включаються до собівартості продукції, тобто вони відносяться до собівартості або їх сума збільшує вартість майна, що амортизується. Сюди входять єдиний соціальний податок, транспортний податок, ввізні мита, державні мита, податки на землю, ліс та інші ресурси.

Інші податки пов'язані з фінансовими результатами бізнесу: податок на прибуток, податок на майно, рекламу.

Безпосередньо, з прибутку від фінансово-господарської діяльності, що залишається у підприємства після сплати податку на прибуток, підприємство сплачує деякі місцеві податки.

На нашу думку, оскільки, основним джерелом сплати податків є додана вартість, податки мають прямий вплив на величину прибутку, яка доступна підприємства, тобто чистий прибуток. Непрямі податки не сплачуються безпосередньо з прибутку, але коли ціна товару досягає максимальної купівельної спроможності, вони також зменшують частку прибутку виробника. Рівень податкового навантаження обернено пропорційний інвестиційним можливостям реального сектору економіки. Роль державного управління полягає у сприянні економічному зростанню бізнесу, зберігаючи стабільність зростання бюджетних надходжень. Очевидно, пропонувати обмеження податкового навантаження на економіку підприємств платників податків. На наш погляд, податкові платежі не

повинні перевищувати третини прибутку до оподаткування. В іншому випадку втрачаються стимули для підвищення ефективності бізнесу та отримання прибутку.

Решта дві третини прибутків, отриманих організацією, можуть розподілятися між власниками (акціонерами та засновниками) та самою організацією. Цей розподіл залежить від багатьох факторів.

Від так, Т.О.Білик зазначає, що в період технічного вдосконалення та модернізації виробництва, розробки нових видів продукції та нових технологій підприємство гостро потребує фінансових ресурсів, і власники повинні спочатку їх забезпечити [11, с.78]. Тобто, це не означає, що вони повинні відмовитися від своїх очікувань і не отримати рентабельність інвестицій. Просто це повинні бути відкладені очікування, власники можуть отримати свої дивіденди, коли виробництво досягне своїх проектних можливостей, коли підприємство почне отримувати прибуток у достатній кількості. Дивіденди за період очікування не можуть бути нижчими за процентну ставку за банківським депозитом за той самий період, але нижчі за процентну ставку за позикою.

У сучасних умовах в результаті приватизації державного майна склався клас власників, який принципово відрізняється від середнього класу в економічно розвинених та інших країнах, що розвиваються. Більшість з них є членами трудового колективу, які отримали частки в їх підприємства безкоштовно або за невелику плату. Через відсутність власних заощаджень вони не можуть інвестувати у свою компанію. Це потрібно для виходу з фінансової та виробничої кризи. Відповідно до законів ринкової економіки ніхто, крім власників, не повинен надавати кошти для фінансового оздоровлення. А.О.Гавриш пропонує наступні шляхи виходу з цієї ситуації [20, с.169]:

- 1) банкрутство підприємства та погашення боргів шляхом продажу нерухомості;
- 2) покриття збитків та боргів за рахунок власників.

У першому випадку у власності може не бути достатньо майна для сплати боргу, або це може бути важко продати або неліквід. Банкрутство підприємства не принесе радості жодній зацікавленій стороні - ні кредиторам, ні працівникам

підприємства, ні державі, ні власникам. Мабуть, тому практика оголошення підприємства банкрутом у Росії ще не поширена. У другому випадку власники повинні або добровільно відмовитись від власності та передати акції своїй підприємства для подальшого продажу за готівку, або надати кошти для покриття збитків та боргів. Один із варіантів - підприємство купує свої акції за вигідними цінами та продає їх за реальними цінами. Практика показує, що цей варіант фінансової реструктуризації також не використовується. Дрібні бідні власники не мають ресурсів, щоб "впливати" на свій бізнес, але вони не поспішають продавати свої акції, незважаючи на отримання дивідендів.

Підприємство підлягає виплаті прибутку після сплати податків та виплати дивідендів. З цього прибутку також сплачуються деякі податки місцевим домогосподарствам та збираються суми економічних санкцій. Розподіл цієї частини прибутку відображає процес нарощування фондів та резервів підприємства для фінансування потреб промислового та соціального розвитку.

Як зазначає Н.І. Верхоглядова, в умовах ринкової економіки держава не втручається в процес розподілу прибутку, який є в розпорядженні підприємства після сплати податків. Однак надання податкових пільг стимулює спрямування прибутку від капітальних вкладень на виробничі та благодійні цілі, фінансування природоохоронних заходів, витрати на утримання об'єктів та соціальних об'єктів для проведення наукових досліджень. Закон встановлює мінімальний розмір резервного капіталу для акціонерних товариств, регламентує порядок створення резерву сумнівних боргів та списання цінних паперів [15, с.240].

У своїй праці, О.Р. Кривицька наголошує, що розподіл прибутку, доступний для підприємства, зазвичай регламентується внутрішніми документами підприємства в методі бухгалтерського обліку [32, с.68]. Деякі аспекти адміністративного процесу викладені в статуті підприємства. Відповідно до статуту або рішення адміністративного органу в підприємства створюються засоби: накопичення, споживання, соціальна сфера. Якщо фонди не створюються, робляться оцінки розвитку виробництва, соціальних потреб трудового колективу, матеріального

стимулювання робітників та благодійних цілей з метою забезпечення запланованих витрат коштів.

І. Кучеренко зазначає, що витрати, пов'язані з розвитком виробництва та фінансуються з прибутку, включають такі статі витрат [34, с.90]: на дослідження, проектування, розробку та технологічні роботи; на фінансування розробки та розробки нових видів продукції та технологічних процесів; витрати на вдосконалення технології та підприємства виробництва, модернізацію обладнання; витрати у зв'язку з технічним оновленням та реконструкцією існуючого виробництва, розширенням підприємства та будівництвом нових об'єктів, а також заходами щодо охорони навколишнього середовища. Ця група також включає витрати на погашення довгострокових банківських позик та їхні відсотки. А отже, накопичений прибуток підприємства може бути інвестований у статутний капітал інших компаній, довгострокові та короткострокові фінансові інвестиції, які передаються вищим підприємством, спілкам, підприємством та асоціаціям. У цих сферах також розглядається питання використання прибутку для розвитку.

Узагальнена характеристика розподілу прибутку відображена в табл.1.3.

Таблиця 1.1 - Короткий опис розподілу прибутку до оподаткування [узагальнено автором на основі 35, с.93]

Прибуток до оподаткування					
Податок на прибуток	Витрати на інші платежі	Чистий прибуток			
		Дивіденди	Відрахування в резервні фонди	Капіталізований прибуток	
Резервний капітал	Нерозподілений прибуток направлений на формування основного та оборотного капіталу				

Як зазначено у дослідженні О.В. Онищенко, розподіл прибутку на соціальні потреби включає: витрати на ведення соціальних об'єктів на балансі підприємства, фінансування будівництва невиробничих об'єктів, а також проведення рекреаційних та культурних заходів [43, с.189].

У вартість матеріального заохочення входить виплата премій за трудові виплати, витрати на надання матеріальної допомоги, одноразові виплати ветеранам, пенсіонерам та компенсація за збільшення вартості харчування в їдальнях.

Розмір резервного капіталу відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності. У ринковій економіці розподіл резервного капіталу має першочергове значення. Резервний фонд створюється підприємствами на випадок припинення їх діяльності для покриття торгової заборгованості. Він є обов'язковим для акціонерних товариств, кооперативів та компаній з іноземними інвестиціями. Ця сума не підлягає використанню або розподілу, якщо акції не продаються за ціною нижче номіналу [44, с.313].

Підсумовуючи, можна сказати, що прибуток розподіляється між державою, власниками та самою компанією. Пропорції цього розподілу мають як позитивний, так і негативний вплив на ефективність підприємства. Економічно обґрунтована система розподілу прибутку повинна спочатку забезпечити виконання фінансових зобов'язань перед державою та максимально задовольнити виробничі, матеріальні та соціальні потреби компаній та організацій. Прибуток до оподаткування зменшується на суму прибутку, що оподатковується за різними ставками податку на прибуток. Відрахування здійснюються до резервного фонду, і сума прибутку, на яку нараховуються податкові пільги, виключається.

Решта дві третини прибутків, отриманих організацією, можуть розподілятися між власниками (акціонерами та засновниками) та самою організацією. Цей розподіл залежить від багатьох факторів. У період технічного вдосконалення та модернізації виробництва, розробки нових видів продукції та нових технологій підприємство гостро потребує фінансових ресурсів, і власники повинні спочатку їх надати. Це не означає, що вони повинні відмовитися від своїх очікувань і не отримувати рентабельність інвестицій. Просто це повинні бути відкладені очікування, власники можуть отримати свої дивіденди, коли виробництво досягне своїх проектних можливостей, коли підприємство почне отримувати прибуток у достатній кількості.

В умовах ринкової економіки держава не втручається в процес розподілу прибутку, який є в розпорядженні підприємства після оподаткування. Однак надання

податкових пільг стимулює спрямування прибутку від капітальних вкладень на виробничі та благодійні цілі, фінансування природоохоронних заходів, витрати на утримання об'єктів та соціальних об'єктів для проведення наукових досліджень. Закон України «Про акціонерні товариства» встановлює мінімальний резервний капітал - 15% статутного капіталу та регламентує порядок створення резерву сумнівних боргів та списання цінних паперів [44, с.314].

Вивчення концепції прибутку, специфіки формування та розподілу на підприємствах вимагає розробки методології оцінки формування та розподілу прибутку на основі факторів, що впливають на обсяг прибутку. На основі досліджень Л.І. Есманова [28, с.4] відобразимо схематично методологію, яка включає послідовність етапів оцінки формування та розподілу прибутку, рис. 1.5.

Основними цілями методології рис.1.5 є аналіз та оцінка нових тенденцій на основі вивчення характеристик формування та розподілу прибутку. Комплексна технологія даного процесу складається з наступних етапів [21, с.40]:

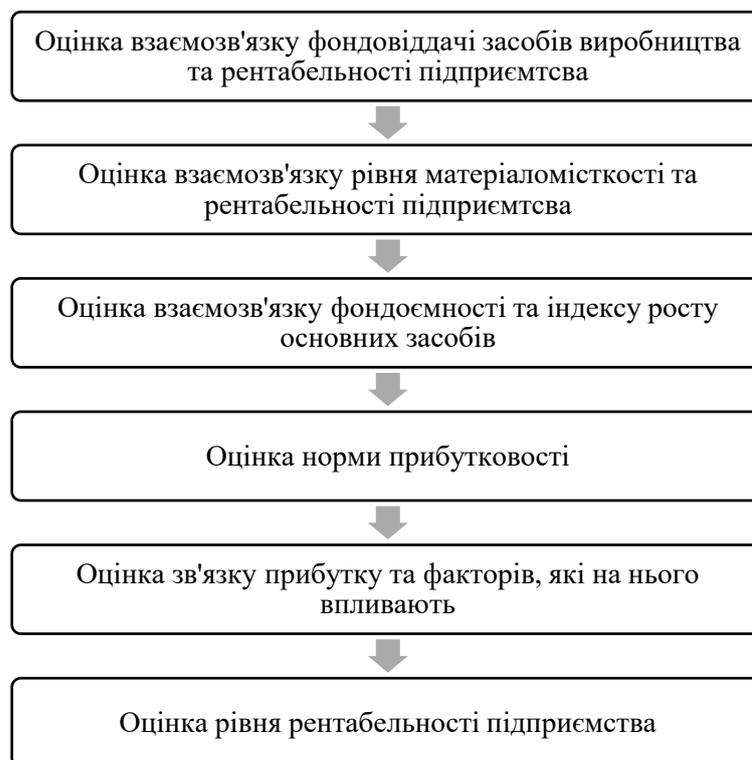

Рисунок 1.5 — Етапи оцінки ефективності формування і розподілу прибутку [розроблено автором на основі 28, с.4]

1. Оцінка взаємозв'язку між ефективністю використовуваних основних фондів (як основи технічного перетворення підприємства) у вигляді фондівдачі основних фондів (як фактор руху прибутку та рентабельності). На основі отриманих даних відображається коефіцієнт лінійної кореляції фондівдачі засобів виробництва та рентабельності великих підприємств.

2. Оцінка взаємозв'язку між технічним переоснащенням: питоме споживання матеріальних ресурсів, прибутковість великих компаній; розраховується коефіцієнт лінійної кореляції витрати матеріалу та рентабельності великих компаній.

3. Оцінка взаємозв'язку між технічним переоснащенням (фондомісткістю) та індексом приросту основних фондів як основою зростання прибутку великих компаній. Обчислюється коефіцієнт лінійної кореляції між фондомісткістю та індексом приросту основних фондів.

4. Оцінка норми прибутковості. Проводиться обчислення середнього значення норми прибутку для всієї галузі, а також для всієї структури ринку, включаючи кілька галузей.

5. Оцінка взаємозв'язок між прибутком підприємства та чинниками, що впливають на них, проводиться обчислення коефіцієнту лінійної кореляції чистого прибутку та чинників, що впливають на прибуток. Серед основних факторів зміни прибутку виділено такі: обсяг виробництва, ціна реалізації, загальна вартість підприємства, величина витрат на оплату праці, обсяг інвестицій у засоби виробництва, фізичне та моральне погіршення засобів підприємства виробництво.

6. Оцінка прибутковості підприємства. Визначення середніх показників рентабельності продажів, рентабельності інвестицій та рентабельності власного капіталу за галузями та типом ринкової структури.

На основі досліджень Т.О. Примака, узагальнимо ряд показників, які використовується для оцінки формування та розподілу прибутку підприємств.

1. Показник продуктивності капіталу характеризує ефективність використання основних фондів підприємства (1.1) [50, с.70]:

$$\Phi O = \frac{TP}{OFB} \quad (1.1)$$

де Φ_0 - фондвіддача;

TP - річний обсяг виручки від реалізації продукції в грошовій сумі;

$ОФв$ - середньорічна вартість основних фондів у грошових розмірах.

Фондвіддача - показник, що характеризує обсяг валового або ринкового виробництва на одиницю (як правило, на рубль) основних фондів та оборотних виробничих фондів, що використовуються для її виробництва; основний показник рентабельності виробництва.

2. Коефіцієнт фондомісткості показує вартість основних фондів, що потрапляють в одну валютну одиницю виробництва підприємства. Коефіцієнт, обернений до продуктивності капіталу (1.2) [50, с.70]:

$$\Phi_M = \frac{ОФв}{TP} \quad (1.2)$$

де Φ_M - коефіцієнт фондомісткості.

Фондомісткість - показник, протилежний фондвіддачі; вказує вартість основних фондів на 1 грн виготовленої продукції. Для компаній та асоціацій він визначається відношенням середньорічної вартості балансу (без відрахування амортизації) основних фондів до обсягу чистого виробництва та товарної продукції, які були вироблені за певний період (рік).

Показник фондомісткості використовується в практиці планових розрахунків, при проектуванні конструкцій, при визначенні обсягу додаткових капітальних вкладень для збільшення виробництва та в інших розрахунках. Поліпшення використання виробничих потужностей є важливою сферою підвищення ефективності виробництва та його інтенсифікації.

3. Коефіцієнт матеріаломісткості продукції відображає величину матеріальних витрат на 1 грн виготовленої продукція (1.3) [50, с.70]:

$$Me = \frac{T_{CM}}{Q} \quad (1.3)$$

де Me - коефіцієнт матеріаломісткості;

T_{CM} - величина матеріальних витрат у грошовому вимірі;

Q - обсяг продукції, виготовленої в грошовому вимірі.

Матеріальне споживання є одним з основних показників прибутковості виробництва та вказує на питоме (на виробничу одиницю) споживання матеріальних ресурсів (основних та допоміжних матеріалів, палива, енергії, зносу основних фондів). Витрати можна виміряти як вартісно, так і фізично. Показник матеріаломісткості використовується при аналізі виробничо-господарської діяльності промислових компаній, особливо собівартості продукції, при порівняльному аналізі собівартості одиниці продукції в різних галузях, а також при інтегрованих методах планування матеріалів і технологічних ресурсів, встановлення оптових цін на нові товари тощо.

4. Індекс зростання основних фондів підприємства відображає відносну зміну середньорічної вартості основних фондів підприємства (1.4) [50, с.70]:

$$I_{oc} = \frac{OF_{vi}}{OF_{v1}} \quad (1.4)$$

де ІОС - індекс зростання основних фондів;

ОФві - середньорічна вартість основних фондів підприємства в поточному періоді;

ОФві - 1 - середньорічна вартість основних фондів підприємства за попередній період.

5. Рентабельність продажу продукції відображає загальну економічну ефективність підприємства і показує, яка частина чистого прибутку підприємства припадає на 1 грн річного обсягу реалізації (1.5) [50, с.70]:

$$R_{пр} = \frac{Pf}{TR} \times 100\% \quad (1.5)$$

де R_{пр} - показник рентабельності продажів у%;

Pf - обсяг чистого прибутку підприємства за період у вартісному вимірі.

Рентабельність продаж - це коефіцієнт рентабельності, який вказує на відсоток прибутку, отриманого від кожної заробленої гривні. Зазвичай він обчислюється як відношення чистого прибутку (прибутку після оподаткування) за певний період до грошових продажів за той самий період.

Рентабельність продажів є показником цінової політики підприємства та її здатності контролювати витрати. Відмінності в конкурентних стратегіях та товарних лініях призводять до значних коливань норми прибутку між підприємствами. Він широко використовується для оцінки експлуатаційних показників компаній. Однак слід враховувати, що при однакових величинах продажів, операційних витрат і прибутку до оподаткування для двох різних компаній рентабельність продажів може сильно відрізнятись через вплив обсягу виплат відсотків на суму чистої вигоди.

6. Рентабельність активів відображає ефективність використання майна і показує, яка частина чистого прибутку підприємства припадає на 1 грн активів підприємства (1.6) [50, с.70]:

$$Ra = \frac{Pf}{A} \times 100\% \quad (1.6)$$

де Ra - показник рентабельності інвестицій у%;

A - середньорічна вартість активів підприємства в грошовому вираженні.

Рентабельність активів - один із фінансових заходів - входить до групи заходів рентабельності. Показує здатність активів підприємства отримувати прибуток та є показником прибутковості та ефективності діяльності підприємства, яка звільняється від впливу суми позикових коштів.

7. Рентабельність власного капіталу відображає ефективність власного капіталу підприємства та показує, яка частина чистого прибутку підприємства припадає на 1 грн власного капіталу (1.7) [50, с.70]:

$$R_{BK} = \frac{Pf}{BK} \times 100\% \quad (1.6)$$

де R_{BK} - рентабельність власного капіталу у%;

BK - середньорічна вартість власного капіталу підприємства в грошовому вираженні.

Отже, представлена методологія, розроблена на основі вивчення особливостей формування прибутку та розподілу підприємства, дає можливість оцінити якість отриманого прибутку та тенденцію до зміни маси прибутку на підприємствах в умовах капіталістичного способу виробництва на різних типах ринкових структур.

Підсумовуючи проведене дослідження теоретичної основи формування, розподілу та використання прибутку, можна зробити наступні висновки.

1. Категорії «прибуток» в економічній літературі приділяється підвищена увага, але на даний момент єдиного визначення прибутку немає, оскільки воно насамперед залежить від поставлених його користувачами цілей. Дослідивши еволюцію поглядів науковців, на нашу думку, з економічного погляду, прибуток – це кінцевий результат ефективної діяльності підприємства, який являє собою різницю між обсягом отриманої виручки та витратами понесеними для її досягнення.

Вцілому, дослідники поділяють прибуток на три основні види: балансовий, операційний та чистий прибуток. Про те всі види прибутку, доступні підприємству, поділяються на прибуток, який бере участь у процесі накопичення, та прибуток, спрямований на споживання. Якщо прибуток не використовується для споживчих витрат, він залишається в компанії як нерозподілений прибуток за попередні роки та збільшує власний капітал компанії. Наявність нерозподіленого прибутку підвищує фінансову стійкість компанії, свідчить про наявність джерел для подальшого розвитку.

2. Джерелами формування загального прибутку підприємства є прибуток від продажу основної продукції підприємства, який є головним складником загального прибутку; прибуток від продажу майна, що не використовується підприємством; прибуток від позареалізаційних операцій.

3. Прибуток розподіляється між державою, власниками та самою компанією. Пропорції цього розподілу мають як позитивний, так і негативний вплив на ефективність підприємства. Економічно обґрунтована система розподілу прибутку повинна спочатку забезпечити виконання фінансових зобов'язань перед державою та максимально задовольнити виробничі, матеріальні та соціальні потреби компаній та організацій.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГРОФІРМА «ІМ.ДОВЖЕНКА»

2.1. Аналіз стану та перспектив розвитку аграрного бізнесу

На сьогодні аграрний бізнес – це одна з найважливіших галузей економіки України. Даний сектор виробляє продукти харчування і в певних межах гарантує економічну, екологічну та енергетичну безпеку, розвиток технологічно пов'язаних секторів економіки і створює соціально-економічні умови для розвитку сільських районів. Як потужний виробник багатьох видів сільськогосподарської та харчової продукції України на протязі багатьох років займає важливе місце в світовій структурі експорту сільськогосподарських і харчових продуктів.

Вступ України до СОТ і процеси європейської інтеграції відкривають нові ринки для представників аграрного бізнесу, що є передумовою для збільшення можливих обсягів експорту. Експорт - важливий фактор економічної системи кожної країни. Рівень експортного потенціалу країни багато в чому залежить від її місця в світовій економіці, впливу на глобальні процеси, що визначають не тільки економічне, але і політичне значення країни, авторитет і місце держави в міжнародних відносинах [67, с.63].

На сучасному етапі розвитку національної економіки України актуальним є питання зміни векторів зовнішньої торгівлі в бік ЄС та Азії. З початком російської агресії були введені обмеження на ввезення українських товарів на територію Російської Федерації і скоротився обсяг торгівлі з Білоруссю, Казахстаном і Вірменією. Ця ситуація торкнулася всю економіку України і привела до зміни структури зовнішньої торгівлі у вугільній, металургійній, машинобудівній та хімічній галузях [68].

Український аграрний сектор, з одного боку, є самодостатнім сектором національної економіки, а з іншого боку, результати діяльності аграрного бізнесу є ключем до розвитку економіки, одним з найважливіших джерел державного бюджету та припливу іноземної валюти. Сьогодні сільськогосподарський ринок є одним з найважливіших елементів економіки в цілому. Одна з причин - здатність генерувати значний обсяг валового внутрішнього продукту (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 — Частка галузей у ВВП України, 2019 р., % [розроблено автором на основі 25]

Аграрний бізнес (12%) знаходиться за часткою між доходами від будівництва (16%) та сумованою часткою інформаційно-комунікаційної і ріелторською діяльностями (12%).

Щоб забезпечити безперервний розвиток аграрного ринку в Україні, держава розробила певні інструменти підтримки економіки. До найважливіших віднесено фінансування з державного бюджету, повернення податків і фінансова підтримка фермерів для розробки і реалізації інноваційних проектів в аграрному секторі. Від так,

з кожним роком для фінансування потреб аграрного ринку виділяється все більше бюджетних коштів. Пунктом 42 розділу VI Бюджетного кодексу України встановлено, що у 2017— 2021 рр. щорічний обсяг коштів Державного бюджету України, які спрямовуються на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, становить не менше 1% випуску продукції у сільському господарстві [4]. Проаналізуємо тенденцію фінансування аграрного бізнесу, табл.2.1.

Таблиця 2.1 — Динаміка обсягів державної підтримки сільського господарства протягом 2014 — 2019 рр., млн грн [розроблено автором на основі 55]

Стаття видатків	Роки					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Загальний фонд						
Фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів	0	300	300	300	266	127,2
Фінансова підтримка заходів в АПК	0	0	0	55	0	0
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	0	0	0	0	210	800
Державна підтримка розвитку, закладення молодих садів, виноградників, ягідників і нагляд за ними	0	0	0	299,3	400	400
Надання кредитів фермерським господарствам	0	0	0	25	0	200
Державна підтримка галузі тваринництва	0	250	30	170	2401	3500
Фінансова підтримка с/г товаровиробників	0	0	0	1248,7	955	881,8
Спеціальний фонд						
Фінансова підтримка заходів в АПК	5	5	5	5	5	5
Державна підтримка розвитку хмелярства, овочівництва, закладення молодих садів, виноградників, ягідників і нагляд за ними	100	0	0	0	0	0
Збільшення статутного капіталу НАК "Украгролізінг" для закупівлі технічних засобів для АПК з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу	54	0	0	0	0	0
Надання кредитів фермерським господарствам	27,9	25,6	15,8	40	43,1	44,5
Фінансова підтримка заходів в АПК на умовах фінансового лізингу	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	4,8
Державна підтримка в галузі тваринництва	888	0	0	0	0	0
Формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду, а також закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб с/г товаровиробників	1400	1400	1400	0	0	0
Фінансова підтримка с/г товаровиробників	0	0	0	3301,3	0	0

Згідно табл.2.1, у 2019 р. Законом України «Про Державний бюджет на 2019 рік» (зі змінами) Міністерству аграрної політики та продовольства передбачені видатки в обсязі 15013,3 млн грн, з яких за програмами підтримки розвитку АПК — 5963,3 млн грн (39,7% від загального обсягу). Загалом обсяг видатків Міністерства аграрної політики та продовольства України має тенденцію до збільшення, в той час як обсяг державної підтримки розвитку АПК має нестабільний характер

Отже, в 2017-2019 роках витрати на аграрний бізнес збільшилися в абсолютному вимірі, тоді як у відносному вираженні вони знизилися по відношенню до загального обсягу видатків.

Основною характеристикою ринку є аналіз його рівновага, тобто відсутність надлишку і дефіциту товарів, вироблених таким ринком (табл.2.2.).

Таблиця 2.2 — Сальдо аграрного ринку України в 2017-2019 рр., млн грн.
[розроблено автором на основі 54]

Ключові показники стану аграрного бізнесу України	Роки			Абсолютне відхилення від базового	Темп приросту, від базового, %
	2017	2018	2019		
Національне виробництво	707792	847587	842767	134975	19,07
Імпорт	114398	137511	148251	33853	29,59
Експорт	472272	506250	572329	100057	21,19
Внутрішнє споживання	349918	478848	418689	68771	19,65

Отже, згідно табл.2.2, в аграрному секторі ринкова збалансованість забезпечується за рахунок експорту надлишків продукції за межі України, оскільки експорт продукції аграрного бізнесу в 2017 році склав 66,7% національного виробництва, у 2018 році - 59,7%, в 2019 році - 67,9%. Також спостерігається тенденція нарощення показників у 2019 р. порівняно – 2017 р: загального виробництва на 19,07 % (+134975 млн. грн), імпорту на 25,59% (+33853 млн. грн), експорту - 21,19% (+100057 млн. грн) та внутрішнього споживання, відповідно – 19,65% (+68771 млн. грн). Отже, тенденції зростання вказують на активний розвиток і стрімку динаміку аграрного ринку України.

Велика кількість зарубіжних сільськогосподарських ринків тепер доступно для великих сільськогосподарських підприємств. Так, наприклад найбільше українське

аграрне підприємство «Кернел» та вертикально інтегрований агрохолдинг «МХП» експортують свою продукцію на ринки понад 80 країн; Астарт-Київ експортує сільгосппродукцію на ринки Єгипту, Ізраїлю, Кіпру та інших країн (переважають регіони Азії і Африки) [59].

Географія аграрного експорту з України досить широка - більшість зарубіжних аграрних ринків відкрито для українських компаній. Тому експорт вітчизняної сільгосппродукції широко поширений на всіх континентах світу.

Загалом, аграрний бізнес - це стабільний прибутковий вид діяльності (про що свідчать 83,5% учасників ринку, які досягли позитивного фінансового результату в 2019 році), а 14% найбільших компаній України, незалежно від розміру та форми власності, є агробізнесом [54].

Також слід зазначити, що агробізнес мало постраждав від карантинних обмежень та економічної кризи, викликані пандемією COVID-19. Це робить його привабливим для іноземних інвестицій, які знову зосереджуються на зміцненні бізнесу під час зростаючої ліквідації учасників ринку.

Основна мета розвитку сільського господарства в контексті європейської інтеграції - створення сучасного конкурентоспроможного агропромислового комплексу, що характеризується наступними критеріями: ефективне використання нової сільськогосподарської техніки, матеріальних ресурсів і технологічних систем; виготовлення конкурентоспроможної продукції; здатність виробництва комплексно впроваджувати науково-технічні досягнення, домінування в агропромисловому комплексі наукомістких виробництв; високий рівень розвитку інфраструктури аграрного ринку; раціональне землекористування, впровадження ресурсозберігаючих та відновлюваних технологій; високий рівень екологічної безпеки; забезпечення ефективної роботи сільськогосподарських підприємств [67].

Наслідки європейської інтеграції в цілому позитивні для України. Перспективи тісної співпраці в аграрній сфері хороші, але виникає потреба у активному відстоюванні своїх позицій. Процеси інтеграція стимулюють модернізацію української економіки, долають технологічну відсталість, залучають іноземні інвестиції, створюють нові робочі місця і підвищують конкурентоспроможність

вітчизняної продукції. Як невід'ємна частина Європи Україна орієнтується на поточну модель соціально-економічного розвитку провідних європейських країн [68].

Таким чином, підсумовуючи дослідження тенденцій аграрного бізнесу, можемо зробити висновок про перспективність його розвитку як для вітчизняних підприємців, так і закордонного інвестора. Зі сторони держави, спостерігається щорічне нарощення фінансової підтримки. Стратегічні орієнтири розвитку орієнтовані на поліпшення якості продукції і збільшення експортного потенціалу за рахунок диверсифікації поставок товарів. Український аграрний сектор із потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що, з одного боку, є локомотивом розвитку національної економіки та її ефективною інтеграції у світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів сільського населення, задіяного в аграрній економіці, що складає понад третину всього населення країни, дає мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки.

2.2. Організаційно-правові основи функціонування підприємства ТОВ «Агрофірма «ім.Довженка»

ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» створене відповідно до Цивільного кодексу України, Закони України «Про господарські товариства» та інших нормативно-правових актів України. Місцезнаходження ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»: Україна, 38030, Полтавська область, с. Яреськи, вул. Козацький шлях, буд. 29.

За організаційно-правовою формою – Товариство з обмеженою відповідальністю, за формою власності – приватне.

Згідно КВЕД, основним видом діяльності є 01.50 - Змішане сільське господарство [45].

У своїй діяльності ТОВ «АФ «ім. Довженка» керується діючим законодавством України та Статутом. Зміни і доповнення до Статуту можуть вноситись за рішенням вищого органу товариства і підлягають реєстрації в установленому порядку у відповідних органах державної реєстрації.

Товариство набуло статусу юридичної особи з моменту його державної реєстрації, має відокремлене майно, самостійний баланс, розрахунковий, валютний та інші рахунки в банківських установах, круглі печатки штампи, фірмові бланки зі своїм найменуванням та інші атрибути.

У складі агрофірми ім. Довженка працює 8 виробничих підрозділів, а саме: ВП «Агро-Маяк» (директор Олексій Коростиленко), ВП «Балясне» (директор Володимир Шаповал), ВП «Гоголеве» (директор Анатолій Легейда), ВП «Золота гора» (директор Віктор Микитченко), ВП «Орданівка» (директор Віктор Юрченко), ВП ім. Шевченка (директор Петро Хоменко), ВП «Шишацька» (директор Іван Панасенко), ВП «Шишацький комбикормовий завод» (директор Володимир Соляник) [45].

ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» працює за двома напрямками: рослинництво та тваринництво. Проаналізуємо стан діяльності далі.

Компанія обробляє 45 тис.га ріллі в Шишацькому, Диканському, Гадяцькому та Зіньківському районах Полтавської області. Стратегічні культури агрокомпанії - цукрові буряки і соя, також вирощують озиму пшеницю, ячмінь, кукурудзу і соняшник. Однак пріоритет віддається вирощуванню цукрових буряків та сої, урожай яких в подальшому переробляють Яреськівський цукровий завод і Глобинський збагачувальний комбінат. Озима пшениця, зернова кукурудза і ячмінь також є важливими культурами, які і кормовий клин для задоволення потреб власного тваринного господарства [45].

Вцілому, діяльність в напрямку рослинництва здійснюється з використанням інтенсивних технологій і кращих традицій сільського господарства. Аграрна стратегія заснована на довгостроковій продуктивності ґрунту, тому підприємство застосовує чотирипільну сівозміну, збалансовану кількість мінеральних добрив і проводить ряд заходів щодо захисту рослин.

Крім того, велика увага приділяється впровадженню органічного землеробства (внесення дефектів і органічних добрив), що позитивно впливає на родючість ґрунту. Використання сучасної сільськогосподарської техніки забезпечує високу продуктивність в рослинництві і сприяє ефективному використанню паливно-мастильних матеріалів.

Завдяки використанню якісного насіння, науково обґрунтованих нормативів добрив і пестицидів, врожайність основних сільськогосподарських культур значно перевищує середньоукраїнські показники (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 — Обсяги виробництва продукції рослинництва ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017- 2019 рр, тис. грн. [розроблено автором на основі Додатку А]

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення до 2019 базисного	
				Абсолютне	Відносне
1	2	3	4	5	6
Загальна земельна площа, га, з них:	38700	42160	45000	6300,00	16,28
під цукровим буряком	23994	25717,6	24300	306,00	1,28
під соняшником	7740	8010,4	9000	1260,00	16,28
під озимою пшеницею	120	3372,8	4950	4830,00	4025,00
під соєю	6192	5059,2	6300	108,00	1,74
Інші	654	210,8	450	-204,00	-31,19

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис.грн	473923,5	790602,5	989740	515816,50	108,84
Середньорічна чисельність працівників, осіб	1232	1165	1121	-111,00	-9,01
Виручка від реалізації продукції, тис.грн	2137445	1732862	791554	-1345891,00	-62,97
Урожайність основних с/г культур:					
Соняшника, т/га	8,3	9,9	9,2	0,90	10,84
Соя, т/га	2,4	3,1	2,6	0,20	8,33
Озима пшениця, т/га	6,4	6,9	6,7	0,30	4,69
Цукрові буряки, т/га	54	58,9	41,2	-12,80	-23,70
Економічна ефективність інтенсифікації на 100га/тис.грн	55,23	41,10	17,59	-37,64	-68,15

Підприємство у 2019 р. збільшило земельний банк на 6300 га (+16,28%) в порівнянні з базовим 2017 р. Основна частка посівів припадає на цукровий буряк та сою, рис.2.3. Від так, сівозміна в компанії в 2019 року в виглядає наступним чином: цукровий буряк - 54%, соняшник - 20%, соя- 14%, озима пшениця - 11%.

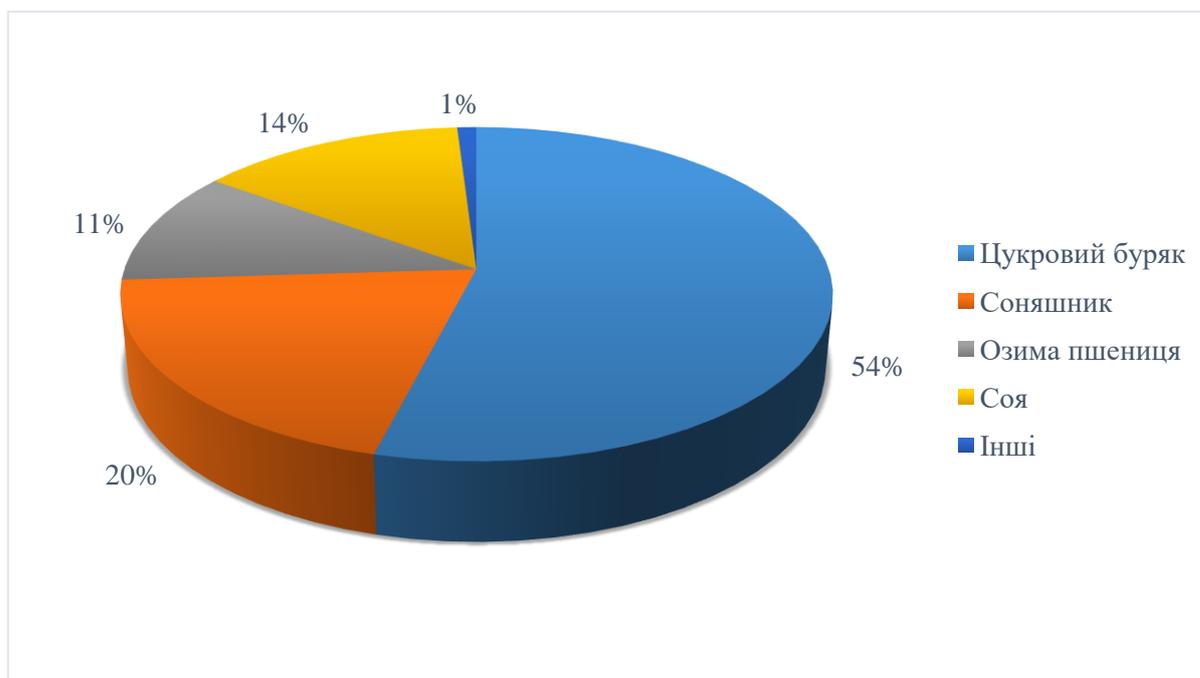

Рисунок 2.2 — Структура посівів ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у 2019 р.

Одним із пріоритетних напрямків роботи агрофірми є і галузь тваринництва, зокрема молочний бізнес. На сьогодні майже всі ферми агрофірми реконструйовані, встановлено сучасне обладнання, створені належні умови для персоналу. Щороку підвищується продуктивність тварин та покращується якість молока. Загалом станом на 01.01.2020 р., у агрофірмі утримується 13,5 тисяч голів великої рогатої худоби, з них майже 7 тисяч дійних корів, які утримуються на 12 молочнотоварних фермах. Нині агрофірма виробляє 50% молока агропромхолдингу АСТАРТА та 13% молока Полтавщини. Продукт, що реалізує агрофірма, йде «екстра» та вищим ґатунком.

Важливою складовою діяльності ТОВ «АФ ім. Довженка» є виробництво цукру, яким займається виробничий підрозділ «Яреськівський цукровий завод». Його було введено в експлуатацію 10 грудня 1966 року як державне підприємство. На момент заснування виробнича потужність складала 2500 тонн переробки цукрових буряків за добу. Завдяки модернізації виробнича потужність на сьогоднішній день складає близько 4300 тонн переробки буряків за добу. З 2000 року Яреськівський цукровий завод входить в Агропромхолдинг «Астарт-Київ», а в 2009р. стає виробничим підрозділом ТОВ «АФ ім. Довженка».

Дуже важливим моментом у роботі заводу є те, що він має власну сировинну базу, що дозволяє знизити собівартість виробленого цукру. В сировинну зону Яреськівського цукрового заводу входять Шишацький, Диканський, Решетилівський, В-Багачанський, Зінківський, Миргородський, Котелевський та інші райони Полтавської області [45].

Постійними клієнтами ВП «Яреськіський цукровий завод» є потужні великі підприємства, які виробляють напої (ТОВ «Сандора», ПАТ «Оболонь», ПрАТ «Ерлан»), молочні продукти (ДП «Лакталіс-Україна», ПАТ «Хорольський молококонсервний комбінат дитячих продуктів», ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» та ін.), солодощі (ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ», Кондитерська Корпорація ROSHEN) [45].

Перевозити цукор до цих підприємств зручніше за допомогою спеціальних автомобілів-цукровозів. Для їх завантаження було збудовано пункт безтарного відвантаження цукру в автомобілі. А для безтарного зберігання цукру-піску збудовано спеціальний склад на 50 000 тонн.

У 2013 році ВП «Яреськіський цукровий завод» отримав сертифікат міжнародного екологічного стандарту ISO14001, а в 2014 – сертифікат якості та безпечності харчової продукції за міжнародним стандартом FSSC 22000 [45].

Отже, різноманітність політики ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» свідчить про гнучкість та здатність швидко реагувати на ринок. Директор підприємства прогнозує потенційний попит і намагається мінімізувати збитковість тому пробує різні види сільськогосподарської діяльності.

Ефективність функціонування ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» значною мірою залежить від організаційної структури, Додаток Б.

Кожен з керівників в організаційній структурі відповідає згідно своїх обов'язків в закріпленому за ним секторі виробничої структури. Тип організаційної структури ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» - лінійно функціональний, він є найпоширенішим серед сільськогосподарських підприємств. В основу його побудови покладена лінійна вертикаль управління й спеціалізація управлінської праці за функціональними підсистемами (фінанси, персонал, постачання, маркетинг і ін.). За

кінцевий результат у цілому відповідає лінійний керівник організації, завдання якого полягає в тому, щоб всі функціональні служби вносили свій внесок у його досягнення. Тому він багато зусиль витрачає на координацію й прийняття рішень стосовно продукції й ринків.

Наведена організаційна модель передбачає, що функціональні менеджери керують тільки своїми відділами. Управління персоналом здійснюється безпосереднім керівництвом шляхом видачі наказів та інших правил внутрішнього розпорядку. Керівники лінійних відділів мають право погоджувати проекти з функціональними змінами і опротестувати їх. Це покращує сумісність функціональних і лінійних послуг.

Отже, особливостями організаційної структури підприємства є чіткість взаємовідносин, однозначність команд, надійний контроль в підприємстві. Але за такої організаційної структури існує висока централізація управління, тому керівники ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» повинні вміти вирішувати будь-які як стратегічні, так і поточні питання діяльності підпорядкованих їм структур.

Середньооблікова кількість працівників станом на 31.12.2019 складає в підприємстві 1475 осіб. Щорічно підприємство приймає на роботу та звільняє тимчасових і сезонних працівників в залежності від власних потреб.

Підприємство з повагою ставиться до вагітних жінок: зберігає робочі місця на період відпустки у зв'язку з вагітністю, пологами та догляду за дитиною до 3-х років.

Підприємство поважає право співробітників на приєднання або неприєднання до трудових профспілок, членство у професійних організаціях за їх вибором, а також право на захист своїх колективних інтересів.

Підприємство робить внески в обов'язкові та добровільні соціальні програми. Фінансування соціальних програм приносить користь всьому суспільству і зазвичай не обмежуються лише працівниками. Керівництво очікує, що підприємство буде продовжувати фінансувати соціальні програми і в найближчому майбутньому. Ці витрати відображаються в періоді їх понесення.

Умови праці та умови оплати на підприємстві врегульовані у відповідності до чинного законодавства України з праці, Кадровою Політикою підприємства,

Політикою оплати праці, Політикою з преміювання співробітників, Соціальною Програмою, Колективними договорами, Правилами внутрішнього трудового розпорядку. Вони обумовлюють виплати співробітникам усіх рівнів, зміни окладів, перелік і розміри соціальних виплат, в тому числі матеріальної допомоги у випадках хвороби співробітника, необхідності оперативного втручання, при народженні дітей та вступі у шлюб, позик на житло, лікування та навчання співробітників. Матеріальна винагорода співробітників складається з компенсаційних виплат і включає виплату заробітної плати, що складається з тарифної частини, премій, виплат, гарантованих законодавством, і соціальний пакет.

Традиційно щороку підприємство реалізує програми підвищення кваліфікації агрономів, інженерів та механізаторів із залученням провідних експертів. Працівники виробничих професій відвідують зовнішні спеціалізовані курси, зокрема за стандартами якості, охорони праці та техніки безпеки на виробничих підприємствах. Керівники і фахівці підприємства обов'язково підвищують кваліфікацію у зовнішніх семінарах і тренінгах за професіями, беруть участь у спеціалізованих конференціях, форумах, виставках. Щороку співробітники беруть участь в Оцінці досягнень і розвитку персоналу. Співробітники отримують оцінку власної ефективності і компетенціями. Система оцінки діє з 2010 року і розвивається відповідно до вимог бізнесу – переглядається актуальність компетенцій, додаються сучасні методики та інструменти оцінювання. За результатами щорічної оцінки для працівників формуються Плани професійного розвитку, в яких особлива увага приділяється навчальним заходам, що допомагають співробітнику підвищувати рівень компетенцій [45].

Агрофірма ім. Довженка з часу свого заснування постійно співпрацює із сільськими радами, де орендує землі. У рамках соціального партнерства надає матеріальну допомогу школам, дитячим садочкам, лікарням, будинкам культури [45].

Узагальнимо дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства SWOT-аналізом, табл. 2.4.

Таблиця 2.4 — Матриця SWOT-аналізу ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Збільшення асортименту, розширення сфери діяльності. 2. Низька цінова політика реалізованої продукції порівняно з конкурентами 3. Підтримка держави 4. Висока кваліфікація та компетентність персоналу 5. Позитивна ділова репутація 6. Кваліфікований виробничий потенціал 7. Землі знаходяться в екологічно чистій частині України. 8. Виробництво безпечної для здоров'я продукції. 9. Ефективна політика підприємства в області якості продукції 10. Використання сучасних технологій вирощування посіві 11. Сучасне обладнання для обробки врожаю 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатні обсяги матеріально-технічного постачання 2. Недостатній обсяг коштів для розвитку нових видів діяльності 3. Високий рівень залежності від кредиторів 4. Залежність від політичного устрою в регіоні
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвинений АПК регіону для забезпечення сировиною 2. Створення нових робочих місць 3. Можливість розширення ринків збуту 4. Розширення сегмента ринку 5. Розвиток персоналу 6. Експерименти з посівами різних зернових культур 7. Впровадження інновацій у виробничу та управлінську діяльності 8. Використання можливостей інформаційного забезпечення споживачів та бізнес-партнерів 9. Збільшення частки ринку продукції України. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільність економічного середовища. 2. Погодні умови. 3. Загроза банкрутства. 4. Зміна законодавства щодо сільськогосподарської галузі (зокрема податкового та земельного). 5. Спалах епідемій серед худоби та рослин 6. Нестабільний курс валюти 7. Конкуренція з боку посередницьких структур 8. Політична та законодавча нестабільність

Таким чином, згідно табл. 2.4 бачимо, що умови, в яких працює ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», мають істотний вплив на його діяльність. Керівництво вживає необхідні заходи для забезпечення стабільної діяльності Компанії. Проте майбутні наслідки поточної економічної ситуації складно спрогнозувати, і поточні очікування та оцінки керівництва можуть відрізнятись від фактичних результатів.

Вцілому, підприємство знаходиться в полі Слабкі сторони Можливості (СлМ). За результатами SWOT-аналізу для реалізації обраних цілей рекомендовано обрати, в першу чергу, стратегію концентрованого зростання, а саме стратегію посилення позиції на ринку. Реалізація даної стратегії потребує значних маркетингових зусиль.

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що агрофірма ім. Довженка успішно розвиває рослинницьку галузь. Стратегічними культурами в агрофірмі є цукровий буряк і соя, та окрім них вирощує озиму пшеницю, ячмінь, кукурудзу, соняшник. Одним із пріоритетних напрямків роботи агрофірми є галузь тваринництва, зокрема молочний бізнес. На сьогодні майже всі ферми агрофірми реконструйовані, встановлено сучасне обладнання, створені належні умови для персоналу. Щороку підвищується продуктивність тварин та покращується якість молока. Загалом, у агрофірмі ім. Довженка утримується 13,5 тисяч голів великої рогатої худоби, з них майже 7 тисяч дійних корів, які утримуються на 12 молочнотоварних фермах. Нині агрофірма виробляє 50% молока агропромхолдингу АСТАРТА та 13% молока Полтавщини. Організаційна структура має лінійно-функціональний тип, в якій кожен працівник несе відповідальність в межах своїх обов'язків та підпорядковується як директору, своєму керівникові так і іншим функціональним управлінцям. В результаті проведеного SWOT-аналізу, виявлено ряд слабких сторін, які можна подолати за рахунок сильних сторін та можливостей.

2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ «Агрофірма «ім.Довженка»

Аналіз економічних та фінансових показників діяльності підприємства поширюється на досить широкий спектр показників, які відображають природу економічних явищ кількісно або якісно, в абсолютному або відносному вираженні. Для розрахунків фінансово – економічних показників було використано дані фінансового, статистичного та оперативного обліку підприємства за 2017-2019 рр.:

- форма №1 – «Баланс» (Звіт про фінансовий стан);
- форма №2 – «Звіт про фінансові результати» (звіт про сукупний дохід);
- форма 1-ПВ «Звіт із праці» (додатки А, Б, В).

Розрахунок економічних та фінансових показників діяльності підприємства наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 — Економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 роки [розроблено автором на основі Додатку А]

№	Показники	Одиниці виміру	Рік			Відхилення			
			2017	2018	2019	Третій до першого		Третій до другого	
						Абсолютн е	Темп приросту, %	Абсолютн е	Темп приросту, %
1	2	3	6	7	8	9=8-6	10=8/6*10 0	11=8-7	12=8/7*10 0
1. КАПІТАЛ ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА									
1.1	Середня вартість сукупного капіталу	тис. грн.	2635446,5	3225086	3801925	1166478,5	144,26	576839	117,89
1.2	Середня вартість власного капіталу	тис. грн.	1699993	2185451	2503908	803915	147,29	318457	114,57
1.3	Основні засоби								
1.3.1	за первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	517248	1063957	915523	398275	177,00	-148434	86,05
1.3.2	знос на кінець року	тис. грн.	218833	36339	165745	-53088	75,74	129406	456,11
1.3.3	середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	473923,5	790602,5	989740	515816,5	208,84	199137,5	125,19
1.4	Нематеріальні активи								
1.4.1	за первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	14586	18299	24457	9871	167,67	6158	133,65
1.4.2	знос (накопичена амортизація) на кінець року	тис. грн.	676	1100	1839	1163	272,04	739	167,18
1.4.3	середня вартість нематеріальних активів	тис. грн.	12978,5	16442,5	21378	8399,5	164,72	4935,5	130,02
1.5	Оборотні активи								
1.5.1	усього на кінець року	тис. грн.	1929439	1830828	1721856	-207583	89,24	-108972	94,05
1.5.2	дебіторська заборгованість на кінець року	тис. грн.	1141703	936548	1106661	-35042	96,93	170113	118,16
1.5.3	Запаси на кінець року	тис. грн.	1521721	1487257	1288808	-232913	84,69	-198449	86,66

Продовження табл.2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.5.4	Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	тис. грн.	6295	2513	45607	39312	724,50	43094	1814,84
1.5.5	середні залишки оборотних засобів	тис. грн.	2162292,5	1880133,5	1776342	-385950,5	82,15	-103791,5	94,48
1.6	Середньооблікова чисельність								
1.6.1	середньооблікова чисельність працівників	чол.	1518	1497	1475	-43	97,17	-22	98,53
1.6.2	середньооблікова чисельність робітників	чол.	1232	1165	1121	-111	90,99	-44	96,22
	2. ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ								
2.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	2137445	1732862	791554	-1345891	37,03	-941308	45,68
2.2	Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	2137445	1732862	791554	-1345891	37,03	-941308	45,68
2.3	Обсяг виробництва продукції	тис. грн.	2137445	1732862	791554	-1345891	37,03	-941308	45,68
2.4	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	421080	547844	665849	244769	158,13	118005	121,54
2.5	Валовий прибуток	тис. грн.	716365	282139	-25705	-742070	-3,59	-307844	-9,11
2.6	Прибуток від операційної діяльності	тис. грн.	403428	409652	147132	-256296	36,47	-262520	35,92
2.7	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн.	239182	241329	54361	-184821	22,73	-186968	22,53
2.8	Чистий прибуток	тис. грн.	361110	52987	54368	-306742	15,06	1381	102,61
2.9	Фонд оплати праці усіх працівників	тис. грн.	274239	297062	326891	52652	119,20	29829	110,04
2.10	Фонд робочого часу	люд-години	5533968	7127043	9567414	4033446	172,89	2440371	134,24
	3. Показники ефективності використання ресурсів								
3.1	Продуктивність праці одного працівника	тис. грн. / особа	1408,07	1157,56	536,65	-871,42	38,11	-620,91	46,36

Продовження табл.2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.2	Продуктивність праці одного робітника	тис. грн. / особа	1734,94	1487,44	706,11	-1028,82	40,70	-781,32	47,47
3.3	Рівень оплати праці за 1людино-годину	тис. грн. / люд-год	0,05	0,04	0,03	-0,02	68,95	-0,01	81,97
3.4	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	тис. грн..	15,05	16,54	18,47	3,41	122,67	1,93	111,68
3.5	Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець року		0,42	0,03	0,18	-0,24	42,79	0,15	530,06
3.6	Фондовіддача	грн./ грн.	4,13	1,63	0,86	-3,27	20,92	-0,76	53,08
3.7	Фондоозброєність праці працівників	тис.грн./ чол.	312,20	528,12	671,01	358,81	214,93	142,89	127,06
3.8	Коефіцієнт обіговості оборотних засобів	обороти	0,99	0,92	0,45	-0,54	45,08	-0,48	48,35
3.9	Середній період обороту оборотних засобів	дні	364	390	807	443	221	417,29	206,83
3.10	Коефіцієнт обіговості активів	грн./ грн.	0,81	0,54	0,21	-0,60	25,67	-0,33	38,75
3.11	Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	обороти	5,72	2,95	1,18	-4,55	20,55	-1,77	39,93
3.12	Середній період обороту дебіторської заборгованості	дні	62	122	306	243	486	183,88	250,43
3.13	Коефіцієнт обіговості запасів	обороти	2,81	2,33	1,23	-1,58	43,73	-1,10	52,71
3.14	Середній період зберігання запасів	дні	128	154	29	164	228	138,59	189,71
3.15	Тривалість операційного циклу	дні	191	276	599	408	313	322,47	216,53
4. ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ									
4.1	Рентабельність продажу	%	11,19	13,93	6,87	-4,32	61,37	-7,06	49,31
4.2	Рентабельність активів	%	9,08	7,48	1,43	-7,65	15,75	-6,05	19,11
4.3	Рентабельність власного капіталу	%	21,24	2,42	2,17	-19,07	10,22	-0,25	89,56

Отже, розрахувавши економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» можна спостерігати зріст середньої вартості сукупного та власного капіталів, який представлений на рисунку 2.4.

Рисунок 2.4 — Динаміка середньої вартості сукупного та власного капіталів на ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», тис.грн

Загальна вартість оборотних активів на кінець 2019 р. становила 1721856 тис. грн., що на 207583 тис. грн. або на 11,72% менше в порівнянні з 2018 р. У порівнянні з 2017 роком загальна вартість оборотних активів знизилась на 108972 тис. грн. або на 5,95%.

Також можемо спостерігати спад дебіторської заборгованості, так як у 2019 р. порівняно з 2017 вона скоротилась з 1141703 тис.грн. до 1106661 тис.грн – на 35042 тис. грн. або на 3,07%, а порівняно з 2018 роком з даними в вигляді 936548 – навпаки можна спостерігати зріст в 2019 році відповідно на 170113 тис.грн. або на 18,16%.

Щодо середніх залишків оборотних засобів, можемо зазначити, що вони мали тенденцію до спаду протягом останніх 3 років, і у 2019 р. у порівнянні з 2017 та 2018 рр. зменшення становило 385950,5 тис. грн. та 103791,5 тис. грн. відповідно. Темпи

зростання середніх залишків оборотних засобів становлять 7,85% та 5,52% відповідно у порівнянні з 2018 р. та 2017 р. Динаміку середньорічної вартості основних засобів та середніх залишків оборотних засобів ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» зображено на рис. 2.5.

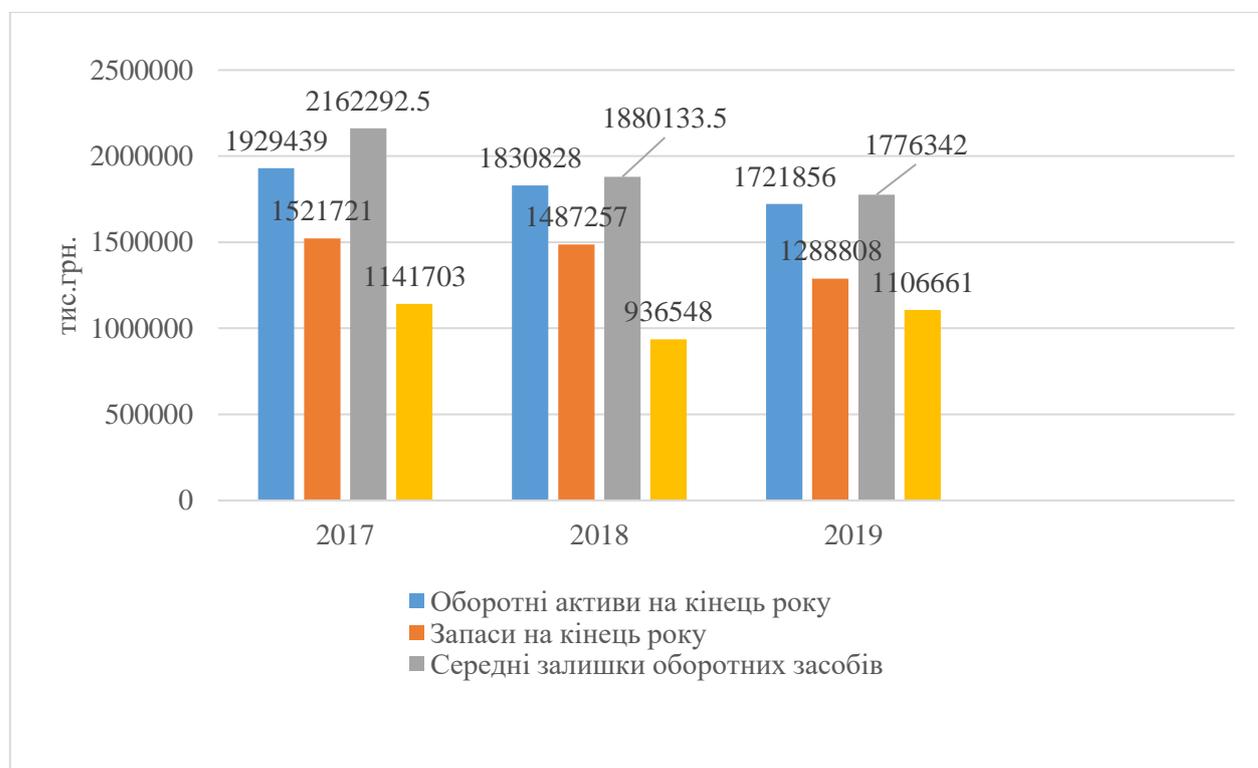

Рисунок 2.5 – Динаміка вартості оборотних активів, запасів та середніх залишків оборотних засобів ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 рр., тис.грн

Протягом аналізованого періоду відбувається скорочення середньооблікової кількості працівників з 1518 осіб у 2017 р. до 1475 осіб в 2019р. Дані зміни можемо спостерігати на рис. 2.6.

Аналізуючи чистий дохід (виручка) від реалізації продукції протягом 2017-2019 років спостерігається спад показників. В 2017 році чистий дохід становив 2137445 тис. грн., а в 2019 році 791554 тис. грн.

Рисунок 2.6 – Динаміка середньооблікової кількості працівників та робітників ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 рр.

Можна побачити як в 2019 році дохід знизився на 1345891 тис. грн. Що є негативним для підприємства. Основною причиною, що зумовлена зменшення обсягів виробництва та реалізації продукції, робіт та послуг.

Щодо собівартості продукції, то даний показник зріс у 2019 р. порівнянні з 2017 р. на 244769 тис. грн. (58,13%) у порівнянні з 2018 р. – спостерігався зріст на 118005 тис. грн. (21,54%). Динаміку чистого доходу та собівартості реалізованої продукції ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» представлено на рис. 2.7.

Внаслідок зменшення обсягів вирощування протягом 2017-2019 рр. відбулося зменшення валового прибутку, який у 2019 р. склав -25705 тис. грн., що на 742070 тис. грн. менше від 2017 р. та на 307844 тис. грн. менше у порівнянні з 2018 р. Зменшення валового прибутку відбулося за рахунок скорочення чистого доходу від реалізації продукції.

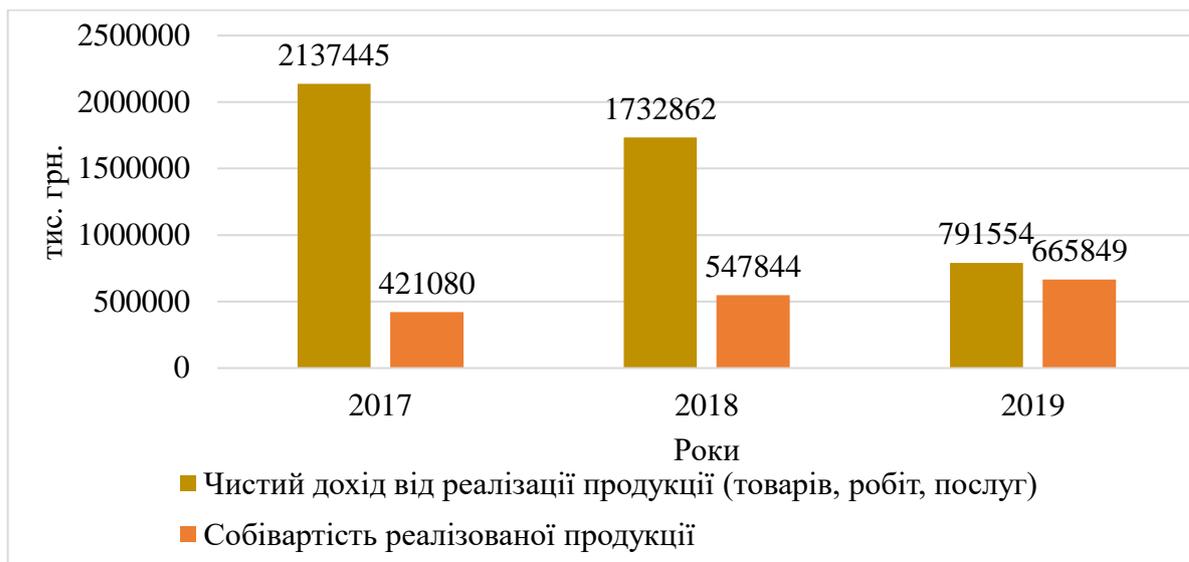

Рисунок 2.7 – Динаміка чистого доходу та собівартості реалізованої продукції ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017–2019 рр. тис.грн

Графічно динаміка валового прибутку (збитку) наведена на рис. 2.8.

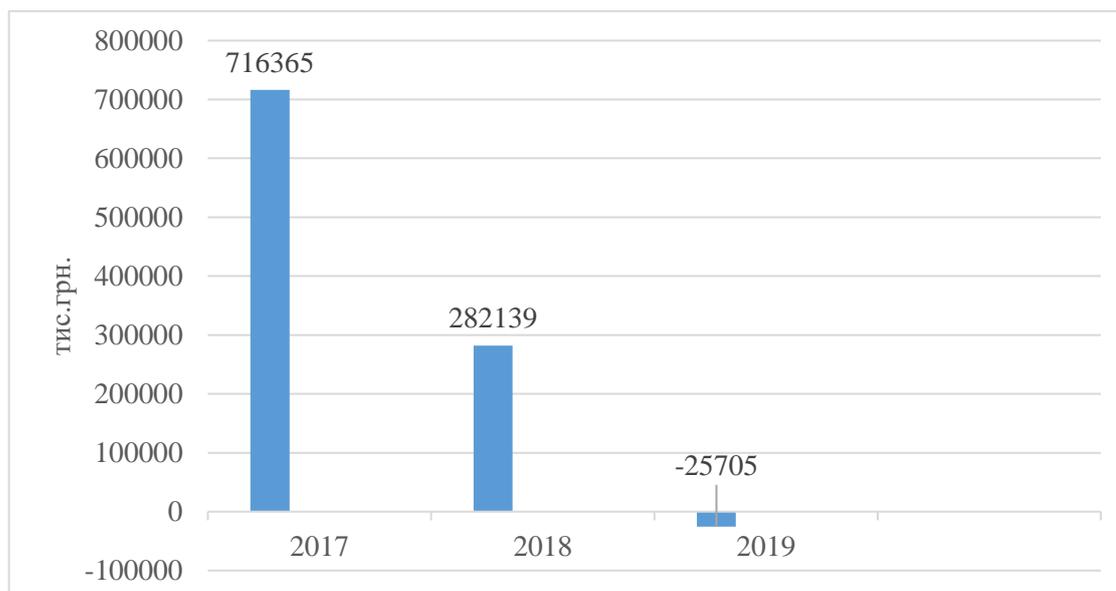

Рисунок 2.8 – Динаміка валового прибутку (збитку) ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017–2019 рр., тис.грн

Якщо в 2017 році розмір чистого прибутку у 2017 році склав 361110 тис.грн., у 2019 рік спостерігався збиток в розмірі 306742 тис.грн., а в 2018 році також спостерігається спад на 286968 тис. грн. або на 77,47%. Графічно динаміка чистого прибутку наведена на рис. 2.9.

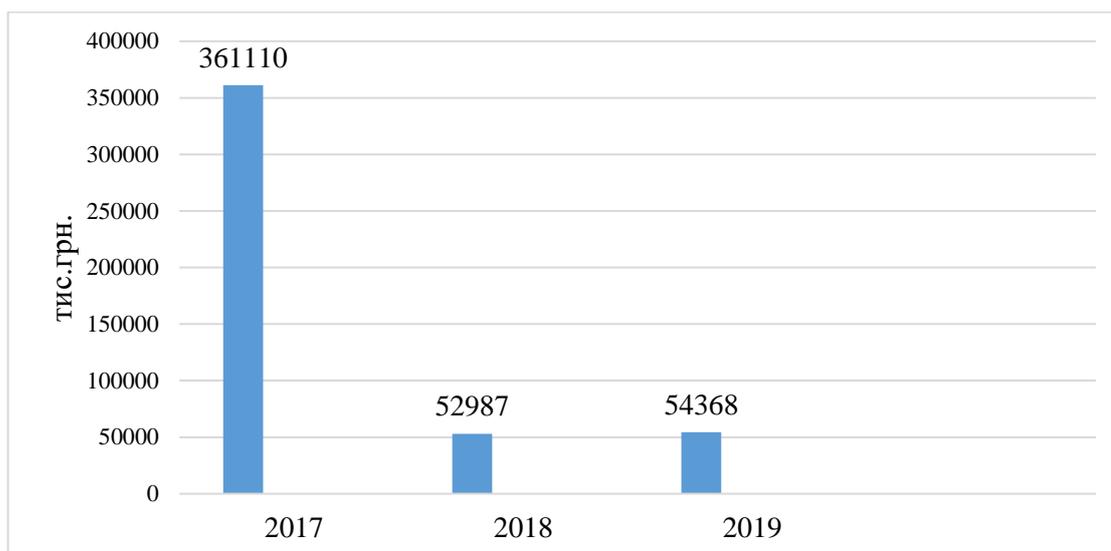

Рисунок 2.9 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 рр. тис.грн

Протягом 2017-2019 рр. відбулося поступове зростання фонду оплати праці працівників. Його значення у 2019 р. становило 3256891 тис. грн., що на 52652 тис. грн. або на 19,2% більше від 2017 р. та на 29829 тис. грн. або на 10,04% – порівняно з 2018 р. Зростання фонду оплати праці свідчить про зростання заробітної плати працівників. Це є позитивним, за умов високої заробітної плати прагнення працівників до забезпечення високої продуктивності роботи значно вища. Графічно динаміка фонду оплати праці працівників за 2017-2019 роки наведена на рисунку 2.10.

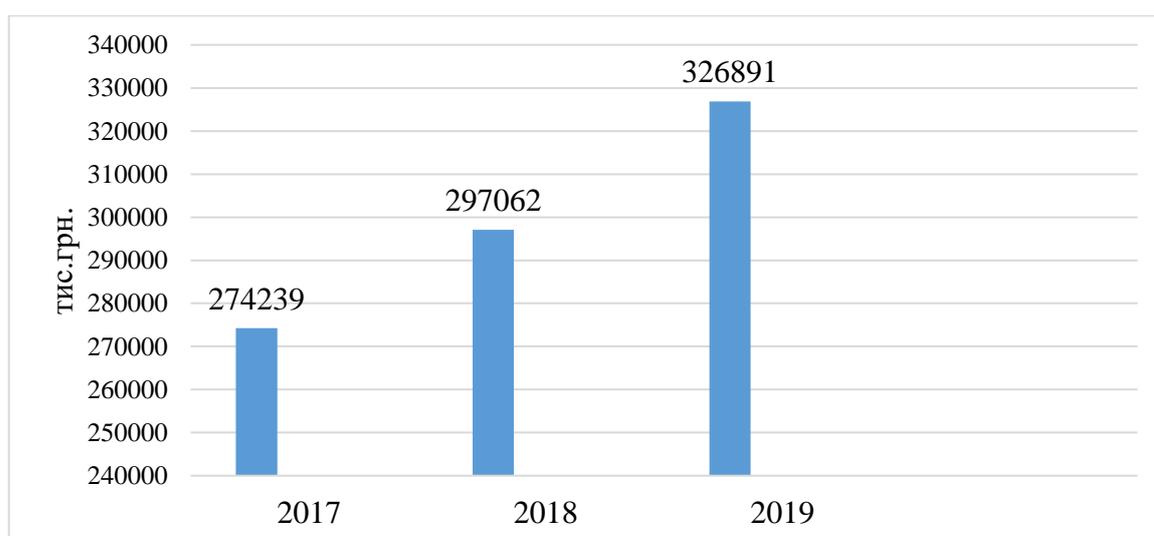

Рисунок 2.10 – Динаміка фонду оплати праці працівників ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 рр., тис.грн

Динаміку продуктивності праці одного робітника та одного працівника ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» можемо спостерігати на рисунку 2.11.

Продуктивність праці працівників у 2017 році склала 1408,07 тис. грн., у 2018 році – 1157,56 тис. грн., у 2019 році – 536,65 тис. грн. У 2019 році порівняно з 2017 роком продуктивність праці працівників знизилась на 874,42 тис.грн. або на 61,89%, порівняно з 2018 роком – знизилась на 620,91 тис.грн. або на 53,64%.

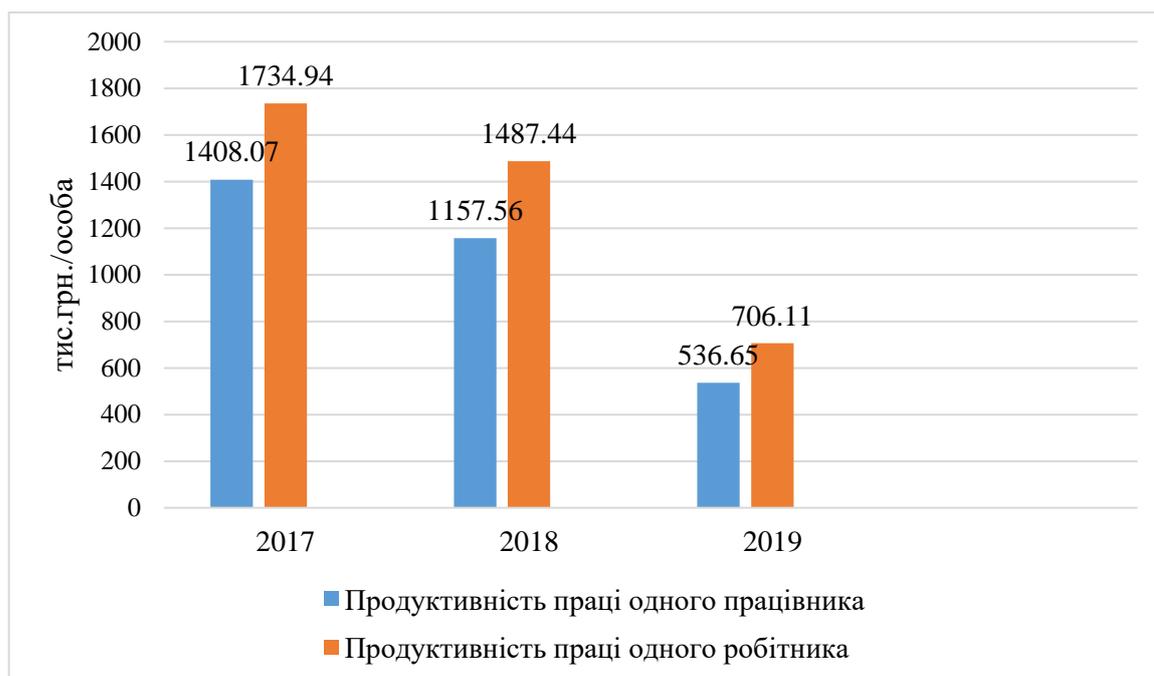

Рисунок 2.11 – Динаміка продуктивності праці одного робітника та одного працівника ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 рр, тис.грн

Основною причиною, що зумовлена зменшення продуктивності праці працівників було скорочення обсягів виробництва та реалізації продукції, робіт та послуг в 2019 році зменшення обсягів заготівлі цукрових буряків внаслідок скорочення площі їх посівів та урожайності в сировинній зоні підприємства.

Розрахований показник фондівдачі свідчить про те, що у 2019 році на одну гривню основних фондів припадало 0,86 грн./грн. виробленої продукції, відповідно порівнюючи даний рік з 2017 роком відбувається зниження даного показника на 3,27 грн./грн. або на 79,18%. Це свідчить про зниження ефективності виробництва, та в певній мірі недостатність капіталовкладень в підприємство, а отже для підвищення даного показника ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» повинно ефективніше

використовувати наявні основні фонди та розглянути можливий план капіталовкладень у підприємство у 2020 році.

Аналіз коефіцієнта фондоозброєності праці працівників підприємства показує, що на кінець 2019 році на одного працівника підприємства припадало 617,01 тис. грн. основних фондів, при цьому присутня позитивна тенденція збільшення цього показника протягом аналізованого періоду з 312,20 тис. грн. у 2017 році, а отже це свідчить про те, що основних фондів на підприємстві достатньо.

Щодо ефективності оборотних засобів, то коефіцієнт обіговості оборотних засобів у 2019 р порівняно з 2017 роком зменшився з 0,99 грн./грн. до 0,45грн./грн. в 2018 році коефіцієнт становив на 0,92 грн./грн.

Отже, аналізуючи показники рентабельності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», можемо зазначити, що рентабельність сукупного капіталу (активів) була найбільшою у 2018 р. (13,93%), а найменшою – у 2019 р. 6,87%; показник рентабельності власного капіталу був найбільшим у 2017 р. (9,08 %), а найменшим – у 2019р. (1,43 %); рентабельність продажу була найбільшою у 2017 р. (21,24%), а найменшою – у 2019 р. (2,17%).

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» наведена на рисунку 2.12.

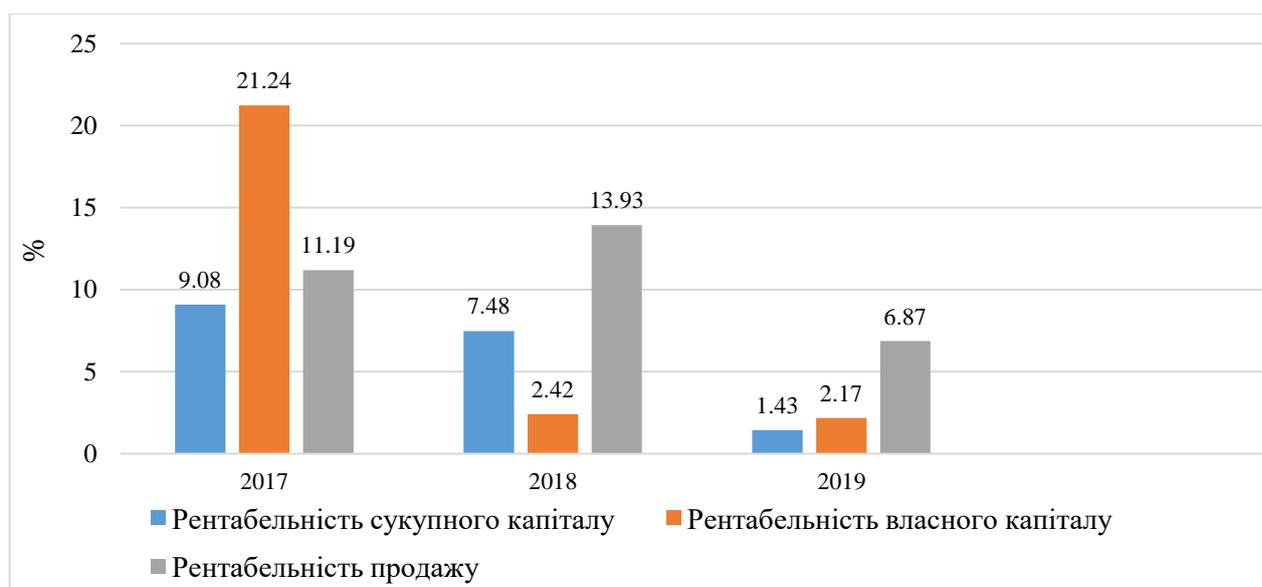

Рисунок 2.12 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «Агрофірма ім.Довженка» за 2017-2019 роки

Отже, проаналізувавши економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 роки можемо стверджувати, що товариство на даний момент не має стабільного фінансового становища, оскільки основні фінансово-економічні показники мають негативні тенденції. Але дана ситуація пов'язана із фінансуванням в основні засоби та підвищення продуктивності праці, про що свідчить зростання показників фондоозброєності. Не зважаючи на фінансовий стан, підприємство дбає про працівників та не скорочує рівень оплати, що позитивно впливає і на рівень продуктивності, і на імідж підприємства. Отже, на основі дослідження, вважаємо, що ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» необхідно розвиватися у напрямі зміцнення сировинної бази і як наслідок збільшення обсягів та ефективності виробництва.

2.4. Стан охорони праці на підприємстві

Діяльність сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств повинна базуватися на Кодексі законів про працю України, Господарському кодексі України, Законах України “Про охорону праці”, “Про фермерське господарство”, “Про пестициди і агрохімікати”, “Про пожежну безпеку”, “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” та низки інших чинних нормативно-правових актів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності в сільському господарстві.

Одним із основних нормативно-правових актів, що безпосередньо регулюють організацію техніки безпеки та охорону праці в аграрних господарствах, є Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затверджені наказом Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240 (далі – Правила). Відповідно до цих Правил систему організації охорони праці аграріїв слід розділити на декілька складових:

- вимоги безпеки до виробничого обладнання та організації робочих місць;
- безпека праці під час експлуатації сільськогосподарської техніки;

- поводження з мінеральними добривами та пестицидами, їх зберігання та використання;
- вимоги безпеки під час обробітку ґрунту, сівби й догляду за посівами під час збирання та зберігання продукції рослинництва;
- безпека праці під час збирання та заготівлі соломи, сіна, сінажу й силосу;
- вимоги безпеки під час одержання продукції тваринництва, правила поводження з тваринами;
- пожежна безпека та робота з електроприладами.

Документи з охорони праці, які мають бути в малому сільськогосподарському підприємстві чи фермерському господарстві:

- накази, положення, переліки та інші акти з охорони праці, що діють у межах господарства та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих приміщеннях, робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці;
- посадові інструкції, інструкції з охорони праці за професіями та видами робіт, правила внутрішнього трудового розпорядку;
- порядок і графік проведення навчань та перевірки знань з питань охорони праці працівників та спеціалістів.

Залежно від наявної матеріально-технічної бази власник (керівник) господарства повинен отримати в територіальних органах Держпраці дозвільні документи або задекларувати роботи підвищеної небезпеки. Також до його основних обов'язків належить:

- забезпечення фінансування й організація проведення попереднього (під час прийняття на роботу) та періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі;
- забезпечення працівників спецодягом, іншими засобами індивідуального захисту, мийними та знешкоджувальними засобами.

Відповідно до чинних нормативно-правових актів для організації охорони праці повинна бути створена служба охорони праці чи хоча б призначена відповідальна

особа. Але якщо чисельність працюючих у фермерських господарствах мала – їх слід перевести на самоорганізацію техніки безпеки та охорони праці. У процесі самоорганізації охорони праці всі обов'язки, пов'язані з технікою безпеки, навчанням, підвищенням кваліфікації та отриманням дозволів з охорони праці, покладено на самого господаря.

Незалежно від обсягу виробництва та кількості працюючих керівник повинен усвідомлювати необхідність створення безпечних та здорових умов праці для попередження виробничого травматизму й професійних захворювань у порядку, встановленому чинним законодавством.

Впровадження заходів з охорони праці та техніки безпеки матиме значний позитивний вплив на профілактику виробничого травматизму і допоможе зберегти життя й здоров'я працівників під час трудової діяльності.

Визначення соціальної ефективності заходів для охорони праці на підприємстві із загальною (середньообліковою) кількістю працюючих 1121 чоловік на підставі:

- кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм, до проведення заходів 9, після проведення заходів 7;
- чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають вимогам санітарних норм до проведення норм 6, після 5;
- кількість випадків травматизму до проведення заходів 4, після 1;
- кількість днів непрацездатності через травматизм до проведення заходів 29, після 13;
- кількість працівників, що звільнилися до проведення заходів 4, після 2;

Визначимо скорочення кількості робочих місць, що не відповідають вимогам нормативних актів щодо безпеки виробництва (2.1):

$$\Delta K = \frac{P_1 - P_2}{K_3} \times 100\%, \quad (2.1)$$

де P_1, P_2 - кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм до і після проведення заходів;

K_3 - загальна кількість робочих місць.

$$\Delta K = \frac{9-7}{1121} \times 100\% = 0,18\%$$

Визначаємо скорочення чисельності працівників, які працюють в умовах, які не відповідають вимогам санітарних норм (2.2):

$$\Delta\text{Ч} = \frac{N_1 - N_2}{N} \times 100\%, \quad (2.2)$$

де N_1, N_2 – чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам до і після здійснення заходу, чол.;

N – річна середньооблікова чисельність працівників, чол.

$$\Delta\text{Ч} = \frac{6-5}{1121} \times 100\% = 0,89\%$$

Зменшення коефіцієнта частоти травматизму (2.3):

$$\Delta\text{Кч} = \frac{T_1 - T_2}{N} \times 100\%, \quad (2.3)$$

де T_1, T_2 - кількість випадків травматизму відповідно до і після проведення заходу.

$$\Delta\text{Кч} = \frac{4-1}{1121} \times 100\% = 0,27\%$$

Визначимо скорочення плинності кадрів через незадовільні умови праці (2.4).

$$\Delta\text{Чп} = \frac{31-32}{N} \times 100\%, \quad (2.4)$$

де 31 та 32 – кількість працівників, що звільнилися до проведення заходів та після.

$$\Delta\text{Чп} = \frac{4-2}{1121} \times 100\% = 0,18\%$$

На досліджуваному підприємстві ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» створено фонд охорони праці.

Для підприємств, незалежно від форм власності, або фізичних осіб, які використовують найману працю, витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від суми реалізованої продукції.

Проаналізуємо витрати на охорону праці в ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 рр. за допомогою таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Показники витрат на охорону праці ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 рр. (тис. грн.) [розроблено автором]

Показники	Роки			Відхилення, 2019 р. від:	
	2017	2018	2019	2017 р.	2018 р.
Усього витрати, тис.грн	1371,2	1485,31	1634,46	8,7	149,145
У тому числі:					
на номенклатурні заходи, передбачені колективним договором, тис.грн	245,6	232,1	320,5	74,9	88,4
на засоби індивідуального захисту, тис.грн	779,895	785,41	1023,46	243,56	238,045
на лікувально-профілактичні заходи, тис.грн	345,7	467,8	290,5	-55,2	-177,3
Показник розподілу матеріальних витрат ($K_{рв}$)	0,85	0,88	0,78	-0,07	-0,1
Фонд оплати праці, тис.грн	274239	297062	326891	52652	29829

На основі даних таблиці 2.6 можна зробити висновок, що витрати на охорону праці у ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у 2019 р. порівняно з 2017р. збільшилися на 74,9 тис. грн., а порівняно з 2018 р. збільшилися на 88,4 тис. грн.

У 2019 р. показник розподілу матеріальних витрат ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» на охорону праці скоротився у порівнянні з 2017 р. на 0,07, а у порівнянні з 2018 р. на 0,1,. На нашу думку, зменшення показника за аналізований період значною мірою пов'язано зі змінами чисельності персоналу в ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 роки.

Оцінка стану охорони праці і результатів профілактичної роботи здійснюється відповідно до Положення про порядок оцінки стану охорони праці товариства (наказ № 31 від 01.08.2010 р.) за прийнятими у ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» показниками, що формуються на базі показників статистичної звітності з охорони праці, установлених Єдиною державною системою показників обліку умов і безпеки праці, з урахуванням поставлених перед СУОП завдань.

Розрахунок річної економії від зменшення рівня захворюваності на підставі наступних даних:

- кількість днів непрацездатності через хвороби на 100 працівників до проведення заходів 2357, після 2247;
- річна середньооблікова чисельність робітників 1121, чоловік;
- вартість виробленої товарної продукції за зміну на одного працівника промислово-виробничого персоналу 330 грн.;
- вартість річної товарної продукції підприємства 451 тис. грн.;
- середньорічна чисельність промислово-виробничого персоналу 1035, чол.;
- середньорічна заробітна плата одного працівника разом із відрахуваннями на соцстрахування 2147 тис.грн.;
- середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності 185 грн.

На основі наведених даних, проведемо розрахунок скорочення витрат робочого часу за рахунок зменшення рівня захворюваності (аналогічно травматизму) за певний час (2.5):

$$\Delta D = \frac{D_1 - D_2}{N} \times \text{Ч}, \quad (2.5)$$

де D_1, D_2 – кількість днів непрацездатності через хвороби чи травматизм на 100 працюючих відповідно до і після проведення заходів.

$$\Delta D = \frac{2357 - 2247}{100} \times 1121 = 1233 \text{ люд.-днів.}$$

Проведемо розрахунок зростання продуктивності праці (2.6):

$$\Delta W = \frac{\Delta D \times Z_v}{P_n} \times 100\%, \quad (2.6)$$

де Z_v – вартість виробленої продукції за зміну на одного працівника промислово – виробничого персоналу;

P_n – вартість річної товарної продукції підприємства.

$$\Delta W = \frac{1233 \times 330}{451000} \times 100\% = 90,22\%$$

Розрахуємо суму річної економії зарплати за рахунок зростання продуктивності праці при зменшенні рівня захворюваності і травматизму (2.7):

$$E_z = \frac{\Delta W \times Z_p}{100} \times \text{Ч}_{cp}, \quad (2.7)$$

де Ч_{cp} – середньорічна чисельність промислово – виробничого персоналу;

Z_p – заробітна плата одного працівника з відрахуваннями на соцстрахування.

$$E_3 = \frac{90,22 \times 2147000}{100} \times 1035 = 2004819,2 \text{ тис.грн}$$

Отже, економія за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності (2.8):

$$E_{cc} = \Delta D \times P_d \quad (2.8)$$

де P_d – середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності, грн

$$E_{cc} = 1233 \times 185 = 228105 \text{ грн}$$

Тоді річна економія за рахунок зменшення рівня захворюваності (травматизму) (2.9):

$$E_{p3(t)} = E_3 + E_{cc} \quad (2.9)$$

$$E_{p3(t)} = 2004819,2 + 1233,18 = 2006052,38 \text{ тис.грн}$$

Відповідно до закону України «Про охорону праці» [], проведемо розрахунок потреби в чисельності працівників служби охорони праці за формулою (2.10):

$$M_1 = 2 + \frac{\Delta P_{cp} \times K_{ш}}{\Phi}, \quad (2.10)$$

де M_1 – чисельний склад служби охорони праці на підприємстві;

P_{cp} – середньоспискова чисельність працюючих на підприємстві;

Φ – ефективний річний фонд робочого часу фахівця з охорони праці, який дорівнює 1 820 годин, що враховує втрати робочого часу на можливі захворювання, відпустку тощо;

$K_{ш}$ – коефіцієнт, що враховує шкідливість і небезпечність виробництва (дорівнює 1)

$$M_1 = 2 + \frac{1121 \times 1}{1820} = 2,62 \text{ або } 3$$

Провівши розрахунки та проаналізувавши діяльність з охорони праці, можемо зробити наступні висновки:

1) На підприємстві створена і ефективно функціонує система управління охороною праці. Оскільки заходи по охороні праці призвели до скорочення місць, які не відповідають вимогам нормативів на 0,18%; скорочення чисельності працівників, які працюють в умовах, які не відповідають вимогам санітарних норм на 0,89%;

скоротився рівень травматизму на 0,27, а плинність кадрів на 0,18%.

2) У службу з охорони праці на підприємстві входить 3 фахові спеціалісти.

На основі проведеного дослідження організаційно-економічної характеристики ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» можна зробити наступні висновки.

1. Підсумовуючи дослідження про тенденції аграрного бізнесу, можемо зробити висновок про перспективність його розвитку як для вітчизняних підприємців, так і закордонного інвестора. Зі сторони держави, спостерігається щорічне нарощення фінансової підтримки. Стратегічні орієнтири розвитку орієнтовані на поліпшення якості продукції і збільшення експортного потенціалу за рахунок диверсифікації поставок товарів. Український аграрний сектор із потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що, з одного боку, є локомотивом розвитку національної економіки та її ефективною інтеграції у світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів сільського населення, задіяного в аграрній економіці, що складає понад третину всього населення країни, дає мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки.

2. Обране для аналізу підприємство ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» має широкий профіль діяльності, оскільки займається рослинництвом, тваринництвом та переробкою сировини цукрового буряка на цукор. Організаційна структура має лінійно-функціональний тип, в якій кожен працівник несе відповідальність в межах своїх обов'язків та підпорядковується як директору, своєму керівникові так і іншим функціональним управлінцям.

3. Отже, проаналізувавши економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 роки можемо стверджувати, що товариство на даний момент не має стабільного фінансового становища, оскільки основні фінансово-економічні показники мають негативні тенденції. Але дана ситуація пов'язана із фінансуванням в основні засоби та підвищення продуктивності праці, про що свідчить зростання показників фондоозброєності. Не зважаючи на фінансовий стан, підприємство дбає про працівників та не скорочує рівень оплати, що позитивно впливає і на рівень продуктивності, і на імідж підприємства. Отже, на основі дослідження, вважаємо, що ТОВ «Агрофірма ім.

Довженка» необхідно розвиватися у напрямі зміцнення сировинної бази і як наслідок збільшення обсягів та ефективності виробництва.

4. Аналіз стану охорони праці свідчить, що на підприємстві створена і ефективно функціонує система управління охороною праці. Оскільки заходи по охороні праці призвели до скорочення місць, які не відповідають вимогам нормативів на 0,18%; скорочення чисельності працівників, які працюють в умовах, які не відповідають вимогам санітарних норм на 0,89%; скоротився рівень травматизму на 0,27, а плинність кадрів на 0,18%. У службу з охорони праці на підприємстві входить 3 фахові спеціалісти.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ, РОЗПОДІЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ
ПРИБУТКУ ТОВ «АГРОФІРМА ІМ. ДОВЖЕНКА»

3.1. Оцінка ефективності формування, розподілу та використання прибутку в товаристві

На основі методики, розгляненої в теоретичному розділі даної роботи, проведемо для початку аналіз формування прибутку підприємства ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».

Прибуток - це частина чистого доходу, який отримує ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» після реалізації продукції. Кількісно він являє собою різницю між виручкою і повною собівартістю реалізованої продукції. У процесі аналізу формування прибутку використаємо наступні основні показники прибутку:

- а) валовий прибуток;
- б) прибуток від операційної діяльності;
- в) прибуток від звичайної діяльності; до оподаткування
- г) чистий прибуток.

Порядок формування чистого прибутку підприємства представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 — Порядок формування фінансових результатів ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у 2017-2019 рр., тис. грн.

Показники	2017	2018	2019	Зміна	
				Абсолютна	Темп зміни, %
Валовий прибуток (збиток)	716365	282139	-25705	-742070	-103,6
Прибуток від операційної діяльності	403428	409652	147132	-256296	-63,5
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	239182	241329	54361	-184821	-77,3
Чистий прибуток	361110	52987	54368	-306742	-84,9

Відобразимо динаміку вказаних видів прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» на рис.3.1

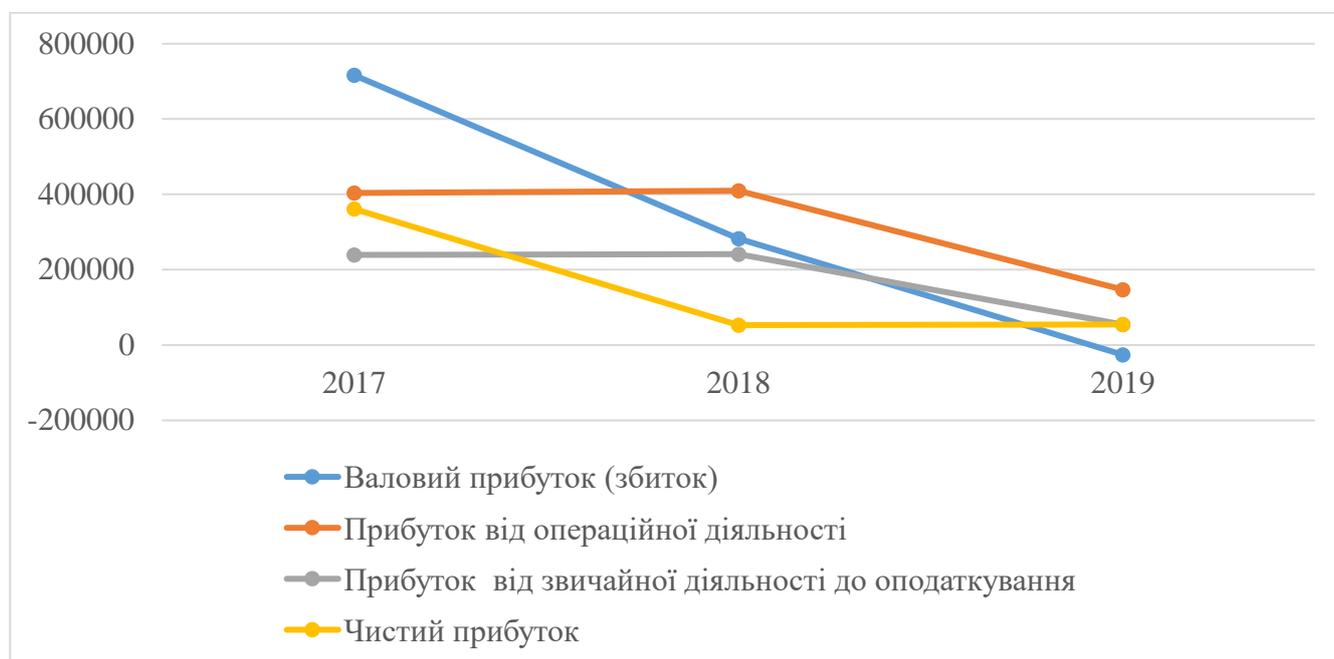

Рисунок 3.1 — Динаміка прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у 2017-2019 рр.

Отже, валовий прибуток це різниця між виручкою нетто і прямими виробничими витратами по реалізації продукції. Згідно рис.3.1, даний показник у 2018 р. порівняно з 2017 р. зріс, про те у 2019 р. спостерігається тенденція його скорочення порівняно з базовим періодом на 103%.

Прибуток від операційної діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» відображає безпосередній показник діяльності підприємства. Тобто надходження від виробництва та реалізації за вказаний період. Від так, у 2017-2018 рр. показник має незначне зростання та знаходиться на одному рівні, про те у 2019 р. відбулось скорочення порівняно із попередніми періодами на 63,5%.

На прибуток від звичайної діяльності до оподаткування ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» здійснюють вплив прибуток від операційної діяльності, доходів від участі в капіталі, а також фінансових та інших доходів. Як результат, підприємство

отримало прибуток протягом аналізованого періоду, але з тенденцією до скорочення у 2019 р. порівняно з 2017 р. на 77,3 %.

Результатом впливу факторів на формування розглянутих прибутків став чистий дохід ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у 2019 р. в сумі 54368 тис. грн, що на 84,9% менше від 2017 р.

На основі аналізу структури прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», виникає потреба в дослідженні витрат, як фактора впливу на прибуток, табл.3.2.

Таблиця 3.2 — Структура постійних витрат ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у 2017-2019 рр., тис. грн

Показники	2017	2018	2019	Зміна	
				Абсолютна	Темп зміни,%
Адміністративні витрати	156148,00	36835,00	94273,00	-61875,00	-39,63
Частка в структурі постійних витрат,%	50	29	55	5	9,31
Витрати на збут	156789,00	90678,00	78564,00	-78225,00	-49,89
Частка в структурі постійних витрат,%	50	71	45	-5	-9,27
Сума постійних витрат	312937,00	127513,00	172837,00	-140100,00	-44,77

Аналізуючи таблицю 3.2 видно, що постійні витрати ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» на протязі 2017-2019 рр. скоротились на 44,77%. Так в 2017 році постійні витрати були рівні сумі 312937 тис.грн, а до 2019 року ця сума скоротилась на 140100 тис.грн та становить 172837 тис.грн

Скорочення відбулось за рахунок зменшення адміністративних витрат на 61875 тис.грн та зменшення витрат на збут 78225 тис.грн. До адміністративних витрат ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» належать загальні корпоративні витрати, витрати на відрядження та оплату праці адміністративного апарату, а також оплата консультаційних та аудиторських послуги. Витрати на збут ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» відображено витратами на рекламу та дослідження ринку, на транспортування, перевалку і страхування товарів, а також на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування.

Структура постійних витрат у відображена на рис.3.2.

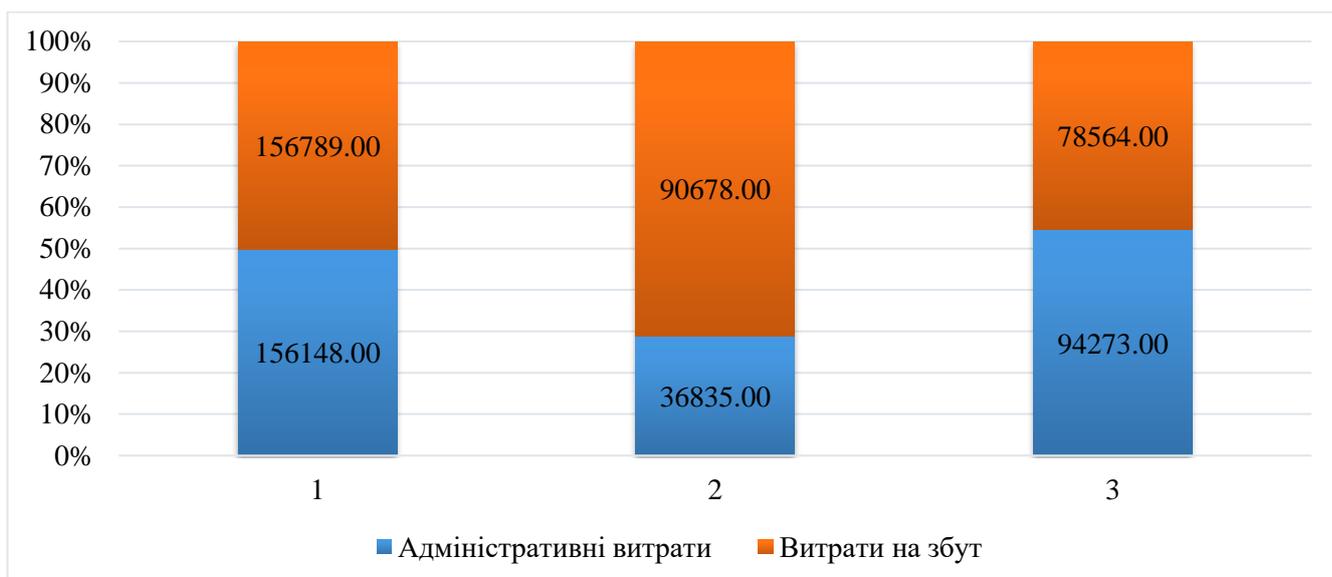

Рисунок 3.2 — Структура постійних витрат ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у 2017-2019 рр.

Згідно рис.3.2, основну спостерігається нестабільна тенденція розподілу витрат. Від так у 2017 р. структура була рівномірною – 50% адміністративні витрати та 50% витрати на збут, у 2018 р. основна частина витрат була орієнтована на збут – 79%, а в 2019 р. на адміністративні витрати – 55%.

Отже, в цілому витрати, пов'язані з комерційною та управлінською діяльністю ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» скорочуються, у 2019 р. на суму постійних витрат аналізованого підприємства великий вплив мають управлінські витрати.

На нашу думку, для більшої зручності і наочності зміни прибутку і факторів, що впливають на цю зміну необхідно провести факторний аналіз прибутку. Від так, до фактори, які впливають на величину прибутку від реалізації продукції або надання послуг ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», є такими:

- а) зміна продажів - збільшення продажів рентабельної продукції призводить до збільшення прибутку, а нерентабельної - до її зменшення;
- б) зміна товарного асортименту - при збільшенні частки прибуткових товарів в загальному обсязі продажів відповідно збільшується і прибуток;
- в) зміна собівартості продукції - її зростання є причиною зменшення прибутку і зменшення собівартості навпаки, збільшує прибуток;

г) зміна продажної ціни - у разі підвищення цін збільшується сума прибутку, при зниженні ціни прибуток зменшується;

д) кількість і склад персоналу - кількість персоналу, достатня для повноцінного обслуговування технологічного процесу, забезпечує зростання прибутку, а також кваліфікацію персоналу;

е) економічні стимули для працівників - вплив цього фактора можна оцінити за допомогою показників заробітної плати та продуктивності. Чим ефективніше стимул для співробітників, тим краще їх робота, вища продуктивність і прибуток;

ж) продуктивність праці - її зростання призводить до збільшення прибутку;

ж) стан матеріально-технічної бази підприємства - сучасне робоче обладнання збільшує його продуктивність, а значить, і прибуток;

з) рентабельність інвестицій виражена фондовіддачею - її збільшення підвищує випуск продукції на 1 грн вкладених грошей, а також веде до збільшення прибутку [13, с. 36-37].

Для проведення аналізу згрупуємо вихідні дані в табл.3.3

Таблиця 3.3 — Вихідні дані для факторного аналізу прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», тис. грн

№ з/п	Показник	2018 р	2019 р	Відхилення	
				тис.грн	%
1.	Дохід від реалізації продукції (ДР)	1732862	791554	-941308	-54,32
2.	Інші доходи (ДІ)	198675	176543	-22132	-11,14
3.	Собівартість продукції (С)	547844	665849	118005	21,54
4.	Витрати на управління (ВУ)	36835	94273	57438	155,93
5.	Витрати на збут (ВЗ)	90678	78564	-12114	-13,36
6.	Фінансові витрати (ВФ)	678567	40183	-638384	-94,08
7.	Податок на прибуток (ПП)	194153	639654	445501	229,46
8.	Чистий прибуток (ЧП)	52987	54368	1381	2,61

Факторна модель для аналізу впливу на прибуток ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» матиме вигляд [13, с. 38]:

$$\text{ЧП} = \text{ДР} + \text{ДІ} - \text{С} - \text{ВУ} - \text{ВЗ} - \text{ВФ} - \text{ПП} \quad (3.1)$$

За допомогою даних Звіту про фінансові результати, виявити вплив всіх перелічених факторів на фінансовий результат підприємства неможливо, тому що нам невідомі такі показники, як питома вага реалізованої та виробленої продукції, обсяг випуску та реалізації, а також ціна та собівартість одиниці. У той же час, знаючи середній індекс цін, можна визначити вплив змін цін, обсягу реалізованої та випущеної продукції на розмір чистого прибутку. За даними Держкомстату України у 2019 рр. середній індекс цін становив 104,1% [40].

Визначимо вплив факторів на зміну доходу від реалізації.

З табл.3.3 видно, що дохід від реалізації у 2019 р. був на 941308 тис. грн. меншим, ніж у 2018 р., або на 54,32%. Це скорочення є наслідком впливу двох факторів: ціни реалізації та обсягу реалізованої продукції. Розрахувати величину впливу кожного з них можна у такий спосіб:

$$\Delta ДР_{Ц} = ДР_{2019} - ДР_{2019} / 1,041 = 791554 - 791554 / 1,041 = 31176 \text{ тис. грн}$$

$$\Delta ДР_{O} = ДР_{2019} / 1,041 - ДР_{2018} = 791554 / 1,041 - 1732862 = -972483,5 \text{ тис. грн}$$

Таким чином зростання цін сприяло збільшенню виручки від реалізації на 31176 тис. грн, тоді як скорочення обсягу випуску навпаки – призвело до зменшення виручки на 972483 тис. грн

Прослідкуємо вплив факторів на зміну собівартості реалізованої продукції ТОВ «Агрофірма ім. Довженка». З табл.3.3 видно, що собівартість у 2019 р. становила 665849 тис. грн, а у 2018 р. 547844 тис. грн, що на 118005 тис. грн або 21,54% більше.

$$\Delta C_{Ц} = C_{2019} - C_{2019} / 1,041 = 665849 - 665849 / 1,041 = 26225 \text{ тис. грн}$$

$$\Delta C_{O} = C_{2019} - C_{2018} - \Delta C_{Ц} = 665849 - 547844 - 26225 = 91780 \text{ тис. грн}$$

Таким чином, за рахунок зміни ціни собівартість виросла на 26225 тис. грн, а за рахунок зміни обсягу випуску – на 91780 тис. грн.

Як показують розрахунки, ціна реалізації впливає на чистий прибуток ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у складі двох факторів – собівартості та доходу від реалізації. При цьому вплив у складі собівартості зменшує прибуток, а у складі доходу від реалізації – збільшує. З огляду на це загальний вплив ціни реалізації на чистий прибуток можна розрахувати у такий спосіб:

$$\Delta ЧП_{Ц} = \Delta ДР_{Ц} - \Delta C_{Ц} = 31176 - 26225 = 4951 \text{ тис. грн}$$

За рахунок збільшення ціни чистий прибуток підприємства виріс на 4951 тис. грн.

Визначаючи вплив на прибуток витрат на управління, на збут та фінансових витрат, треба пам'ятати, що це фактори зворотного впливу, тобто у формули треба підставляти знак мінус:

$$\begin{aligned} \Delta\text{ЧП}_B &= (BУ_{2019} + BЗ_{2019} + BФ_{2019}) - (BУ_{2018} + BЗ_{2018} + BФ_{2018}) \\ &= (94273 + 78564 + 40183) - (36835 + 90678 + 678567) = 593060 \text{ тис.грн} \end{aligned}$$

Отже, зміна даних витрат у 2019 р., порівняно з 2018 р, призвело до збільшення прибутку на суму 593060 тис. грн.

Обчислити вплив величини інших доходів на зміну чистого прибутку можна за такою формулою:

$$\Delta\text{ЧП}_i = ДІ_{2019} - ДІ_{2018} = 176543 - 198675 = -22132 \text{ тис. грн}$$

Як бачимо, за рахунок зменшення суми інших доходів чистий прибуток також скоротився на 22132 тис. грн.

Вплив податку на прибуток розраховують за формулою:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{ПП}} = - (\text{ПП}_{2019} - \text{ПП}_{2018}) = - (639654 - 194153) = 445501 \text{ тис. грн}$$

Це означає, що збільшення величини податку на прибуток вплинуло на скорочення прибутку на суму - 445501 тис. грн.

Отримані дані узагальнено в табл.3.4.

Таблиця 3.4 — Узагальнена таблиця впливу факторів на величину прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»

№ з/п	Показник	Сума, тис. грн
1.	Зміна ціни	4951
2.	Обсяг реалізації	-972483
3.	Обсяг випуску	-91780
4.	Витрати на управління, на збут, фінансові витрати	593060
5.	Інші доходи	22132
6.	Податок на прибуток	445501
7.	Усього	1381

Останній рядок табл.3.4 в сумі 1381 підтверджує зміну чистого прибутку з табл.3.3, тобто розрахунки факторного аналізу є правильними. Скорочення прибутку

ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» скорочення обсягу випуску та реалізації, інших доходів. А збільшення витрат на управління, на збут та фінансових витрат можна вважати резервами подальшого збільшення чистого прибутку.

Отже, за результатами факторного аналізу можна оцінити якість прибутку та можливі джерела його збільшення.

Якість прибутку від основної діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» можна вважати низькою, оскільки вона характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції.

У цьому випадку збільшення прибутку можливо за рахунок: збільшення виробництва і реалізації товарів; реалізації заходів щодо підвищення продуктивності своїх співробітників; зниження собівартості продукції; грамотному налагодженні ділових відносин з постачальниками, посередниками, покупцями; поліпшенні маркетингової системи в компанії; поліпшення продукції з середньою рентабельністю, а з низькою рентабельністю потребує зняття з виробництва; постійне вивчення ринкових аналізів, поведінки споживачів і конкурентів.

Ефективність роботи ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» залежить не тільки від величини прибутків, але й від характеру його розподілу. Процедура його розподілу полягає в тому, що частина прибутку у вигляді податків і зборів надходить до державного бюджету і використовується на потреби суспільства, а друга частина доступна компанії і використовується для виплат власникам, розширення виробництва, створення резервних фондів тощо.

Однак якщо держава стягує з компанії дуже високі податки, то це не стимулює розвиток виробництва, у зв'язку з чим обсяг виробництва та реалізації продукції зменшується, а в результаті надходження коштів у домогосподарство. Те саме може статися, якщо весь прибуток буде використаний для виплати власникам ТОВ «Агрофірма ім. Довженка». У цьому випадку виробництво продукції зменшиться в майбутньому, оскільки основні засоби не оновлюються, зменшується власний оборотний капітал, що в кінцевому підсумку може призвести до банкрутства компанії. Якщо частка виплат дивідендів у присвоєнні прибутку падає, це в свою

чергу призводить до зниження інвестиційної привабливості компанії. Тому для ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» слід знайти оптимальний варіант розподілу прибутку. Важливу роль у цьому повинен зіграти аналіз економічної діяльності компанії.

Для аналізу використовуються статут компанії, дані звіту про прибутки та збитки, додатки до балансу, звіт про зміни капіталу ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» та розрахунок податку на прибуток та дохід.

Для аналізу ефективності розподілу прибутку, необхідно розглянути дані про використання чистого прибутку в динаміці і з'ясувати чинники, що визначають розподіл прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», табл.3.5.

Таблиця 3.5 — Динаміка розподілу прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»

Показники	2017	2018	2019	Зміна	
				Абсолютна	Відносна,%
Чистий прибуток, тис.грн	361110,00	52987,00	54368,00	-306742,00	-84,94
Розподіл прибутку:					
-виплати дивідендів, тис.грн	40789,00	40567,00	42679,00	1890,00	4,63
частка в структурі прибутку,%	11	77	79	67	594,97
-резервний фонд, тис.грн	78654,00	321,00	567,00	-78087,00	-99,28
частка в структурі прибутку,%	22	1	1	-21	-95,21
-нерозподілений прибуток, тис.грн	241667,00	12099,00	11122,00	-230545,00	-95,40
частка в структурі прибутку,%	67	23	20	-46	-69,43

Оскільки основні вимоги до розподілу прибутку в ТОВ прописано в ст. ст. 26 і 27 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р. № 2275-VIII Для виплати дивідендів учасникам ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» чистий прибуток розподілено пропорційно до розміру їхніх часток у статутному капіталі ТОВ. Частка дивідендів у структурі прибутку становить у 2017 р. 11%, а в 2018 та 2019 роках – 77% та 79% відповідно. Дана тенденція відбулась за рахунок скорочення чистого прибутку, сума виплат знаходиться в межах 40-43 тис.грн.

На рис. 3.3 відображено графічно структуру розподілу прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»

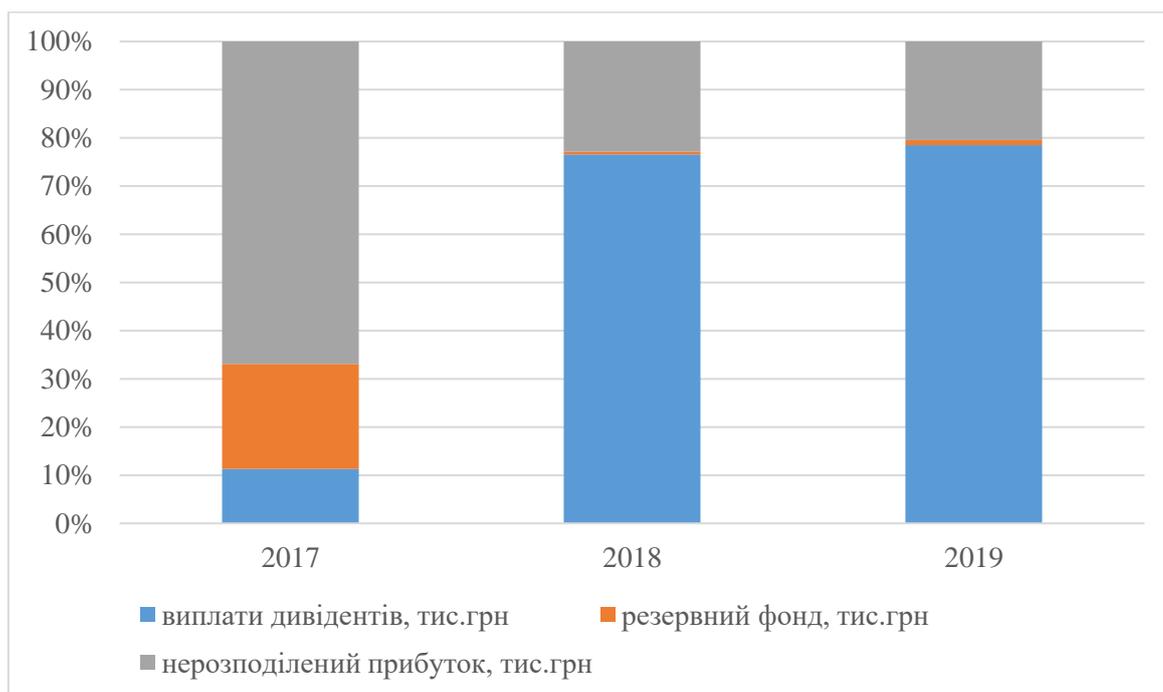

Рисунок 3.3 — Структура розподілу прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»

Основну частку в структурі розподілу прибутку займає нерозподілений прибуток у 2017 р. Оскільки саме в цьому періоді підприємство прийняло рішення про оновлення основних засобів, частина нерозподіленого прибутку прокріє ці витрати. У зв'язку зі скороченням обсягу чистого прибутку, даний показник у 2018 та 2019 роках займає лише 23 та 20% відповідно.

Частина резервного фонду у 2017 р. становив 22%, у наступних періодах знаходиться в межах 1%.

Вцілому, у Статуті ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» зазначено: «за результатами фінансового року загальні збори акціонерів Товариства приймають рішення про розподіл прибутку». Тобто відрахування відбуваються на підставі Статуту підприємства. У Статуті підприємства також зазначено, що виплата дивідендів відбувається на підставі рішення зборів акціонерів. Отже, висновок по табл.3.5 полягає в тому, що у 2018 та 2019 роках керівництво ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» значну частину чистого прибутку в розмірі 79% та 79% розподіляє між акціонерами, а решту залишає на потреби розвитку підприємства.

Відобразимо аналіз ефективності використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», табл.3.6.

Таблиця 3.6 — Динаміка ефективності використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», 2017-2019 рр

Показник	2017	2018	2019	Зміна	
				Абсолютна	Відносна, %
Коефіцієнт обіговості активів	0,81	0,54	0,21	-0,60	-74,07
Ефективність продажів	34%	16%	-3%	-0,37	-109,69
Рентабельність продукції	58%	16%	9%	-3,89	-76,58
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,65	0,68	0,66	0,01	2,10
Коефіцієнт фінансової залежності	0,35	0,32	0,34	-0,01	-3,81

Коефіцієнт обороту активів - це показник, який відображає ефективність використання активів. Використовується для аналізу того, наскільки ефективно підприємство управляє своїми активами, чи є загальна кількість активів в балансі достатньою для поточних або прогнозованих обсягів продажів. В результаті аналізу ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» видно, що коефіцієнт має тенденцію до зниження. У 2019 р. значення зменшилось на 74% порівняно із 2017 р. Зниження відбулося в результаті недостатніх інвестицій в активи. Це явище супроводжується зниженням обсягів продажів, що зменшує вільний грошовий потік.

Ефективність продажу - показник прибутковості, розрахований із застосуванням валового доходу. Визначається як розподіл валового доходу на виручку. Розраховане значення для ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» свідчить про тенденцію скорочення показник протягом усього досліджуваного періоду: з 2017 по 2019 р він знизився на 109,69%.

Показник рентабельності продукції також знизився за аналізований період з 58% до 9%. Для підвищення рентабельності реалізованої продукції можливо знижувати собівартість продукції і підвищувати обсяги продажів. Обидва шляхи пов'язані з появою додаткових витрат, які згодом вплинуть на величину рентабельності.

Таким чином, можна зробити висновок, що ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» в даний час недостатньо ефективно використовує прибуток. Неповне використання виробничої потужності призводить до зниження обсягу випуску продукції, до зростання її собівартості, так як на одиницю продукції припадає більше постійних витрат. Тобто в даному випадку основні засоби не суттєво впливають на отримання прибутку, але в майбутню дану тенденцію потрібно змінити для отримання позитивного ефекту.

Підсумовуючи оцінку формування, розподілу та використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», можна зробити висновок, про потребу у вдосконаленні даного процесу у зв'язку зі скороченням рівня прибутковості підприємства. Було виявлено низьку якість прибутку від основної діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», оскільки вона характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції. А також нерівномірний розподіл прибутку у зв'язку з нестабільністю його надходження. Дослідження показників ефективності використання прибутку свідчать про пасивну роль активів в процесі формування прибутку.

Отже, на основі зазначених проблем, необхідно розробити ефективну систему управління розподілом та використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».

3.2. Вдосконалення системи управління розподілом та використання прибутку товариства

Одним із найважливіших принципів виживання сільськогосподарських підприємств полягає в тому, що потрібно виробляти те, що можна продати, а не навпаки. Економічний успіх ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» та тривалість життя залежать від прибутковості та рентабельності, тому ефективність маркетингу відіграє важливу роль у діяльності компанії.

Одним із шляхів підвищення прибутковості ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», на нашу думку, є точне та своєчасне виконання договірних зобов'язань щодо постачання

продукції. Відхід від них є запорукою втрати. Необхідно створити юридичні посади, основним завданням яких є своєчасне стягнення штрафів з постачальників, транспортних компаній та інших організацій, які порушили свої зобов'язання.

Зниження собівартості продукції є найважливішим фактором збільшення прибутку. Зменшення виробничих витрат найкраще відображає економію матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, що є у розпорядженні підприємства. Максимальна мобілізація резервів для зменшення виробничих витрат є важливою передумовою ефективного функціонування ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».

На нашу думку, необхідно також запровадити механізм зустрічних витрат для діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», перш за все для посилення боротьби з непродуктивними та ірраціональними витратами, пошуку більш економічних рішень, виявлення резервів скорочення виробництва та реалізації витрати на продукцію.

Обсяг досягнутого прибутку значною мірою залежить від того, наскільки раціонально та економічно використовуються матеріальні ресурси у виробництві. Зменшення величини сукупних матеріальних витрат на одиницю продукції призводить до зменшення її собівартості, при якій частка матеріальних витрат дуже велика. Зменшення матеріальних витрат збільшує прибуток. Крім того, враховуючи співвідношення між матеріальними витратами та прибутком, зменшення витрат на матеріал в сільськогосподарській галузі на 1% збільшує прибуток більш ніж на 3% [45].

Економічне використання матеріальних ресурсів є важливою передумовою зниження собівартості продукції. У міру збільшення масштабів виробництва, оскільки прибутковість кожного відсотка зменшення матеріальних витрат, їх економія стає більш важливою.

Як відомо, в даний час гостро стоїть проблема пошуку джерел фінансування для прискорення соціально-економічного розвитку. Економія матеріальних витрат може слугувати важливим резервом збільшення прибутку. Економія 1% робочих предметів у 4 рази ефективніша, ніж економія капітальних вкладень, і в 2,2 рази ефективніша, ніж економія трудових ресурсів.

На нашу думку, інтегрований підхід до раціонального виробництва та споживання матеріалів ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» повинен охоплювати наступні напрями:

а) удосконалення структури використання ресурсів шляхом постійного збільшення частки нових видів у загальному обсязі матеріалів з високими технічними параметрами;

б) покращення характеристик та структури традиційних матеріалів;

в) вдосконалення традиційних форм та методів економії матеріалів, включаючи зменшення витрати матеріалів при розробці продукції та вдосконалення стандартів технологій обробки зерна;

г) організація повторного використання матеріальних ресурсів (застосування принципу матеріального циклу).

На нашу думку, одним із резервів зменшення матеріальних витрат ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» є пошук та закупівля порівняно недорогої сировини зерна, палива та інших матеріалів на ринку. Це відбувається шляхом аналізу пропозицій постачальників щодо існуючих зв'язків або подання заявки на товарну біржу. Аналізуючи котирування цін на біржах та ціни на матеріали та сировину від постачальників, можна придбати відносно дешеві матеріали.

Отже, для того, щоб підвищити прибутковість ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», необхідно розробити заходи щодо зниження виробничих витрат реалізованих товарів та експлуатаційних витрат, які не включаються до собівартості. Також позитивний вплив на рівень рентабельності та власного капіталу, здійснить прискорення оборотності активів ТОВ «Агрофірма ім. Довженка». Отже, було встановлено, що підвищення ефективності системи управління та розподілу прибутку, а також загального збільшення дохідної частини ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», необхідно:

- збільшити фінансові результати компанії;
- здійснити пошук нових джерел доходу;
- активізувати роботу з боржниками;
- підвищити ефективність роботи персоналу.

Отже, основною метою ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у сучасних умовах є максимізація прибутку, що неможливо без ефективного управління прибутком. Пошук резервів для збільшення прибутковості компанії - головне завдання керівника. Зрозуміло, що результат роботи всієї компанії залежить виключно від ефективності фінансових ресурсів та корпоративного управління.

3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів

З метою оптимізації прибутку системи управління формування, розподілу та використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», запропоновано ряд заходів:

1) Розробити нову фінансову стратегію компанії, спрямовану на зміцнення фінансового становища та підвищення прибутковості ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».

2) Скоротити рівень витрат на сировину, паливо та матеріали;

3) Оптимізувати розподіл прибутку.

Відобразимо обґрунтування наведених пропозицій в табл.3.7.

Таблиця 3.7 — Пропозиції по збільшенню прибутковості діяльності підприємства ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»

Об'єкт фінансової стратегії	Складова стратегії	Пропозиції	
		Назва пропозиції	Кількісна оцінка, тис.грн
1.Прибуток та надходження	1.1.Оптимізація основних та оборотних засобів	1.1.1.Продаж застарілої техніки та обладнання, які не використовуються	1234,00
		1.1.2.Скорочення запасів	500,00
2.Розподіл та використання прибутку	2.1.Оптимізація розподілу та використання прибутку	2.1.1.Розподіл прибутку на розвиток підприємства	1000,00

Отже, за рахунок розроблених пропозицій, підприємство очікує збільшення прибутковості на 2734,00 тис.грн

Тобто в якості пропозицій підвищення прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» можна виділити наступні заходи:

- продаж недіючих та застарілих основних засобів;
- скорочення товарних запасів через додаткові канали збуту іншим покупцям;
- прибуток направляти на розвиток діяльності – поліпшення ефективності та оперативності посіву, обробляння та збору врожаю за рахунок закупівлі нового обладнання та техніки.

Прорахуємо економічну ефективність від проекту із закупівлі нових тракторів для підприємства ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».

Оскільки нові транспортні засоби відповідають сучасним вимогам в сільськогосподарській діяльності, за рахунок цього можна підвищити ефективність виробництва у вигляді максимального збору врожаю із меншим рівнем втрат, а також скоротити витрати на паливо для роботи техніки в полі. Це досягається за рахунок економії, отриманої завдяки більш високій продуктивності новітнього обладнання. Продуктивність нового обладнання збільшить обсяг виробництва на 10%, в порівнянні з минулими періодами. Згрупуємо витрати на реалізацію пропонуваніх заходів в табл.3.8.

Таблиця 3.8 — Витрати на реалізацію пропонуваніх заходів

№	Стаття витрат	Витрати, тис.грн
1	Оплата послуг з реалізації застарілої техніки та обладнання	125,00
2	Оплата маркетингових заходів для реалізації запасів	175,00
3	Придбання нового обладнання	8000,00
4	Придбання нової техніки	8000,00
	Всього	16300,00

Отже, для реалізації пропонуваніх заходів потрібно виділити одноразову суму інвестицій в розмірі 16300,00 тис.грн.

Для того щоб визначити на скільки ефективно буде для підприємства ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» придбання нового обладнання та техніки, необхідно провести розрахунок.

Найпростішим методом є метод розрахунок бухгалтерської рентабельності інвестицій (Return on Investments - ROI).

ROI показує реальну рентабельність бізнес-рішення, тому зазвичай виражається у відсотках. Якщо значення перевищує 100%, то прибутковість проекту доведена, а якщо менше цього значення, значить, вкладені кошти не повертаються.

Для розрахунку ROI використовуються наступні показники:

- собівартість товару або послуги;
- сумарний дохід без врахування собівартості;
- сума інвестицій, виділених на конкретний проект.

Перераховані показники використовуються для формули, яка виглядає наступним чином (3.2):

$$ROI = (ДР-С) / I * 100\% \quad (3.2)$$

де I – сума інвестицій, тис.грн

Зробимо розрахунок ROI інвестиційного проекту для ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».

Собівартість продукції підприємства за даними на 2019 р. становить 665849 тис.грн. Виручка -791554 тис.грн. Сума інвестицій – 16300 тис.грн.

$$RIO = (791554-665849) / 16300 * 100 = 771\%$$

З розрахунку випливає, що надані пропозиції є ефективними та окупляться ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».

Підсумовуючи проведене дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Підсумовуючи оцінку формування, розподілу та використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», можна зробити висновок, про потребу у вдосконаленні даного процесу у зв'язку зі скороченням рівня прибутковості підприємства. Було виявлено низьку якість прибутку від основної діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», оскільки вона характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції. А також нерівномірний розподіл прибутку у зв'язку з нестабільністю його надходження. Дослідження показників ефективності використання прибутку свідчать про пасивну роль активів в процесі формування прибутку.

2. Отже, основною метою ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у сучасних умовах є максимізація прибутку, що неможливо без ефективного управління прибутком. Пошук резервів для збільшення прибутковості компанії - головне завдання керівника. Зрозуміло, що результат роботи всієї компанії залежить виключно від ефективності фінансових ресурсів та корпоративного управління.

3. З метою оптимізації прибутку системи управління формування, розподілу та використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», запропоновано ряд заходів:

- розробити нову фінансову стратегію компанії, спрямовану на зміцнення фінансового становища та підвищення прибутковості ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»;

- скоротити рівень витрат на сировину, паливо та матеріали;

- оптимізувати розподіл прибутку.

Для реалізації пропонованих заходів потрібно виділити одноразову суму інвестицій в розмірі 16300,00 тис.грн.

ГЛОСАРІЙ

1) Адміністративно-управлінські витрати [The administrative and managerial charges] - витрати на утримання апарату управління та його обслуговування. Вони включають заробітну плату працівників адміністративно-управлінського персоналу, охорони, нештатних працівників, інші витрати адміністративно-управлінського призначення.

2) Активи (Assets) - усе чим володіє підприємство (готівка, дебіторська заборгованість, обладнання та майно підприємства). Існує три види активів: 1) оборотні фонди - готівка та кошти, які можуть бути досить швидко трансформовані в готівку (як правило, протягом року); 2) основні фонди з довгим терміном служби, що використовуються підприємством при виробництві товарів і послуг (наприклад, будівлі, споруди, земля, обладнання); 3) інші активи, які включають такі нематеріальні активи, як патенти і торгові знаки.

3) Амортизація [Amortization] (латин. *amortisatio* - погашення, від *mors* (*mortis*) - смерть) - поступове зношування основних фондів (обладнання, приміщень, будівель) і перенесення цієї частини їх вартості на собівартість виготовленої за їх участю продукції, наданих послуг з метою нагромадження коштів на поновлення основних фондів (для наступного інвестування заміни обладнання, устаткування замість зношених основних фондів).

4) Балансовий прибуток [Balance profit] - показник результативності (ефективності) виробничої, торговельної (комерційно-підприємницької) діяльності за певний період, що знаходить відображення у бухгалтерському балансі.

5) Валовий дохід [The total income] - обчислений у грошовому виразі сумарний річний дохід підприємства, фірми, одержаний у результаті виробництва і продажу продукції, товарів, послуг. Валовий дохід визначається як різниця між грошовим виторгом від продажу товару й матеріальними затратами на його виробництво.

6) Валовий прибуток [Total profit] - сума грошових надходжень підприємства, одержана внаслідок його виробничо-господарської діяльності мінус

(вирахування) усі витрати. Обчислюють як різницю між надходженням від реалізації товарів і послуг та затратами на їх виробництво й реалізацію.

7) Виручка [The proceeds] - гроші, одержані (виручені) підприємством, фірмою, підприємцем від продажу товарів і послуг; виторг від реалізації продукції.

8) Витрати виробництва [Production costs] - витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції.

9) Витрати грошові [The charges money] - витрати грошей, здійснені в результаті залучення чи використання обігових фондів.

10) Витрати експлуатаційні [Costs operational] - витрати, пов'язані з експлуатацією обладнання, машин, транспортних засобів, використанням і застосуванням різних видів засобів виробництва і предметів господарського призначення.

11) Витрати загальні [The charges general(common)] - 1. Загальна сума витрат, пов'язана з випуском і збутом конкретного виду продукції або на спорудження й здачу в експлуатацію будівельного об'єкта. 2. Матеріальні й фінансові витрати на випуск кількох (багатьох) видів продукції чи спорудження кількох будівель, які розподіляються (членуються) диференційовано на кожен окрему одиницю.

12) Витрати податкові [The charges tax] - 1. Витрати суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язані зі сплатою податків. 2. Витрати (втрати) держави внаслідок встановлення пільг платникам податків, надання додаткових пільг суб'єктам підприємницької діяльності.

13) Витрати приведені [The charges given] - опосередкований показник оцінки ефективності використання основних фондів і оборотних засобів. Характеризується відношенням вартості основних фондів і оборотних засобів до загальної суми виготовленої продукції, а в торгівлі - відношенням усіх торгових витрат до загальної суми товарообороту (проданих товарів).

14) Витрати прямі [Costs straight linees] - виробничі витрати, пов'язані з випуском певного виду продукції чи спорудженням конкретного об'єкта. Вони входять безпосередньо у собівартість.

15) Витрати реалізації [Costs of realization] - загальні суми витрат, пов'язаних з реалізацією виробленої продукції, послуг. Вони входять у собівартість продукції і впливають на розмір цін.

16) Витрати умовно-постійні [Costs conditional - constant] - витрати, величина яких не залежить або мало залежить від зміни обсягу виробництва продукції, робіт, послуг.

17) Витрати фінансові [Costs financial] - витрати, проведені в результаті залучення грошових фондів, використання грошових коштів.

18) Власний капітал [The own capital] - 1. Належність матеріальних і нематеріальних цінностей певній юридичній або фізичній особі і забезпеченість правом вільно розпоряджатись ним. 2. Частка загального капіталу фірми, акціонерного товариства, що належить окремій фізичній чи юридичній особі. Власний капітал (П(С)БО 1) - частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань .

19) Готова продукція [Ready production] - виготовлена на підприємстві, завершена продукція, підготовлена до відправлення, продажу.

20) Грошовий потік [Cash Flow] - грошові надходження підприємства мінус його грошові виплати за певний період.

21) Дебіторська заборгованість [Accounts Receivable] - сума боргів, що належить підприємству (фірмі, компанії) і виникла внаслідок невиконання комерційно-господарських, фінансово-грошових зобов'язань з боку юридичних чи фізичних осіб, які є боржниками (дебіторами).

22) Дохід [The income] - у широкому значенні - будь-яке надходження коштів чи одержання матеріальних цінностей, які мають грошову вартість.

23) Дохід, що оподатковується [The income taxable] - доходи юридичних і фізичних осіб, з яких вони зобов'язані сплачувати податки й збори відповідно до чинного законодавства.

24) Доходи майбутніх періодів [The incomes of the future periods] - доходи, одержані компанією, фірмою у нинішньому звітному періоді, але віднесені згідно з бухгалтерським обліком до майбутніх періодів.

25) Збитки [Losses] — суми втрачених активів, наприклад, через втрати, крадіжки або зобов'язання, які виникли, скажемо, в результаті судового процесу.

26) Змінні витрати [Variable Costs] — витрати, величина яких змінюється залежно від зміни обсягу виробництва.

27) Капітал активний [The capital active] - капітал, вільний від зобов'язань і боргів.

28) Короткостроковий кредит [The short-term credit] - 1. Грошовий кредит, що його надають банківські установи підприємствам, господарським організаціям та окремим громадянам на строк до одного року для задоволення їх виробничих потреб у додаткових оборотних коштах.

29) Кредитори [The creditors] - особи (громадяни або юридичні особи), які надають в позичку гроші або продають в борг товари і мають право вимагати від боржника (дебітора) сплати боргу.

30) Обсяг виробництва [Volume of manufacture] - кількість виготовленої продукції та виконаних робіт за певний період часу (рік, півріччя, квартал, місяць) на певному рівні (підприємство, об'єднання, галузь, народне господарство в цілому).

31) Обсяг реалізованої продукції [Volume of realized production] - показник, що виражає кількість реалізованої продукції за певний період (рік, півріччя, квартал, місяць).

32) Поточні витрати [The current costs] - грошові витрати на товари та послуги, призначені для щоденного використання або споживання.

33) Прибуток [Profit] - грошове вираження частини чистого доходу, який створюється на підприємствах і використовується державою та підприємствами для розвитку виробництва і забезпечення соціальних потреб членів колективу.

34) Прибуток на власний капітал [Return on Equity (ROE)] — коефіцієнт, що одержується діленням суми чистого прибутку на суму власного капіталу компанії.

35) Прибуток чистий [Profit pure(clean)] - прибуток, що залишається в розпорядженні фірми (окремого підприємця) після сплати податків, відрахувань, обов'язкових платежів.

36) Продуктивність праці [Productivity of work] - показник ефективності використання ресурсів праці. Вимірюється кількістю продукції в натуральному або грошовому вираженні, виробленої одним працівником за певний час (годину, день, місяць, рік).

37) Реалізація продукції [Realization of production] - відпуск товарів і одержання за них грошової оплати. Відбувається між підприємствами-виробниками і підприємствами-споживачами згідно з господарськими угодами.

38) Резервний капітал [The reserve capital] - частина власного капіталу компанії, що створюється за рахунок щорічних відрахувань від прибутку. Резервний капітал є джерелом для соціального розвитку підприємства, відшкодування втрат, а також для виплати дивідендів і поповнення капіталу у випадках недостатності прибутку.

39) Рентабельність активів [Profitability of actives] - показник рівня використання активів підприємства, компанії, який визначається відношенням отриманого прибутку до суми активів.

40) Рентабельність власного капіталу [Profitability of the own capital] - показник ефективності використання власного капіталу, який обчислюється діленням отриманого від вкладення капіталу прибутку на суму вкладеного капіталу.

41) Рентабельність підприємства [Profitability of the enterprise] - показник використання основних засобів підприємства, його виробничих ресурсів. Загальна рентабельність підприємства визначається як відношення прибутку до середньої вартості основних і оборотних коштів.

42) Рентабельність продажу [Profitability of sale] - показник, що характеризує дохідність операцій від продажу товарів. Визначається відношенням прибутку, отриманого від продажу, до вартості проданих товарів.

43) Рентабельність продукції [Profitability of production] - показник, який характеризує економічну вигідність продукції і визначається відношенням прибутку від її реалізації до повних витрат (собівартості) на її виробництво та обіг.

44) Самофінансування [Self-financing] - здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, за якою не тільки поточні витрати, а й капіталовкладення забезпечуються за рахунок власних фінансових джерел.

45) Собівартість продукції [The cost price of production] - сума грошових витрат підприємства (фірми) на виробництво і збут продукції.

46) Статутний капітал [The authorized capital] - зафіксований у статуті акціонерного товариства, компанії вихідний капітал у грошовому вираженні, що створюється за рахунок виторгу від продажу акцій, приватних вкладів засновників, державних вкладів.

47) Ціна [The price] - грошова оцінка (вираз) вартості уречевленої в товарі праці, грошове вираження вартості товару, величина його вартості. Визначається суспільно необхідним робочим часом на його виробництво і реалізацію.

48) Чистий дохід [The pure(clean) income] - дохід, одержаний підприємством за вирахуванням сплачених податків, зборів.

49) Чистий прибуток [Pure(clean) profit] - прибуток від виробничої чи іншої підприємницької діяльності, який залишається після вирахування витрат, сплати боргових зобов'язань, податків і різних обов'язкових відрахувань.

50) Чисті збитки [Net Loss] - перевищення витрат над надходженнями за звітний період, негативний чистий прибуток.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В даній роботі проведено глибоке вивчення формування, розподілу та використання прибутку підприємства. Підсумовуючи, можемо зробити наступні висновки:

1) існує безліч підходів до трактування поняття «прибуток», види прибутку. Категорії «прибуток» в економічній літературі приділяється підвищена увага, але на даний момент єдиного визначення прибутку немає, оскільки воно насамперед залежить від поставлених його користувачами цілей. Дослідивши еволюцію поглядів науковців, на нашу думку, з економічного погляду, прибуток – це кінцевий результат ефективної діяльності підприємства, який являє собою різницю між обсягом отриманої виручки та витратами понесеними для її досягнення. Вцілому, дослідники поділяють прибуток на три основні види: балансовий, операційний та чистий прибуток. Про те всі види прибутку, доступні підприємству, поділяються на прибуток, який бере участь у процесі накопичення, та прибуток, спрямований на споживання. Якщо прибуток не використовується для споживчих витрат, він залишається в компанії як нерозподілений прибуток за попередні роки та збільшує власний капітал компанії. Наявність нерозподіленого прибутку підвищує фінансову стійкість компанії, свідчить про наявність джерел для подальшого розвитку;

2) досліджено джерела формування прибутку підприємства. Прибуток відіграє важливу роль у розвитку підприємства і захисту інтересів її власників і співробітників. Розмір прибутку впливає на формування фінансових ресурсів підприємства, підвищення ринкової вартості підприємства; ефективність виробничої діяльності; економічний розвиток держави та вимагає ефективного і безперервного управління. Управління прибутком - це процес розробки і прийняття ефективних управлінських рішень з усіх важливих аспектів її створення, поширення і використання в бізнесі з метою максимального підвищення добробуту власників бізнесу в сьогоденні і майбутньому періодах. Джерелами формування загального прибутку підприємства є прибуток від продажу основної продукції підприємства,

який є головним складником загального прибутку; прибуток від продажу майна, що не використовується підприємством; прибуток від позареалізаційних операцій;

3) охарактеризовано методи оцінювання ефективності розподілу та використання прибутку. Прибуток розподіляється між державою, власниками та самою компанією. Пропорції цього розподілу мають як позитивний, так і негативний вплив на ефективність підприємства. Економічно обґрунтована система розподілу прибутку повинна спочатку забезпечити виконання фінансових зобов'язань перед державою та максимально задовольнити виробничі, матеріальні та соціальні потреби компаній та організацій.;

4) підсумовуючи дослідження про тенденції аграрного бізнесу, варто зазначити про перспективність його розвитку як для вітчизняних підприємців, так і закордонного інвестора. Зі сторони держави, спостерігається щорічне нарощення фінансової підтримки. Стратегічні орієнтири розвитку орієнтовані на поліпшення якості продукції і збільшення експортного потенціалу за рахунок диверсифікації поставок товарів. Український аграрний сектор із потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що, з одного боку, є локомотивом розвитку національної економіки та її ефективною інтеграції у світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів сільського населення, задіяного в аграрній економіці, що складає понад третину всього населення країни, дає мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки;

5) обране для аналізу підприємство ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» має широкий профіль діяльності, оскільки займається рослинництвом, тваринництвом та переробкою сировини цукрового буряка на цукор. Організаційна структура має лінійно-функціональний тип, в якій кожен працівник несе відповідальність в межах своїх обов'язків та підпорядковується як директору, своєму керівникові так і іншим функціональним управлінням;

б) проаналізувавши економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» за 2017-2019 роки можемо стверджувати, що товариство на даний момент не має стабільного фінансового становища, оскільки основні фінансово-економічні показники мають негативні тенденції. Але дана ситуація

пов'язана із фінансуванням в основні засоби та підвищення продуктивності праці, про що свідчить зростання показників фондоозброєності. Не зважаючи на фінансовий стан, підприємство дбає про працівників та не скорочує рівень оплати, що позитивно впливає і на рівень продуктивності, і на імідж підприємства. Отже, на основі дослідження, вважаємо, що ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» необхідно розвиватися у напрямі зміцнення сировинної бази і як наслідок збільшення обсягів та ефективності виробництва;

7) аналіз стану охорони праці свідчить, що на підприємстві створена і ефективно функціонує система управління охороною праці. Оскільки заходи по охороні праці призвели до скорочення місць, які не відповідають вимогам нормативів на 0,18%; скорочення чисельності працівників, які працюють в умовах, які не відповідають вимогам санітарних норм на 0,89%; скоротився рівень травматизму на 0,27, а плинність кадрів на 0,18%. У службу з охорони праці на підприємстві входить 3 фахові спеціалісти;

8) результати оцінки формування, розподілу та використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», свідчать про потребу у вдосконаленні даного процесу у зв'язку зі скороченням рівня прибутковості підприємства. Було виявлено низьку якість прибутку від основної діяльності ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», оскільки вона характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції. А також нерівномірний розподіл прибутку у зв'язку з нестабільністю його надходження. Дослідження показників ефективності використання прибутку свідчать про пасивну роль активів в процесі формування прибутку;

9) основною метою ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» у сучасних умовах є максимізація прибутку, що неможливо без ефективного управління прибутком. Пошук резервів для збільшення прибутковості компанії - головне завдання керівника. Зрозуміло, що результат роботи всієї компанії залежить виключно від ефективності фінансових ресурсів та корпоративного управління;

10) З метою оптимізації прибутку системи управління формування, розподілу та використання прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка», запропоновано ряд заходів:

- розробити нову фінансову стратегію компанії, спрямовану на зміцнення фінансового становища та підвищення прибутковості ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»;

- скоротити рівень витрат на сировину, паливо та матеріали;

- оптимізувати розподіл прибутку.

Отже, за рахунок розроблених пропозицій, підприємство очікує збільшення прибутковості на 2734,00 тис.грн

Тобто в якості пропозицій підвищення прибутку ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» можна виділити наступні заходи:

- продаж недіючих та застарілих основних засобів;

- скорочення товарних запасів через додаткові канали збуту іншим покупцям;

- прибуток направляти на розвиток діяльності – поліпшення ефективності та оперативності посіву, обробляння та збору врожаю за рахунок закупівлі нового обладнання та техніки.

Для реалізації пропонованих заходів потрібно виділити одноразову суму інвестицій в розмірі 16,3 млн.грн.грн.

Оскільки рівень рентабельності інвестицій становить понад 700%, це свідчить, що надані пропозиції є ефективними та окупляться ТОВ «Агрофірма ім. Довженка».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України : кодекс України від 16.01.2003 р. № 435 - IV. : - <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0014665-06>. - 19.05.2011.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами та доповненнями: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» зі змінами від 1.07.2004. / Правові системи НАУ. : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0014665-06> - 19.05.2011. - Назва з екрану.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» від 31 березня 1999 р. №87 / Український портал аудиту. : <http://proaudit.com.ua/buh/standart/p-s-bo-3-zv-t-pro-nansov-rezultati.html/>. - 20.05.2011. - Назва з екрана.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
6. Аграрний сектор України: <http://agroua.net>.
7. АгроБюджет 2019: реальна чи декларативна підтримка? // GrowHow: — https://www.growhow.in.ua/agrobyu_dzhet2018realnachydeklaratyvnapidtrymka/
8. Агрофірма імені Довженка – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dovzhenka.com.ua/>
9. Андреева Г. І. Економічний аналіз [Текст] : навчальний методичний посібник / Г. І. Андреева. - К. : Знання, 2018. - 263 с. - ISBN: 978-966- 346.
10. Андрусенко Г.О. Стратегія державного регулювання аграрної сфери АПК / Г.О. Андрусенко // Актуальні проблеми державного управління. — 2019. — № 2. — С. 9—14.
11. Баширова, Г. Аналітичні процедури в аудиті податку на прибуток [Текст] / Г. Баширова // Економіка та держава. – 2020. – № 12. – С. 139–144 .

12. Бердар М.М. Фінанси підприємств : [навчальний посібник] / М.М. Бердар. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К., 2012. – 464 с.
13. Білик Т. О. Економічна сутність прибутку в умовах трансформації економіки [Текст] / Т. О. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. - 2017. - № 11.С.78-88
14. Бондаревська К.В. Проблема цінового диспаритету та шляхи її вирішення в галузі АПК / К.В. Бондаревська // Бізнес Інформ. — 2014. — № 8. — С. 129—133.
15. Бурачек І. В., Михайленко Н. В. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 21. С. 134–137. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/27.pdf>
16. Буряк Л. Д. Венчурне інвестування як інструмент фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва [Текст] / Л. Д. Буряк, А. М. Павліковський, Н. Л. Кремпова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 4. – С. 57–61
17. Верхоглядова Н. І. Зміст та значення прибутку як головної рушійної сили ринкової економіки [Текст] / Н. І. Верхоглядова // Економічний простір. - 2008. - № 18. - С. 237-245.
18. Власенко А. Експортний потенціал АПК України в умовах євроінтеграції. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 6-7 квіт. 2017 р. (ЛТЕУ, м. Львів). Тернопіль: Крок, 2017. С. 19–21.
19. Возняк П. І. Методичні особливості оцінки ефективності фінансування інноваційних проектів прибутком від основної діяльності [Текст] / П. І. Возняк // Актуальні проблеми економіки. - 2019. - № 4. - С. 45 - 47.
20. Волошанюк Н. В., Сьомка А. К. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2017. Вип. 13. Ч. 1. С. 45–49.

21. Волошин І. В. Особливості формування фінансового результату від операційної діяльності [Текст] / І. В. Волошин // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2015. - № 4, Ч. 2, Т.2. С. 118-120. 67
22. Гавриш А.О. Класифікація прибутку як основа управління фінансовими результатами підприємств / А.О. Гавриш // Науковий вісник НУБіП України. – 2012. – С. 169.
23. Гайдаржийська О. М., Бондаренко О. М., Івченко М. Ю. Порядок формування і використання прибутку підприємства в бухгалтерському обліку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Випуск 21. С. 38-41.
24. Гмиря В.П. Державна підтримка фінансування аграрного виробництва України / В.П. Гмиря // Економіка і управління підприємства ми. — 2016. — № 3 (23). — [http:// fp.cibs.ubs.edu.ua](http://fp.cibs.ubs.edu.ua)
25. Голомша Н.Є. Конкурентоспроможність сільського господарства України: можливості та фактори зростання. Інноваційна економіка. 2010. № 4. С. 67-71.
26. Дейнека О.В., Остапенко О.А. Сутність поняття «фінансовий результат» та особливості його формування / О.В. Дейнека, О.А. Остапенко // Молодіжн. наук. вісн. УАБС НБУ. Економічні науки. – 2013. – № 4. С.34-41
27. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
28. Держпідтримка АПК2020: програми, механізми, терміни // Інформаційно-аналітичний портал АПК України: [офіційний сайт]. — [https://agro.me.gov.ua/ua/news/ derzhpidtrimkaapk2020programimehanizmitermini](https://agro.me.gov.ua/ua/news/derzhpidtrimkaapk2020programimehanizmitermini)
29. Довжик О.О. Державна регулятивна аграрна політика в контексті світового досвіду / О.О. Довжик // Економіка і суспільство. — 2016. — №2. — С. 97 — 102
30. Есманова Л.І. Управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Л.І. Есманова ; Сум. нац. аграр. ун-т. – Суми, 2009. – 20 с. 6.

31. Єпіфанова, І. М. Прибуток сільськогосподарських підприємств: основні фактори подальшого зростання [Текст] / І. М. Єпіфанова, А. С. Союменко // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 6. – С. 6–12.
32. Журавльова, Т. О. Оцінка прибутковості вітчизняних підприємств [Текст] / Т. О. Журавльова // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 9. – С. 24–2
Малишкін, О.
33. Зінченко О. А. Управління якістю фінансового результату підприємства [Текст] / О. А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. 2010. - № 1. - С 109 - 115.
34. Іванченко, Д. Ф. Організаційно-економічний механізм управління операційним прибутком підприємства [Текст] : автореф ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Д. Ф. Іванченко, Одес. нац. екон. ун-т. – Київ, 2016. – 20 с.
35. Іванюк Т.Ю. Теоретичні засади управління прибутком підприємства Т.Ю. Іванюк, Г.Ю. Ткачук. – 2014 <http://eztuir.ztu.edu.ua/7793/1/Іванюк.pdf>.
36. Кірічок К. М., Кухарук А. Д. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності агропромислового комплексу України. Актуальні проблеми економіки та управління. 2019. № 13. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29375/1/2019-13_1-11.pdf
37. Козорез, Л. О. Податок на прибуток підприємств у системі середньострокового бюджетного планування [Текст] : автореф. дис ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Л. О. Козорез, Держ. навч.-наук. устан. "Академія фінанс. управл.". – Київ, 2016. – 19 с
38. Колупаєва, І. Податок на прибуток у стимулюванні інвестиційної активності підприємств [Текст] / І. Колупаєва, А. Непран // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2017. – № 4. – С. 157–174
39. Кривицька О. Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку [Текст] / О. Р. Кривицька // Фінанси України. - 2015. - № 3. 68
40. Кругла Н. М. Особливості визначення та обґрунтування оцінки економічних результатів діяльності підприємства // Актуальні проблеми економіки - 2018. - № 5 - С 94-100.

41. Круш, П. В. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства: собівартість, прибуток [Текст] : навч. посібник / П. В. Круш, О. В. Клименко, В. І. Подвігіна. – 2-ге вид., перероб. – Київ : Каравела, 2017. – 420 с.

42. Кучеренко І. Формування показника чистого прибутку у Звіті про фінансові результати [Текст] / І. Кучеренко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2015. - № 4.С.90-97

43. Лещенко, Л. О. Механізм формування прибуткового виробництва овочів у сільськогосподарських підприємствах [Текст] : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.04 / Л. О. Лещенко, Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків : Харк. нац. аграр. ун-т, 2016. – 21 с

44. Лобанів О. А. Формування концептуальних засад щодо стратегічного управління прибутком підприємства [Текст] / О. А. Лобанів // Економіка підприємства та управління виробництвом. - 2018. - № 5. - 89-93

45. Мардус Н.Ю. Теоретичні і методичні підходи до визначення фінансового результату в обліку і аудиті / Н.Ю. Мардус, К.Ю. Корсунова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 8. – С. 873–875

46. Мартинюк М. П. Ринок земель сільськогосподарського призначення в Україні: стан та перспективи запровадження. Економіка АПК. 2017. № 3. С. 15 -21.

47. Мельник, І. М. Якість прибутку як засіб аналізу та оцінки ефективності функціонування торговельних підприємств споживчої кооперації [Текст] / І. М. Мельник // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія "Економічні науки". – 2016. – № 2. – С. 51–57

48. Мельник, Л. Г. Економіка підприємства [Текст] : підручник / Л. Г. Мельник. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2014. - 644 с. - ISBN: 966-680-156-6.

49. Мец В. О. Економічний аналіз фінансовий результатів та фінансового стану підприємства [Текст] : навчальний посібник / В. О. Мец. - К. : Вища школа, 2013. - 278 с. 28.

50. Міністерство аграрної політики та продовольства. URL: <http://www.minagro.gov.ua>.

51. Мірошниченко О.Ю. Механізм управління прибутком вітчизняних підприємств / О.Ю Мірошниченко, Ю.В. Корконос [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.business-inform.net/pdf/2014/5_0/280_285.pdf.

52. Мусієнко, В. Д. Вплив конкурентних переваг на можливий прибуток підприємства [Текст] / В. Д. Мусієнко, А. І. Богайчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2018. – № 2. – С. 62–67

53. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : [навч. посіб.] / О.О. Непочатенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2013 – 504 с.

54. Онищенко В. Розподіл внутрішньо групового прибутку при консолідації фінансових звітів [Текст] / В. Онищенко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2017. - № 5 С. 185-191

55. Онищенко, В. П. Порівняння облікових моделей податку на прибуток та податку на вилучений капітал: залишити чи замінити? [Текст] / В. П. Онищенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 24. – С. 26–3

56. Орехова А.І., Костюченко А.І. Економічна сутність категорії прибуток. Інноваційна економіка. 2013. № 7. С. 313-316.

57. Офіційний сайт Агрофірма імені Довженка – – <http://www.dovzhenka.com.ua/>

58. Павловські О. В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану підприємства [Текст] / О. В. Павловські // Фінанси України. - 2018 р. - № 11. - С. 55-61

59. Панухник О.В. Державна підтримка суб'єктів аграрної сфери / О.В. Панухник // Актуальні проблеми інноваційної економіки. — 2017. — №1. — С. 5—10. 10.

60. Петренко О. Євроінтеграція в сфері АПК: чи справляється ВРУ з законодавчими ініціативами. Тваринництво України. 2015. № 8. С. 40- 42.

61. Півторак, М. В. Методи прогнозування чистого прибутку підприємства [Текст] / М. В. Півторак, О. М. Музиченко // Економіка та держава. – 2021. – № 1. – С. 124–129

62. Податок на прибуток підприємства [Текст] / за ред. М. П. Кучерявенко, Н. А. Маринів // Податкове право України [Текст] : підручник / О.О. Головашевич, А. М. Котенко, Є. М. Смичок, та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенко. – Харків : Право, 2019. – С. 235–264.
63. Податок на прибуток: генезис облікового забезпечення [Текст] / О. Малишкін, І. Крилова, А. Процепова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2017. – № 9. – С. 5–17.
64. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / А. М. Поддєрьогін ; 3-тє вид., перероб. та доп. - К. : КНЕУ, 2016. - 460 с.
65. Примак Т. О. Економіка підприємства [Текст] : навчальний посібник / Т. О. Примак. - К. : Вікар, 2006. - 219 с. - ISBN: 966-7131-81- 5. 70
66. Растяпін А. В. Максимізація прибутку підприємства [Текст] /В. Растяпін, С. П. Губенко // Фінанси України. - 2012.
67. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навчальний посібник / Г. В. Савицька. - 3-тє вид., виправл. і доп. - К. : Знання. 2017. - 668 с.
68. Скалюк Р.В. Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: теоретичні основи забезпечення функціонування / Р.В. Скалюк // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 2. – С. 86–93
69. Статистичний збірник "Сільське господарство України" // Державна служба статистика України: [офіційний сайт]. — http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sg_zb.htm
70. Статистичний збірник «Бюджет України 2019». Київ, 2020. 297 с. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_\(for_website\)%20\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_(for_website)%20(1).pdf)
71. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності підприємств [Текст] : підручник / Н. В. Тарасенко. - Львів : ЛБУ НБУ, 2020. - 485 с. - ISBN: 966-7330-23-0.
72. Тесленко Т.І. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення / Т.І. Тесленко, Н.В. Конькова // Бізнес Інформ. Економіка, бух. облік та аудит. – 2013. – № 4. С89-92

73. Ткаченко Є. Ю. Система управління прибутком підприємства [Текст] / Є. Ю. Ткаченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2016. - № 3 С.87-95
74. Україна увійшла в ТОП-3 найбільших постачальників агропродукції до ЄС // SuperAgronom.com. 12.03.2020 р. URL: <https://superagronom.com/news/9868-ukrayina-uviyshla-v-top-3-naubilshihpostachalnikov-agroproduksiyi-do-yes> 2
75. Уткіна Н. В. Економічний зміст фінансового результату діяльності підприємства: історичний аспект [Текст] / Н. В. Уткін // Формування ринкових відносин в Україні. - 2019. - №11. - С. 133-137.
76. Фінансування з Державного бюджету // Інформаційно-аналітичний портал АПК України: [офіційний сайт]. — <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/finansovapolitika/finansuvannyazderzhavnogobyudzhetu>
77. Хеймен, Р. Якісна система напування може збільшити ваш прибуток [Текст] / Р. Хеймен // Тваринництво сьогодні. – 2020. – № 2. – С. 59–61
78. Ципилін І. І. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства [Текст] : підручник / І. І. Ципилін. - К. : Центр навчальної літератури, 2014. - 123 с.
79. Шарманська С. О. Стимулююча функція прибутку : теоретичні і практичні проблеми її реалізації [Текст] / С. О. Шаманська // Формування ринкових відносин в Україні. - 2017. - № 2. - С. 19 - 23.
80. Шеремет, А. Д. Методика фінансового аналізу [Текст] : підручник / А. Д. Шеремет - М. : ІНФРА-М, 1996. - 176 с.
81. Шипіна С.Б. Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку / С.Б. Шипіна // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2012. – № 1(59). С.134-146
82. Ширягіна, О. Є. Значення прибутку у фінансово-господарській діяльності підприємств [Текст] / О. Є. Ширягіна // Вісник Технологічного університету Поділля. Частина 2, том 1: Економічні науки. - Хмельницький, 2014. - С. 152-155.
83. Шубравська О.В., Прокопенко К.О. Інтеграційні перспективи України: переваги і ризики для аграрного сектору. Економіка України. 2014. № 1. С. 63-73.

84. Яка модель підтримки агросектору потрібна Україні? // Центр економічної стратегії: [сайт]. — <https://ces.org.ua/agriculturalsector>

